

วทศ 117893

กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการ
ระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไธวังทอง อำเภอบรบือ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

นุสรา คำดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

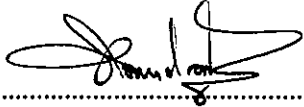
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

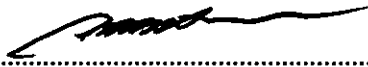
คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางนุสรรา คำดี แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเจตน์ ภูศรี)

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย).

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ อุบลเลิศ)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

.....
(อาจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ เข็มแสง)

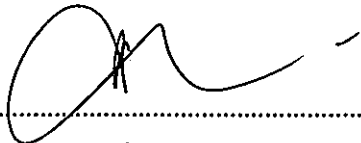
กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

.....
(อาจารย์อนุสรณ์ อุสินแก่น)

กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวาท ทองบุ)

คณบดีคณะครุศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิท ติเมืองชัย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....ปี พ.ศ. 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง : กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการ
ระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ผู้วิจัย : นุสรุ คำดี

ปริญญา : ค.ม. (การบริหารการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.ธีระวัฒน์ เข้มแสง

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

อาจารย์อนุสรณ์ อุสินแก่น

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
2) พัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริม
การระดมทรัพยากรทางการศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะกระบวนการมีส่วนร่วม
ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 1 โดยการประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตาม
แนวคิดของ Deming เพื่อหากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง
อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เครื่องมือที่ใช้
เก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสนทนากลุ่ม 2) แบบสัมภาษณ์ และ
3) แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.33 – 0.76 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
เท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์
เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการ
ส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงาน อยู่ 2 ประเด็น

คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา เช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์และ การระดมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมสอนในสถานศึกษา

2. ผลการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้การอบรมให้ความรู้ทำให้ซึ่งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะกระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่าสถานศึกษาควรจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วม ควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพมีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การช่วยเหลือระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจังเต็มศักยภาพ และควรสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งชุมชนผู้ปกครอง ท้องถิ่น ตลอดจนร่วมกันพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า

TITLE : Participatory Process of the Basic Education Institution Committee in Educational Resource Mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1.

AUTHOR : Anusara Khumdee **DEGREE :** M.E.d. (Educational Administration)

ADVISORS : Dr.Tirawat Yeamsang Major Advisor

Mr.Anusorn Thusinkaen Co-advisor

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY, 2015

ABSTRACT

The research aimed to : 1) study the state of the participatory process of the basic education institution committee in promoting educational resource mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1; 2) the participatory process of the basic education institution committee in promoting educational resource mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1; 3) study suggestions about the participatory process of the basic education institution committee in promoting educational resource mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1. The research applied Deming's action research principles in order to find the participatory process of the basic education institution committee in promoting educational resource mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1. The instruments used were divided into 3 types : 1) a focus group discussion, 2) an interview form, and 3) a questionnaire with the discrimination power ranging from 0.33 to 0.76, and the total reliability of 0.96. The analysis of data employed the mean and standard deviation, and content analysis.

The results are as follow:

1. The participatory process of the basic education institution committee in promoting educational resource mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1, on the whole, had 2 operational problems: the basic education institution committee had no participation in the mobilization of educational resources such as money, materials and supplies; and it had no participation in the mobilization of outside resource persons and persons with local wisdom to help teach in the school.

2. Regarding the participatory process of the basic education institution committee in promoting educational resource mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1, training was used to impart knowledge and understanding to increase participation of the basic education institution committee.

3. The study of suggestions about the participatory process of the basic education institution committee in promoting educational resource mobilization of Banwanghaithong School, Borabue District, Maha Sarakham Office of primary Education Service Area 1 revealed that the basic education institution committee should assume more roles in organizing education and have its part in the mobilization of educational resources both inside and outside of the school.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณา เมตตา และ ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากอาจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ เข็มแสง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์อนุสรณ์ อุสินแก่น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สมเจตน์ ภูศรี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ อุบลเลิศ กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จ ได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณนายอุทิศ มาตเลิง วุฒิการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม นางพัชรินทร์ ทวยนันท์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหลัก เมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และนายสวัสดิ์ วงศ์ขารี ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ เครื่องมือ และให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนได้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่มี คุณภาพสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน คณะครู โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งให้ความช่วยเหลือในการจัดทำยุทธศาสตร์ จนทำให้การ เก็บรวบรวมเป็นไปตามเป้าหมาย ส่งผลให้การทำวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 สำเร็จลุล่วงได้ ในที่สุด

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครูบาอาจารย์ ตลอดจนญาติพี่น้องที่ให้กำลังใจ ช่วยเหลือ สนับสนุนมาโดยตลอดคุณค่าและประโยชน์จากวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณ บิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน ให้มีความรู้มีสติปัญญา ส่งผลให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

นุสรรา คำดี

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ข
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญแผนภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดการบริหารสถานศึกษา	9
แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา	21
แนวคิดการระดมทรัพยากรทางการศึกษา	32
แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	44
แนวคิดเกี่ยวกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง	49
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	54

หัวเรื่อง	หน้า
กลยุทธ์ในการพัฒนา	62
บริบทของโรงเรียนบ้านวังไชว้างทอง	74
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	83
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	96
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชว้างทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1	96
ระยะที่ 2 ศึกษาพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชว้างทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1	99
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	104
สัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล	104
การวิเคราะห์ข้อมูล	105
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชว้างทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1	105
ระยะที่ 2 ศึกษาพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชว้างทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1	108
ระยะที่ 3 ข้อเสนอแนะกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชว้างทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1	114

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	119
สรุปผลการวิจัย	119
อภิปรายผล	120
ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	124
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	130
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	142
ภาคผนวก ค ภาพประกอบการวิจัย	148
ประวัติผู้วิจัย	153

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	46
2	จำนวนนักเรียน โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง	75
3	จำนวนบุคลากร โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง	77
4	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินผลสภาพการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ..	107

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การร่วมสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังปัญหาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา	149
2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการระดมทรัพยากร ทางการศึกษา	149
3 การประชุมปฏิบัติการเพื่อแสดงผลการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเกี่ยวกับ การส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	150
4 ผู้ร่วมประชุมร่วมกันสรุปแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	150
5 การสรุปผลการพัฒนาในแต่ละขั้นตอน และการสรุปขึ้นกระบวนการ พัฒนาการมีส่วนร่วม	150
6 นักเรียนที่เป็นตัวแทนแสดงความสามารถด้านการเป่าแคนเพื่อส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น	150
7 การแสดงความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการให้ความรู้แก่นักเรียน ที่เป็นตัวแทน	150
8 ผู้บริหารและครูร่วมประเมินผลการพัฒนาอย่างใกล้ชิด	150

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
2 วงจร PDCA ของเดมมิ่ง	64
3 การควบคุมคุณภาพการบริหารด้วยวงจร PDCA	64
4 การพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา	118

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรมมาตรา 80(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนองค์กรทางศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศ ที่สำคัญคือมาตรา 8(2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลักสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน” มาตรา 24(6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน มาตรา 58(1) ได้กำหนดให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจเก็บภาษีอากรเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้ง มาตรา 58(2) กำหนดให้บุคคล ครอบครัวและสถาบันต่าง ๆ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น รวมทั้งให้รัฐและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุน และใช้มาตรการลดหย่อน หรือยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสมและจำเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 10 - 54) มาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานด้านกระบวนการของกรอบการประเมิน มาตรฐานที่ 14 กล่าวคือ สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการ พัฒนาการศึกษ โดยกำหนดตัวบ่งชี้ไว้ดังนี้ (1) ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับ ชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา (2) มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรใน สถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน (3) มีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนสม่ำเสมอ (4) ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการ พัฒนาการศึกษา (ชัยยุทธ ศิริสุทธิ. 2552 : 84)

การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลัง และมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบ โครงสร้าง และ กระบวนการจัดการศึกษาของไทย มีเอกภาพเชิงนโยบาย หลากหลายในทางปฏิบัติ มีการ กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา การกระจายอำนาจดังกล่าว จะทำให้ สถานศึกษามีความคล่องตัวมีอิสระในการบริหารจัดการตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งมีลักษณะสำคัญของโรงเรียนที่ บริหารแบบ SBM ดังนี้ (1) พันธกิจของโรงเรียนต้องชัดเจน (2) รูปแบบการบริหารโรงเรียน บริหารและจัดการศึกษาตามสภาพความต้องการ (3) มุ่งมองที่เกี่ยวกับมนุษย์ (4) การตัดสินใจ ในรูปแบบการกระจายอำนาจ (5) รูปแบบภาวะผู้นำ (6) รูปแบบการใช้อำนาจ (7) เทคนิคการ บริหารจัดการและการใช้ทรัพยากร (8) บทบาทของโรงเรียน (9) บทบาทของหน่วยงาน ส่วนกลาง (10) บทบาทผู้บริหารโรงเรียน (11) บทบาทครู (12) บทบาทผู้ปกครอง (13) บรรยากาศองค์กร (14) คุณภาพผู้บริหารโรงเรียน (15) การประเมินประสิทธิผล (16) กำหนดเป้าหมายของการศึกษา (17) จัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงสถานศึกษา และ (18) กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 152 - 156)

สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันสถานศึกษาของประเทศไทยยังประสบปัญหาในการขาด แคลนทรัพยากรทางการศึกษา เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้เป็นของรัฐ งบประมาณ

ทางการศึกษาปีการศึกษา 2555 ที่ได้จากการอุดหนุนของรัฐบาลน้อยมากมีเพียงอาหารกลางวัน ซึ่งได้รับ 13,030.81 ล้านบาท อาหารเสริม (นม) ได้รับ 11,287.49 ล้านบาท และเพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการศึกษาได้รับ 368.64 ล้านบาท (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555 : 14) ซึ่งก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งมีเหตุผลมาจากงบประมาณในการจัดทรัพยากรทางการศึกษาของไทยจึงยังจำกัดอยู่ในวงเงินของรัฐ ซึ่งมีภาระพึ่งพารัฐสูง เอกชนและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและช่วยเหลือสนับสนุนการศึกษาน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของงานวิจัยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 74) พบว่า การจัดการศึกษายังต้องการให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจัดการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ แสดงถึงความต้องการการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและต้องดำเนินงานตามแผนอย่างจริงจัง

การพัฒนารูปแบบงบประมาณทางการศึกษาของประเทศไทยได้มีการเสนอให้มีการระดมเงินจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินมาใช้ในการจัดการศึกษาให้มากขึ้นในส่วนของเงินอุดหนุนจากท้องถิ่น ควรมีการกระจายอำนาจทางการเงินและการคลัง รวมทั้งการปฏิรูประบบภาษีอากร โดยมีข้อเสนอให้มีการระดมการลงทุนจากภาคเอกชนและผู้เรียนให้มากขึ้น โดยส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนทางการศึกษาและให้ผู้เรียนเสียค่าเล่าเรียนให้สะท้อนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้มากขึ้นในระดับอุดมศึกษา ส่งเสริมให้องค์กรหรือเอกชนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพจัดการศึกษาให้มากขึ้น โดยรัฐให้การสนับสนุนทางการเงินและความช่วยเหลือทางวิชาการ ตลอดจนอำนวยความสะดวกเพื่อให้ภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น (บุญเสริม วิสกุลและคณะ. 2554 : 41)

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองยังขาดความการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหาร โรงเรียน ปัญหาครอบครัวในด้านเศรษฐกิจขาดความชัดเจนในการเข้าร่วมบริหาร โรงเรียนขณะเดียวกันขาดความมั่นใจต่อการเสนอความคิดในการบริหาร โรงเรียนเพราะอาจจะมีจิตสำนึกในความด้อยการศึกษาที่มีต่อโรงเรียนหรืออาจจะเป็นศิษย์เก่า (โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง. 2556 : 12)

จากสภาพดังกล่าว ความมีคุณภาพในการเข้าร่วมการบริหารจัดการตลอดจนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา การเสนอแนะแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษายังอยู่ในระดับน้อย ผู้วิจัยได้มองเห็นว่าควรจะมีกระบวนการพัฒนาให้มีมาตรฐานและเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการมีส่วนร่วม

ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน บ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อให้มีวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้เป็นปัจจุบัน อันส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไป และเพื่อนำผลไปปรับปรุงต่อไปเพื่อให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาการดำเนินงานระดมทรัพยากร การศึกษาเพื่อบริหารจัดการการศึกษา ในการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง

คำถามการวิจัย

1. สภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นอย่างไร
2. กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีกระบวนการอย่างไรบ้าง
3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง

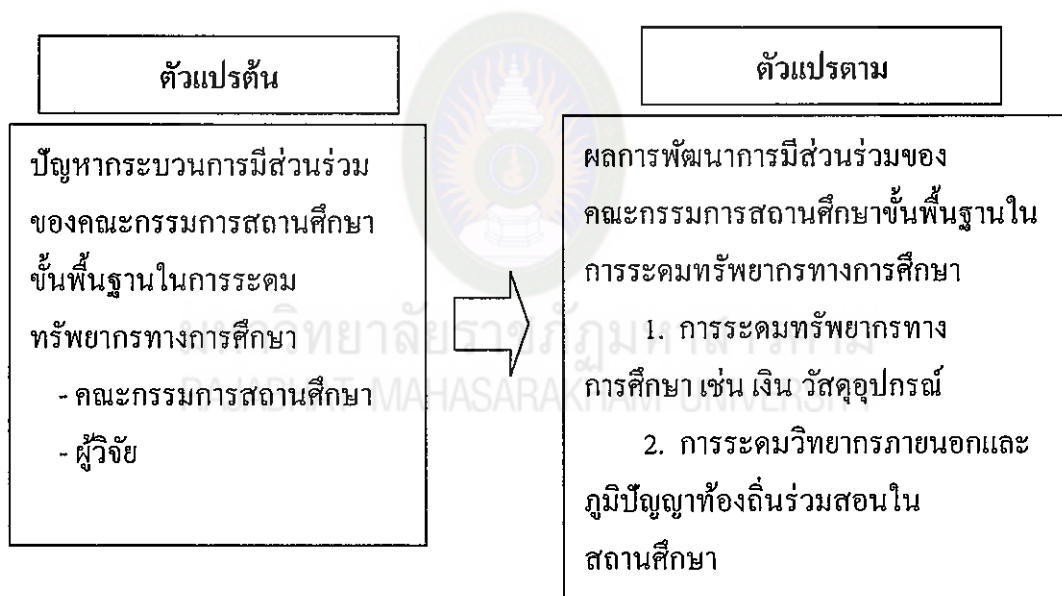
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อศึกษาพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2543) 2 ด้าน คือ

1. การระดมทรัพยากรทางการศึกษา เช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์
2. การระดมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมสอนในสถานศึกษา

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย

1.1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 คน ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 วิทยากร 2 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในข้อที่ 8 แห่ง กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ประกอบด้วย

2.2.1 การระดมทรัพยากรทางการศึกษา เช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์

2.2.2 การระดมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมสอนในสถานศึกษา

3. กลยุทธ์ในการพัฒนา

3.1 การสนทนากลุ่ม

3.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.3 การจัดกิจกรรม โครงการภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3.1 การสนทนาให้คำปรึกษา

3.3.2 การมีส่วนร่วม

4. วิธีการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

4.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน

4.2 การวางแผน

4.3 การดำเนินงานตามแผน

4.4 การประเมินผล

5. สถานที่ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

6. ระยะเวลาในการวิจัย ระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อที่ 8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในสถานศึกษา
2. ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้วิทยากรภายนอกภายในชุมชน ในการให้ความรู้และประสบการณ์และร่วมจัดหาสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคลหรือแหล่งเรียนรู้
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตาม กระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
4. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง ตำบลวังใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
5. การระดมทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อให้ได้มา ซึ่ง วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน งบประมาณ บุคลากร ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับ การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
6. ทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่เป็นประโยชน์หรืออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง ตำบลวังใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถแก้ปัญหามีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง ตำบลวังใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นอย่างดี
2. ได้วิธีการพัฒนาหรือปรับปรุงการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง ตำบลวังใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
3. ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ ความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไชว้ทอง อำเภอปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา มีเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารสถานศึกษา
2. แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา
3. แนวคิดการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. แนวคิดเกี่ยวกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
7. กลยุทธ์ในการพัฒนา
8. บริบทของโรงเรียนบ้านวังไชว้ทอง
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริหารสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้จัดระเบียบและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิถ (2540 : 4) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะดำเนินงานที่เกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ ตำราเรียนและอาคารสถานที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2540 : 19) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลและกลุ่มบุคคลนั้นต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนหรือเยาวชนให้เจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 10) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นการดำเนินงานตามขอบข่ายงานครบทั้งการบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครอง นักเรียน งานบริการ งานสถานศึกษากับชุมชน

ธีระ ภักดี (2544 : 7) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวางแผนดำเนินงานด้านการศึกษาให้กับนักเรียนซึ่งมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับครู หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอน และการวัดผล เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2547 : 99) ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาว่า หมายถึง การใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามความมุ่งหมายของหลักสูตร การบริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบการบริหารราชการ โดยรูปแบบของสถานศึกษารัฐบาลจัดว่าเป็นองค์การสาธารณะ ขณะเดียวกันก็เป็นองค์การประเภทบริการ ผู้บริหารเป็นเพียงผู้ดูแลให้ทุกฝ่ายทำงานให้ดีที่สุดในเพื่อให้บรรลุปรัชญาและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

กู๊ด (Good 1973 : 145) ได้กล่าวถึงความหมายการบริหารสถานศึกษาไว้ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง หมายถึง การทำ การควบคุม การจัดการการเรื่องต่าง ๆ ทั้งหมดของโรงเรียนร่วมกับงานบริหารงานธุรการ โดยมุ่งไปสู่งานของโรงเรียนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของการศึกษา ประการที่สอง หมายถึง การทำการควบคุมและการจัดการกระบวนการทั้งหมดของโรงเรียน เช่น การบริหารบุคคลที่เป็นครูและนักเรียน การวางแผนการเรียนการสอน การวางแผนกิจกรรมตามหลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์ การแนะแนว เป็นต้น

เกร็จจ์ (Gregg 1997 : 32) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า เป็นการปฏิบัติงานและเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำการเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับงานสอนนักเรียนที่เข้ามารับการศึกษานในสถานศึกษา

เฮอร์ลิส (Harris. 1998 : 19) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นกระบวนการในการสร้างบูรณาการแห่งความสามารถของบุคคล และการนำประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้อย่างเหมาะสมเพื่อช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีไว้เพียงแต่มุ่งพัฒนาอนุชนของชาติเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งให้การพัฒนาบุคลากรต่างๆของสถานศึกษา

จากความหมายของการบริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานและที่ต้องอาศัยกระทําร่วมกันของบุคคลหรือองค์คณะบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของกลุ่มบุคคลหรือองค์คณะบุคคลให้กับสมาชิกในสังคมให้ บรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้เพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ของสังคมและประเทศชาติต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา

ภารกิจของสถานศึกษาถือว่ามีความสำคัญต่อประเทศชาติเพราะเป็นการสร้าง ประชากรที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศชาติ ในปัจจุบันจึงมีการพัฒนาแนวทางสถานศึกษาโดย อาศัยการปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ วิธีการ วิถีปฏิบัติ การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในยุคปัจจุบันเกิดจากปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผล กระทบจนทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา อันเนื่องมาจากสาเหตุหลาย ประการ

ปัจจัยในกระแส โลกาภิวัตน์ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทยก้าวไปสู่ระบบ เทคโนโลยีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตให้สามารถ แข่งขันกับนานาชาติสภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงของตลาดโลก ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทำให้หลายประเทศหันมาสนใจในการพัฒนาคุณภาพแรงงาน ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของ ประเทศไทยได้แสดงความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างเพียงพอ ในการใช้และควบคุมเทคโนโลยีการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะ พัฒนาระบบการศึกษาไทย จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ โดยผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพสนองความต้องการ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในปี พ.ศ. 2550 โดยกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 แนวทาง คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากร การปฏิรูป หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา การปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา ซึ่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำกับ ดูแล และได้แต่งตั้ง คณะกรรมการ ได้กำหนดแนวทางวิธีการในการพัฒนาสถานศึกษา และจัดให้มีการประชุมชี้แจงผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาในภาคต่างๆเนื่องจากการศึกษามีความ เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากการพัฒนาการศึกษาจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของ โรงเรียน สถานศึกษาเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ผู้ปกครอง ครูและประชาชนมากที่สุด ในเดือนมกราคม

2539 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้แนวทางปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา โดยกำหนดให้โรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษาเป็นโรงเรียนในอุดมคติตามองค์ประกอบของบัญญัติ 10 ประการ ซึ่งมีสาระสำคัญให้ผู้บริหารโรงเรียนมีจิตสำนึกที่จะพัฒนาโรงเรียนให้ร่มรื่น เพื่อให้ นักเรียนและครูสอนอย่างมีความสุข มีห้องเรียน ห้องประกอบครบครัน มีอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนทันสมัย บุคลากรครบครัน ให้โรงเรียนสามารถกำหนดหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และชุมชนเข้าร่วมบริหารการศึกษาของโรงเรียน ให้ชุมชนเข้าร่วมยอมรับคุณภาพของโรงเรียน เพื่อให้ลูกหลานได้เข้าเรียนในเขตบริการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : 9)

สืบเนื่องจากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 แนวทาง และการปรับโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในอุดมคติ ตามองค์ประกอบของบัญญัติ 10 ประการ เพื่อให้การปฏิรูปโรงเรียนเข้าสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษา 4 แนวทาง จึงได้กำหนดการปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียน และสถานศึกษาที่มีอยู่โดยทำให้โรงเรียนเป็นปัจจุบันอย่างถ้วนหน้าทุกโรงเรียน นโยบายของรัฐให้การศึกษาแก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต ที่สำคัญคือต้องให้การศึกษาอย่างมีคุณภาพต่อเยาวชนทุกคนให้มีการศึกษาต่อเนื่อง 12 ปีและต้องพัฒนาตั้งแต่เด็กเล็ก อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมต้น มัธยมปลาย อาชีวศึกษาจนถึงอุดมศึกษา ดังนั้นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงควรเป็นการศึกษาพื้นฐานของประชาชนทุกคน ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพเพื่อไปประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตที่ดีในสังคม นั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จาก 6 ปี เป็น 9 ปีและ 12 ปี

เป้าหมาย

ต้องการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 สอดคล้องกับโลกยุคโลกาภิวัตน์และให้การศึกษาไทยเป็นเลิศในปี 2550

แนวคิดหลักในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 (พ.ศ.2553) มีความครอบคลุมสาระหลักตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ 1) ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา 2) การปฏิรูปหลักสูตรสถานศึกษา 3) การปฏิรูปการเรียนรู้อ 4) การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) การปฏิรูประบบบริหารจัดการเพื่อการศึกษาซึ่งการปฏิรูปการศึกษาจะก้าวไปสู่ความสำเร็จจะต้องมีการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) โดยการกระจาย

อำนาจทั้งด้านวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณและการบริหารทั่วไป เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ มีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result – Based Management) และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ (ดิเรก พรสีมา. 2543 : 6)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) โดยที่โครงสร้างการบริหารการศึกษา ที่กำหนดให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงซึ่งการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานก็เป็นรูปแบบการบริหารที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เพราะเป็นรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันมาก ซึ่งการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานริเริ่มที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 1980 แล้วแพร่หลายไปยังประเทศอื่นๆ แนวคิดนี้มีความเชื่อมโยงกับการปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งเกิดจากความไม่พอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐ มีการศึกษาและผลักดันให้เกิดนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ปัจจุบันมีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานครอบคลุมทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาและแพร่หลายไปยังประเทศอื่นๆ

การเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรม แนวคิดเรื่องการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นได้รับอิทธิพลมาจากกระแสที่ประสบความสำเร็จจากหลักการ วิธีการ และกลยุทธ์ในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องยิ่งขึ้น ความสำเร็จดังกล่าวนี้ ทำให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นว่า การพัฒนาการศึกษาให้ดีขึ้นนั้นต้องปรับกระบวนการและวิธีการที่เคยเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอน ปรับไปสู่การบริหารโดยกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่เป็นหน่วยปฏิบัติและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างแท้จริง หลักการสำคัญในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยทั่วไปได้แก่

- 1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชน กระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางและเขตพื้นที่ไปยังสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2) หลักการบริหารตนเอง (Self Management) สถานศึกษาจะมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้นภายใต้การบริหารในรูปแบบของคณะบุคคล คือ

คณะกรรมการสถานศึกษา 3) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนตัดสินใจ การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น การร่วมคิดร่วมทำเป็นการเน้นการกระจายในโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด 4) หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนไม่ใช่ภาวะผู้นำแบบชี้แนะหรือสั่งการแต่เป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก 5) หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach) มีการปรับทั้งในเรื่องของโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร โดยในการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน 6) หลักความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เมื่อโรงเรียนได้รับอิสระและอำนาจในการบริหาร และก็ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อที่จะให้มีการตรวจสอบ เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีรูปแบบที่สำคัญ 4 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administration Control SBM) ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการส่วนกรรมการอื่น ๆ ได้มาจากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่มีอำนาจตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหารในโรงเรียน
2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) เกิดจากแนวคิดที่ว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครู จะมีสัดส่วนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารยังคงเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร
3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control SBM) แนวคิดสำคัญคือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการโรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนเป็นประธานคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นคณะกรรมการและเลขานุการ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร
4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (professional and Community Control SBM) แนวคิดเรื่องนี้เชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็ก เนื่องจากทั้ง 2 กลุ่มต่างอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด สัดส่วนของครูและผู้ปกครอง

(ชุมชน) ในคณะกรรมการ โรงเรียนจะมีเท่า ๆ กันแต่มากกว่าตัวแทนอื่น ๆ ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นประธาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการนำรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไป ใช้ ปัจจัยที่เอื้อ ได้แก่

1. กระจายอำนาจหน้าที่การบริหารจากหน่วยงานบริการส่วนกลางไปยัง คณะกรรมการ โรงเรียนอย่างแท้จริง
2. ได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน
3. มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี มีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ทุก ฝ่ายได้รับข้อมูลสารสนเทศตรงกัน
4. บุคลากรในสำนักเขตพื้นที่การศึกษาและ โรงเรียนจะต้องได้รับการอบรม หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
5. ทำการฝึกอบรมคณะกรรมการ โรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารและการจัด การศึกษา เช่น การทำงานเป็นทีม การประชุม การตัดสินใจ การสั่งการกำหนดนโยบาย การวางแผนปฏิบัติ การบริหารการเงิน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล เป็นต้น
6. ได้ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและมีภาวะผู้นำเหมาะสมทั้ง ความรู้ ทักษะในการบริหาร เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่ดี
7. ผู้บริหารคณะกรรมการ โรงเรียน บุคลากรใน โรงเรียน รู้บทบาทหน้าที่ ของตนเองและของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน
8. มีการให้รางวัลสำหรับ โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารและ การจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การเปลี่ยนรูปแบบแต่ไม่ เปลี่ยนวิธีการบริหารงานและการทำงาน อำนาจการตัดสินใจผูกขาดอยู่ที่คณะกรรมการ โรงเรียนไม่กระจายไปทั่ว โรงเรียน ผู้บริหารยัง ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการตัดสินใจ ความ ขัดแย้งระหว่างผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการ โรงเรียน ในการดำเนินงานและการบริหาร โดย ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนต้องได้รับการเตรียมพร้อม และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการ บริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการติดตาม ดูแล กำกับ การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

3. กระบวนการบริหารสถานศึกษา

3.1 ความหมายของกระบวนการ

นพพงษ์ บุญจิตราคูล (2538 : 39) ได้ความหมายของกระบวนการบริหารว่า หมายถึง แนวทาง เทคนิค หรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติภารกิจให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย

ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2539 : 25) กล่าวว่า กระบวนการบริหารศึกษาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องกระทำเป็นขั้นตอนที่เรียงไว้จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์

ธงชัย สันติวงศ์ (2540 : 94) ให้ความหมายว่า กระบวนการบริหาร หมายถึงการบริหารหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีกระทำเป็นขั้นตอนต่อเนื่องหมุนเวียนไปอย่างเป็นระบบโดยไม่ขาดตอนจากกัน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2544 : 36) ได้กล่าวถึงความหมายการบริหารไว้ว่าเป็นกระบวนการบริหารเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะการบริหารการศึกษานั้น เพราะการจัดการธุรกิจทางการศึกษานั้นต้องใช้ปัจจัยต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งกำลังคน ได้แก่ ครู และนักเรียน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การจัดการที่ดีหรือผู้บริหารและเทคนิคในการจัดการที่ดี ก็จะเป็นการประหยัดกำลังคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และเวลาได้ดีด้วย

สรุปได้ว่ากระบวนการบริหารสถานศึกษา คือ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารจะต้องนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกัน เพื่อมุ่งหวังจะให้การบริหารประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม ที่จะนำมาใช้ในการบริหารในปัจจุบัน เพราะมีความรัดกุมและครอบคลุมงานบริหารการศึกษาได้เป็นอย่างดี

3.2 ขั้นตอนของกระบวนการบริหาร

ขั้นตอนในการปฏิบัติในกระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นวิธีการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) กระบวนการบริหารกำหนดขอบเขตและทำหน้าที่ตามขั้นตอนต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการบริหารไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 3-8) กล่าวถึง กระบวนการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เรียงตามลำดับ คือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การศึกษาสภาพศึกษาปัจจุบันจะทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการการรับความพร้อมในการ

ปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นข้อมูลสำคัญยิ่งในการวางแผนบริหารสถานศึกษาจำแนกได้ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพที่เป็นจริง กำลังเป็นอยู่หรือดำเนินการในขณะนั้น

1.2 ปัญหา หมายถึง ผลที่ปรากฏที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือตามต้องการ

1.3 ความต้องการ หมายถึง ระดับความคาดหวัง หรือ จุดสุดท้ายของงานที่แสดงระดับของผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

2. การวางแผน หมายถึง การคิด หรือกำหนดทางเลือกในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหาไว้ล่วงหน้า เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด อย่างประหยัด และให้ได้ประโยชน์สูงสุดการวางแผนเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหารสถานศึกษา ซึ่งต่อจากขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนเป็นการคิดไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร เมื่อไรและใครจะทำ

3. การดำเนินการตามแผนงาน เป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการการบริหารหากไม่มีการปฏิบัติตามขั้นตอนนี้ แผนที่วางไว้ก็จะเสียเปล่า การดำเนินการตามแผนงานการควบคุมกำกับติดตามและนิเทศงานอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในขั้นตอนนี้

4. การประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการบริหารสถานศึกษาจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของการบริหารงาน และเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนต่อไป

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 56-57) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนงานและ โครงสร้างที่จะทำในอนาคตตามเป้าหมายของหน่วยงาน

2. การจัดสรรทรัพยากร (Allocation) หมายถึง การจัดหาและการจัดสรรทรัพยากรการเงินกำลังคน และวัสดุ ตามความต้องการของแผนงาน

3. การให้แรงกระตุ้น (Stimulation) หมายถึง การให้แรงจูงใจในการบำรุงขวัญ เพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมตามเป้าหมาย

4. การประสานงาน (Coordination) หมายถึง การประสานกิจการด้านต่าง ๆ เพื่อสัมฤทธิ์ผลของผลงาน

5. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

Tead (1991 : 105) ได้วิเคราะห์กระบวนการบริหาร โดยมุ่งเน้นความสำคัญที่หน่วยงานย่อย ๆ ในองค์กรการเป็นหลัก และได้เน้นลำดับความสำคัญในการบริหารเป็นกระบวนการซึ่งมีอยู่ 10 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจนและรัดกุม
2. การจัดทำแผนภูมิอย่างกว้าง ๆ ของโครงสร้างขององค์การหรือหน่วยงาน
3. กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและอำนาจให้บุคลากร
4. มอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยอาศัยหลักการกระจาย

อำนาจ

5. ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินไปได้ด้วยดี
6. การปฏิบัติงานโดยการรักษาปริมาณและคุณภาพของงานให้อยู่ในระดับ

ที่ดีขึ้นอยู่เสมอ

7. จัดให้มีการติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานมีคณะกรรมการเป็นผู้ประสานงานในหน่วยงาน

8. บำรุงขวัญกระตุ้น และกำลังใจเพื่อบุคลากรทุกคน ได้มีกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

9. การประเมินผลและการปฏิบัติงาน โดยเทียบกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่แรก

10. พิจารณางานในอนาคต เตรียมวางแผนในอนาคต โดยตั้งวัตถุประสงค์ความมุ่งหมายไว้รับสถานการณ์ในอนาคต เตรียมรู้ทางตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติงานขั้นต่อไปในอนาคต

Elsbry และ McNally (1992 : 77) ได้เสนอขั้นตอนและกระบวนการบริหารงานไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. To Plan หมายถึง การวางแผนเพื่อปฏิบัติ
2. To Organize หมายถึง การรวบรวมเครื่องมือ วัสดุ และกำลังคน

3. To Command หมายถึง การสั่งงานบังคับบัญชาให้บุคคลปฏิบัติตามหน้าที่

4. To Coordinate หมายถึง การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กัน

5. To Control หมายถึง การควบคุมให้ทำงานทุกอย่างดำเนินไปตามที่ได้วางแผนไว้

Gulick และ Urwick (1996 : 13-14) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการบริหารงาน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวก การควบคุม การริเริ่ม และการรายงาน ส่วนการปฏิบัติในกระบวนการบริหารงานประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การจัดการ โครงการและแผนปฏิบัติ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน และการจัดสายงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์

3. การจัดการบุคลากร (Staffing) หมายถึง การบริหารด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร และการเสริมสร้างบรรยากาศเสริมสร้างของการทำงานที่ดี และการดำเนินไปสู่จุดหมาย

4. การอำนวยความสะดวก (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานในฐานะที่ผู้บริหารเป็นหัวหน้าหน่วยงาน

5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดมีความร่วมมือประสานงานที่ดี และดำเนินไปสู่จุดหมาย

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลปฏิบัติงานของหน่วยงานเพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ

7. การงบประมาณ (Budgeting) การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการจ่ายเงินและการควบคุมตรวจสอบด้านการเงินและทรัพย์สิน

Gregg (1997 : 274-316) ได้วิเคราะห์และสรุปขั้นตอนของกระบวนการบริหารไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การตัดสินใจสั่งการ ซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการบริหาร
 2. การวางแผน ซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารงานทุกประเภท ถ้าขาดการวางแผนกิจกรรมนั้นจะไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 3. การจัดองค์การ ทำให้เกิดความมีระบบระเบียบในการปฏิบัติงาน กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน
 4. การติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นกระบวนการส่งข่าวสาร ซึ่งเป็นกระบวนการส่งข่าวสาร คำสั่ง อธิบาย จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง จากหน่วยงานหนึ่งไปยังหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งจะต้องชัดเจนได้ใจความก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
 5. การใช้อิทธิพลกระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ซึ่งหน่วยงานทุกชนิดจำเป็นต้องมีระบบควบคุมบังคับบัญชา เพื่อให้กิจการต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยปฏิบัติตามคำสั่งนั้น รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติอย่างเต็มที่
 6. การประสานงาน ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือหน่วยงานต่อหน่วยงานมีการติดต่อสัมพันธ์กันช่วยเหลือกันด้านบุคคล วัสดุ และทรัพยากรอื่นๆ
 7. การประเมินผลงาน เป็นการติดตามเป็นระยะ อย่างต่อเนื่องกัน มีการประเมินผลตรวจสอบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตรงตามเป้าหมาย
- Fisk และ Russell (1997 : 221) ได้สรุปกระบวนการบริหารเป็นวงจรใหญ่โดยเน้นที่ วัฏจักรในการบริหาร 5 ประการ คือ การตัดสินใจ การจัดโปรแกรม การติดต่อกัน การควบคุม และการประเมินคุณค่า ส่วนขั้นตอนของกระบวนการบริหาร 5 ขั้นตอน คือ
1. การวางแผนหรือโครงการ
 2. การจัดเค้าโครงการบริหารโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งต่าง ๆ ไว้ให้แน่นอนและรัดกุม
 3. การวินิจฉัยสั่งการและมอบหมายงาน
 4. การประสานงาน
 5. การควบคุมและติดตามดูแลปฏิบัติงาน

จากกระบวนการบริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า คือขั้นตอนในการปฏิบัติงานหน้าที่ผู้บริหารจะต้องนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกัน เพื่อมุ่งหวังที่จะให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบริหารในปัจจุบัน เพราะมีความรัดกุมและครอบคลุมงานบริหารการศึกษาได้เป็นอย่างดี

แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ได้บังเกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ ทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากประเพณีลงแขก (Cooperative Work) ซึ่งมีการปฏิบัติในหมู่เกษตรกรทั่วโลก ยุทธศาสตร์การบริหารเพื่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรท้องถิ่น เอกชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จที่มุ่งพัฒนาคนและส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกที่มีการแข่งขันอย่างเข้มข้น รุนแรง โดยสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบในการแข่งขัน คือ ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาและความสามารถของคน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และการศึกษา ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดพลังอำนาจของชาติในการพัฒนาประเทศเพื่อให้สามารถยืนหยัดอยู่ได้ในสังคมโลก โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน โดยใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

วิสัยทัศน์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ของสำนักงานคณะกรรมการกระทรวงศึกษาธิการ และวิถีความคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาของนักการศึกษาไทย มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับแรกของไทย ก็ได้กำหนดอุดมการณ์ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหลายมาตรา คือ ในหมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ “..ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา..” หมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการจัดการศึกษา มาตรา 12 “..ให้บุคคล ชุมชน สถาบันสังคม สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพและสถานประกอบการ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้อง

กับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน..” หมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษาส่วนที่ 1 การบริหาร และการจัดการศึกษาของรัฐ มาตรา 38 กล่าวถึงนโยบายการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไว้ชัดเจน คือ “..ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง.” นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการระดมทรัพยากรในชุมชนเข้ามาร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ 7 ครูและบุคลากรทางการศึกษามาตรา 56 ว่า “..ให้หน่วยงาน ทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำ ประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของบุคคลดังกล่าว เพื่อให้เกิด ประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา..” และหมวดที่ 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ที่กำหนดให้มีการรับทรัพยากรและการ ลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ ครอบครัวยุ ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน และองค์กรอื่น ๆ ในท้องถิ่นใช้ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการระดมทรัพยากรและการ ลงทุนเพื่อการศึกษาจากครอบครัวยุ ชุมชน สถาบันสังคม สถาบัน ศาสนา องค์กรเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ และสถานประกอบการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดย เป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2-77)

ในระดับนโยบายการเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน การจัดการศึกษาได้มีการกำหนดไว้และปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่เปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาประเทศ จากการเน้น การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มาเน้นการพัฒนาคน หรือให้คนเป็นศูนย์กลางของการ พัฒนา ดังนี้ คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกภาคส่วนเพื่อให้เอกชน และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาในบานานะผู้ตัดสินใจ และผู้ดำเนินการ มิใช่ในบานะ กลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับผลการพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นการเปิดระบบการกำหนด นโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การติดตามประเมินผลของรัฐ โดยให้เอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินการตลอดจนร่วม ติดตามและประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้ภาครัฐภาคเอกชน และภาค

ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน ทำความเข้าใจกันอันจะเป็นแรงผลักดันให้ภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นและเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยน โครงสร้าง วิธีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการและแนวทางของภาคเอกชนและประชาชน และยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและการรวมพลังสร้างสรรค์ในสังคม..”

นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนฯ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ “..เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งหมดให้กว้างขวางและสูงขึ้นถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันและเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชนและให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ..” โดยมีแนวทางการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบ โรงเรียนจนถึงระบบการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าและให้ชุมชนและสถาบันทางสังคมเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาและตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษารวมทั้งสนับสนุนให้ชุมชน ครอบครัว ตระหนักถึงสิทธิและพิทักษ์สิทธิเด็กในการได้รับบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าจะยังไม่ส่งผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติอย่างกว้างขวางและมีแบบแผนที่ชัดเจนมากนักแต่ก็พบว่าในระดับโรงเรียนนั้น ได้มีความพยายามที่จะจัดการศึกษา โดยเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับ โรงเรียนในการจัดการศึกษาอย่างใกล้ชิด ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2531 : 38) ได้เสนอทัศนะไว้ว่าการศึกษาที่จะฟื้นฟูศักยภาพของชน ได้จริงนั้น ชุมชนจะต้องสามารถควบคุมการจัดการศึกษาได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะการศึกษาที่เหมาะสมนั้นจะต้องมีความละเอียดอ่อนมากพอที่จะแปรผันได้ตามความแตกต่างของแต่ละชน ความละเอียดอ่อนเช่นนี้ ไม่มีทางที่จะเกิดขึ้น ได้จากการควบคุมการศึกษาจากส่วนกลาง แต่ต้องให้โอกาสแต่ละชนเข้ามาควบคุมการจัดการศึกษาแก่ลูกหลานของตนเองอย่างแท้จริง โคนรัฐต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารงานสถานศึกษาที่กำกับดูแล โดยตรงจากหน่วยงานของรัฐ เป็นการจัดการศึกษาในรูปขององค์กรบุคคล ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของรัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิ ในสัดส่วนที่สมดุล มีหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับ ดูแล และตรวจสอบการบริหารงานของกลุ่มสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะการปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ นักทฤษฎีด้านการบริหารการศึกษาได้พยายามคิดค้นวิธีการบริหารที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

จัดว่าเป็นแนวทางการบริหารที่ยอมรับกันในยุคปัจจุบันว่าเป็นแนวคิดทางการบริหารที่เหมาะสมกับยุคสมัยสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะคำนึงถึงความสำคัญของผู้ร่วมงานทุกระดับด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีแนวคิดทางการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation approach) และการบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Approach) บุคคลสำคัญที่เริ่มต้นแนวความคิดนี้ คือ Mary Parker โดย์ ได้เขียนหนังสือและบทความต่างๆเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อบุคคลในการบริหารงานไว้เป็นจำนวนมาก (ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ. 2543 : 12) มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไว้ ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537 : 1-13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่าเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนการทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร และประสิทธิภาพขององค์การสูงขึ้น การรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย และวิธีการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การมีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้นบุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการภารกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพันต่อกิจกรรมองค์กร ในที่สุดปัจจุบันการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ยังถือว่าเป็นหน้าที่ โดยตรงของรัฐที่ต้องจัดให้กับชุมชน แต่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการกำหนดคุณลักษณะของ โรงเรียนและนักเรียนตามสภาพความพร้อมและความต้องการของชุมชน ดังนั้นกระบวนการในการจัดการศึกษาของทุกขั้นตอนของชุมชนจะมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะออกมาในคณะกรรมการ โรงเรียน รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา โดยผนวกกับสภาพความต้องการของชุมชนผ่านมาทางคณะกรรมการ โรงเรียน เพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาของชุมชน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียน ครู หลักสูตรและการบริหาร โดยมีเป้าหมายสำคัญคือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบ ไม่ว่าจะป็นในรูปของคณะกรรมการหรือการสนับสนุนกำลังทรัพยากร เช่น เงิน อุปกรณ์ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ คุณลักษณะของนักเรียนที่สนองความต้องการของชุมชนและนโยบายของรัฐ

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2540 : 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ลักษณะการที่บุคคลได้มีส่วนร่วมหรือส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานด้วยความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ รวมทั้งการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการพัฒนา

จากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ด้านคุณภาพการศึกษา อย่างเต็มศักยภาพและตามฐานะด้านเศรษฐกิจของตนเอง ในการมีส่วนร่วมนี้บุคคลจะได้รับประโยชน์จากการตัดสินใจและการปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาดังกล่าว

สุวิมล เพ็ชรสุข (2541 : 51) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของคณะบุคคลในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่คณะบุคคลหรือบุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริม ชักชวน สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ตัวแทนของชุมชนหรือผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาดำเนินงานในรูปแบบผสมผสานต่อการบริหารสถานศึกษา โดยใช้ผู้กำลังและทรัพยากรที่ตนมีอยู่ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาอุปสรรคในการจัดการศึกษาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

บุญเพ็ญ ภักดีจิต (2542 : 17) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา หมายถึง บุคคลภายในหรือภายนอกที่มีความสนใจและความต้องการที่จะเข้ามาทำกิจกรรมทุกอย่างของการบริหารสถานศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของบุตรหลานตนเองให้มากยิ่งขึ้น

วิไล จุฑาทงกูร (2544 : 39) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง ลักษณะที่คณะบุคคลจากภายในและภายนอกมีความต้องการที่จะใช้ความรู้ความสามารถและปัจจัยอื่น ๆ เพื่อนำมา ซึ่งการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุดหรือบรรลุตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ

ทูลธรรม วรรณคำ (2545 : 11-12) กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นแนวคิดของการบริหารที่มุ่งจูงใจให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบในองค์การที่ตนปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ

ธเนศ ปานอุทัย (2545 : 20) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีโอกาสแสดงความรับผิดชอบหรือแสดงพฤติกรรมเกี่ยวข้องในโครงการหรืองานบางอย่างหรืองานบางอย่างทั้งในระดับของการแสดงความคิดเห็น พิจารณาการตัดสินใจ การวางแผน การร่วมปฏิบัติงาน การติดตามผลและร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมหรือโครงการนั้น

เสนอ เถาว์ชาติ (2546 : 12) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการต่าง ๆ หรือวิธีกาต่าง ๆ ที่จะส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน ทั้งในบางเรื่อง และหลายเรื่องเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาของตนเอง และส่วนรวม การมีส่วนร่วม

ของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะ โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคมเช่นกัน

ฟิลิปปินส์ (2546 : 17) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้าไปดำเนินการกิจกรรมกันจนเกิดความผูกพันต่อสมาชิกและองค์กรเพื่อเกิดผลทั้งต่อตนเองและองค์กร

สิริพิมาน เปล่งรัศมี (2548 : 11) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์เปิดโอกาสให้ประชาชนได้คิดริเริ่ม ตัดสินใจ ปฏิบัติ รับผิดชอบ แก้ปัญหาการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาความสามารถควบคุมทรัพยากรการร่วมกิจกรรมตามหลักประชาธิปไตย ตลอดจนการให้อำนาจเข้าไปมีหน้าที่รับผิดชอบ

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่เห็นความสำคัญของผู้ร่วมงาน ในฐานะมนุษย์ในองค์กร ที่มีความสามารถ มีเหตุผล มีวิจารณญาณ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดการระดมพลังสมอง พลังงานอย่างแข็งขัน การร่วมปฏิบัติ ร่วมประสานงานและร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่และเป็นการบริหารที่สนองต่อความต้องการของมนุษย์ มีอิสระและอำนาจในการบริหาร เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุตรงตามนโยบายหรือเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากร และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุ มีส่วนร่วมตัดสินใจ กำหนดความต้องการตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการนั้น ๆ มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการและแนวทางในการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินการตามโครงการ มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน มีส่วนร่วมในการขอความช่วยเหลือจากภายนอก การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โครงการว่าโครงการที่จะดำเนินการไปนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แบ่งออกเป็นการประเมินแบบย่อย ซึ่งเป็นการประเมินความก้าวหน้าของโครงการด้วยเหตุผลที่ผู้บริหารไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามลำพังเพียงคนเดียว การดำเนินงานส่วนใหญ่ขององค์กรจึงต้องให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย ซึ่ง ได้มีผู้กล่าวถึงการบริหารการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ชูชัย เพชรรอด. 2546 : 38-39) อ้างอิงมาจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 32) ได้ให้แนวคิดว่าการศึกษากิจการบ้านอย่างมีส่วนร่วม ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมสรุปเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเพื่อเป็นการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือ จากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลอันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจอันแสดงออกมาในรูปธรรมและนามธรรมต่อสังคมหรือนุคคล

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปแบบของประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

สมพงษ์ เกษมสิน (2541 : 12) ได้ให้แนวคิดว่าการที่บุคคลได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติทั้งในด้านแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างพลังจิตให้ร่วมกันปฏิบัติอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมจากการปฏิบัติตามระเบียบหรือคำสั่ง

ธรรมรส โชติคุณุช (2545 : 222-224) กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่สวนทางกับแนวความเชื่อทางการบริหารยุคแรก ๆ ประสิทธิภาพของการบริหารใน

องค์การขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การ และการบริหารโดย การมีส่วนร่วมมีลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับ

1. เป็นกระบวนการของการให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาใน กระบวนการตัดสินใจ
2. เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของบุคคล
3. ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาของการบริหาร
4. การบริหาร โดยการมีส่วนร่วมตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการแบ่งอำนาจ หน้าที่ที่ผู้บริหารแบ่งอำนาจให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการแทน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2545 : 182-183) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ว่ากิจกรรมมนุษย์ส่วนใหญ่อาศัยการมีส่วนร่วมเพียงคน ๆ เดียวไม่สามารถที่จะกระทำทุกอย่าง ได้ด้วยตนเอง เพราะมีข้อจำกัดทางด้านชีววิทยา ทางด้านเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมเป็นความ เกี่ยวข้องในด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมของกลุ่ม ประสิทธิผลขององค์การ ขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้น ในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุ เป้าหมายซึ่งจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมี ส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ขององค์การ การที่บุคคลมีส่วน เกี่ยวข้องในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพันต่อกิจกรรมนั้น

วิโรจน์ สารัตนะ (2545 : 8) ได้ให้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมเกิดจากทัศนะ เกี่ยวกับการตัดสินใจทางการบริหาร ควรจะมีการตัดสินใจโดยกลุ่มมากกว่า โดยคนเพียงคน เดียว เนื่องจากจะทำให้มีข้อมูลสารสนเทศและความรู้ประกอบการตัดสินใจได้มากกว่าสามารถ สร้างสรรค์ทางเลือกเพื่อการตัดสินใจได้มากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับการตัดสินใจ ได้ดีกว่า ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 58) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ในการบริหารการศึกษา ช่วยให้ทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเกิดความเข้าใจใจ คุณค่าของตน และนำคุณค่าของตนมาสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาได้พัฒนาอย่างมี ประสิทธิภาพ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ย่อมมีส่วนร่วมในการ พัฒนาร่วมกัน คือ การสร้างพลังอันแข็งแกร่ง คำจูนกัน จนเกิดผลดีต่อคุณภาพการศึกษาแก่ สถานศึกษา ซึ่งเป็นความหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 20) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างอิสระ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเน้น

การมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายในโรงเรียน บุคคลและหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน อาทิ ครู บุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ

รุ่ง แก้วแดง (2547 : 69-70) กล่าวว่า แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมของสถานศึกษาต้องมีครบทั้งมาตรฐานด้านการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และด้านผลิต ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องอาศัยองค์ประกอบมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของบุคคลจำนวนมากว่าคนหนึ่งจะเรียนรู้หรือสร้างสรรค์งานได้ จึงต้องระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากบุคคลต่างมากมาย เพื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 23) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา เพื่อป้องกันว่าหากแต่ละสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษา โดยระดมทรัพยากรทั้งมวลจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มต่าง ๆ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถแก้ปัญหาทุกอย่างพร้อมกันไปทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพ การปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่ ทำให้สถานศึกษาเข้มแข็ง สามารถฝ่าคลื่นวิกฤติไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ โดยมีคณะบุคคลจากชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติภารกิจเป็นผู้พัฒนา และรับผลของการพัฒนาดังกล่าว ซึ่งทรัพยากรทางการศึกษาต้องไม่มองเฉพาะครูและสถานศึกษาเท่านั้น ต้องระดมทรัพยากรในสังคมทั้งมวล เข้ามาจัดการศึกษาทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนที่เป็นพื้นฐานการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมชุมชนเป็นแหล่งการศึกษา และเข้ามามีบทบาทในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องยืดหยุ่นรูปแบบการบริหารงาน มีความหลากหลายในการพัฒนา และสามารถเชื่อมโยงการทำงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างเหมาะสม

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (วิระ กรมวังก้อน. 2547 : 29; อ้างอิงมาจาก สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. 2541 : 20 – 21) สรุปว่า หลักในการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลให้การทำงานมีคุณภาพ มีดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรให้ชัดเจน พร้อมทั้งมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั่วกัน และฝ่ายบริหารต้องแสดงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามเป้าหมาย ดังกล่าว
2. เรียนรู้ปรัชญาใหม่ โดยฝ่ายบริหารและสมาชิกทุกคน
3. เข้าใจวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบเพื่อการปรับปรุงกระบวนการและการลดต้นทุนการผลิต

4. เลิกวิธีการให้รางวัลบนพื้นฐานของป้ายบอกราคาเพียงอย่างเดียว
5. พัฒนาระบบการผลิตและการบริการอย่างต่อเนื่อง
6. จัดการฝึกอบรม
7. สอนและฝึกภาวการณ์เป็นผู้นำ
8. ขจัดความหวาดกลัว สร้างความไว้วางใจและบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ
9. มุ่งปฏิบัติงานให้ดีที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร โดยการใช้ทีมงาน กลุ่ม และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ
10. ลดความเครียดแก่พนักงานให้ปฏิบัติงาน
11. ขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำลายความภาคภูมิใจในงานฝีมือของพนักงาน
12. สนับสนุนให้พนักงานได้มีการศึกษาและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น
13. ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนแปลง

3. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากร และชุมชนได้มีส่วนร่วมในขั้นริเริ่ม โครงการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุ มีส่วนร่วมตัดสินใจ กำหนดความต้องการตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการนั้น ๆ มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการและแนวทางในการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินการตามโครงการ มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน มีส่วนร่วมในการขอความช่วยเหลือจากภายนอก การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการว่าโครงการที่จะดำเนินการไปนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แบ่งออกเป็นการประเมินแบบย่อย ซึ่งเป็นการประเมินความก้าวหน้าของ โครงการด้วยเหตุผลที่ผู้บริหาร ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามลำพังเพียงคนเดียว การดำเนินงานส่วนใหญ่ขององค์กรจึงต้องให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงการบริหารการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม แตกต่างกันในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจว่าจะศึกษาในด้านใด เช่น

กรณีศึกษา ชมดี (2524 : 13) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมหลังจากได้ศึกษาวิจัยกลุ่มของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสารพี

ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance and Meetings)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมทางกรรมการ (Membership on Committee)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุ (Material Contribution)

ประยูร อาษานาม (2541 : 19) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่บุคคลมีการทำงานเป็นทีม เป็นหมู่คณะ ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วลักษณะการทำงานก็คล้าย ๆ กันคือ มีผู้นำทีมงานและสมาชิกทีมงาน ถ้าหากคนในทีมงานมีประสบการณ์การทำงานในรูปแบบคณะกรรมการก็จะสามารถประยุกต์ไปใช้กับงานคณะอนุกรรมหรือคณะทำงานอื่น ๆ ได้

จากการศึกษาลักษณะรูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานที่เป็นทีม ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในรูปของคณะกรรมการ อนุกรรมการ คณะทำงาน ต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคม

แนวคิดการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านวัตถุ มีการพัฒนาสร้างสรรค์เทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นมามากมาย จำเป็นอย่างยิ่งที่การจัดการศึกษาในโรงเรียนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ซึ่งปัจจุบันทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยเป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยปรับประยุกต์ให้เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยพัฒนาสู่สากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย เพื่อให้คนมีชีวิตที่ดีงาม เก่ง และมีความสุข ให้สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร ภายใต้การบริหารจัดการที่ดี มุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการให้มากที่สุดในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย

1. ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา

อริปไตย คลีซุนทร (2547 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าว การบริหาร หมายถึง การหาทางทำงานให้สำเร็จ การทำงานให้สำเร็จได้นั้น มีวิธีการอยู่มากมายหลายวิธีที่ผู้บริหารได้ใช้ความรู้ความสามารถ เลือกวิธีที่เหมาะสมตามสภาพความต้องการและสภาพแวดล้อมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และการบริหารงานทุกอย่างย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่างมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่าทรัพยากรทางการบริหาร (Administration Resources) แต่เดิมแนวความคิดว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็นปัจจัยช่วยให้การบริหารงานสำเร็จได้โดยง่าย คือ

1. คน (Man) หมายถึง คณะครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักการภารโรง ผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. เงิน (Money) หมายถึง งบประมาณ เงินที่นำมาใช้จ่ายในการดำเนินการบริหารจัดการศึกษา อาจได้มาจากงบประมาณหรือนอกงบประมาณ
3. วัสดุอุปกรณ์ (Material) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการจัดการศึกษา เช่น อาคารสถานที่ หนังสือแบบเรียน วัสดุสื่อ
4. การจัดการ (Management) หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ การบริหารจัดการในยุคโลกาภิวัตน์ยังต้องเพิ่มปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้สามารถทำงานสำเร็จได้ดียิ่งขึ้นมีเพิ่มอีก 2 ประการ คือ ข้อมูลสารสนเทศ (Information) และเทคโนโลยี (Technology) ซึ่งหมายถึงการนำเอาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ 2 ประการหลังนี้โดยทั่ว ๆ ไปเรียกกันว่า “IT” การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความจำเป็นแตกต่างกันไปตามบริบท ดังนั้นกิจกรรมการระดมทรัพยากรทางการศึกษาย่อมมีความแตกต่างกันด้วย การนำกลยุทธ์การพัฒนามาใช้ให้ประสบผลสำเร็จ ขึ้นอยู่กับสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษานั้น ๆ ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ ตลอดจน

ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่มีความตั้งใจจริง จริ่งใจต่อการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียน บ้านกว้างทำเยียมเป็น โรงเรียนขนาดเล็กงบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาในหลายด้าน แต่บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้คนที่อาศัยในหมู่บ้านในเขตพื้นที่ให้บริการให้ความสำคัญต่อโรงเรียนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการระดมทรัพยากรจึงเป็นการร่วมมือกัน

2. ขอบข่ายของการบริหารทรัพยากรการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544: 16) ได้กล่าวถึง การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2547-2553 โดยเน้นการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาด้วยการพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการบริหารโรงเรียน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 51) กล่าวถึง การระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการจัดการศึกษา ทุกส่วนของสังคมทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกชั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็น ความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่และจริงจัง เพราะการศึกษา เป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศเป็น โครงสร้างพื้นฐานทางสติปัญญาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคล และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยส่วนรวม

ในขณะที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 1- 21) ได้ระบุว่า การระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาตินี้ หมวด 1 มาตรา 9(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา หมวด 7 มาตรา 57 ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคล ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชู ผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการจัดการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและ การลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินจาก ทั้งของรัฐ

3. ความสำคัญของทรัพยากรการศึกษา

3.1 ทำให้สถานศึกษาดำเนินการเรียนการสอนหรือพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และ
ได้ผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

3.2 เป็นการช่วยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ

3.3 เป็นการช่วยส่งเสริมการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ในสถานศึกษา

3.4 เป็นตัวกลางหรือตัวกระตุ้นที่ทำให้กิจกรรมของสถานศึกษาดำเนินไปได้

3.5 มีบทบาทต่อกิจกรรมหรือการดำเนินการกิจของสถานศึกษาทั้งด้านของ
ปริมาณและคุณภาพจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ
อยู่มาก โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของสถานศึกษาอันมีที่มาจากสาเหตุ
ต่าง ๆ เช่น ความขาดแคลนปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อ
การเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ทำให้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแต่
ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันตามปัจจัยข้างต้นจึงทำให้คุณภาพของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับ
บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ต้องการจัดการศึกษา
อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทาง
เศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝัง จิตสำนึกที่ดีงาม โดยมีแนวทางการระดม
ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ดังนี้

4. แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

สำหรับแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาพอสรุปได้ดังต่อไปนี้
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 15- 16) ได้
ให้แนวทางในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 8 ตั้งแต่มาตราที่ 58 – 62 ไว้
ดังนี้ มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน
ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน
องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการ
จัดการศึกษา ดังนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจ
จัดเก็บภาษีเพื่อ การศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและให้
บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กร
วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
โดยเป็นผู้จัดและมีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่

สถานศึกษา และมีส่วนร่วม รับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ในปัจจุบัน การปฏิรูปการศึกษาของไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งสามารถสังเกตได้จาก การที่นักเรียนยังต้องเรียนพิเศษ ครูยังต้องได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ อีกมาก ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการศึกษาในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ภาคประชาชนไม่มีความเข้มแข็ง ไม่รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการศึกษาในชุมชนของตนเอง

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้ต้องมุ่งเน้นปฏิรูปใน 4 ด้าน คือ 1) ปฏิรูปด้านสถานศึกษา 2) ปฏิรูปครู 3) ปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอน และ 4) ปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งการที่จะปฏิรูปทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวนั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีอิสระในการบริหารจัดการตามหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา ได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้มุ่งเน้นให้มีการบริหารจัดการศึกษาโดยสถานศึกษา กระจายอำนาจการตัดสินใจไปให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และบริหารทั่วไป พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู และผู้แทนชุมชน

การบริหารการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพนั้น ต้องอาศัยทรัพยากรทางการศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาและสามารถบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายได้ ทรัพยากรทางการศึกษาไม่ว่า จะเป็น คน เงิน วัสดุและการบริหารจัดการ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทั้งสิ้น

โดยสรุปแล้ว ในการบริหารทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรกายภาพหรือทรัพยากรข้อสนเทศก็ตาม สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องยึดถือเป็นหลักหรือเป็นแนวทางสำคัญ คือ ความเสมอภาคด้านคุณภาพของทรัพยากร ความมีประสิทธิภาพ

และความมีประสิทธิผลขององค์กร โดยจะต้องถือหลักสำคัญว่า องค์กรหรือหน่วยงานที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีการลงทุน และการลงทุนนั้นจะต้องได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า และความคุ้มค่านั้นอาจจะมีผลในรูปแบบของผลตอบแทนที่วัดได้หรือที่วัดไม่ได้ก็ได้ เช่น ความมีเกียรติ ความมีชื่อเสียงและการยอมรับ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ถ้าจะให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงต้องให้ความสนใจ ในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาและระบบบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษามากขึ้น เพราะเป็นแนวทางสำคัญอันจะนำองค์กรทางการศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนของสถานศึกษา เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา ที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนการบริหารได้ดีที่สุด ซึ่งนอกจากนั้นยังมีการจัดระดมทรัพยากร เช่น งบประมาณ วัสดุ สื่อ เทคโนโลยี เพื่อมาสนับสนุนการจัดการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ให้เห็นว่าจากประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมาที่มีกลยุทธ์หรือปัจจัยอะไรบ้างที่นำไปสู่ความสำเร็จของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่ดี ไม่ควรอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือ ระดมทรัพยากรแบบทำตามผู้อื่นที่ทำแล้วประสบความสำเร็จ แต่จะต้องมีระบบการคิดที่มีกระบวนการวางแผนที่รอบคอบ มีระบบการบริหารจัดการที่มีความรับผิดชอบ ที่สำคัญจะต้องถือเป็นงานในความรับผิดชอบที่มีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมทรัพยากรประเภท การระดมเงินทุนเพื่อการศึกษา ถือเป็นเรื่องที่สามารถตั้งเป้าหมายการรับบริจาคได้ง่าย และสามารถใช้เวลาในการระดมทุนนี้ได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้การบริหารการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

5. กรณีของการระดม (The case for Support)

- 5.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership)
- 5.2 แหล่งทรัพยากรสนับสนุน (Support Sources)
- 5.3 เป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ (Goal)
- 5.4 ระบบการทำงาน (Organization)
- 5.5 การประชาสัมพันธ์ (Public Relationship)

5.6 งบประมาณ (Budgets)

5.7 ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness)

5.8 ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

5.9 มีความโปร่งใส (Transparency)

เพื่อให้สถานศึกษามีการวางแผนที่คำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเหล่านี้ให้ครบถ้วน จะได้นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ จึงขออธิบายเพิ่มเติมในแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

1. กรณีของการระดมทรัพยากร (The case for Support) การระดมทรัพยากรถือเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของสถานศึกษา ว่าต้องการจะระดมทรัพยากรในเรื่องใด เพราะเหตุใด เพื่อให้ผู้สนับสนุนพิจารณา ดังนั้น การใช้ถ้อยคำที่กะทัดรัดแต่ได้ใจความที่ตอบคำถามได้เสมอว่า “จะทำอะไร เพื่อประโยชน์อันใด เมื่อใด ทำอย่างไร” จึงเป็นการเปิดประเด็นที่เป็นความสำคัญลำดับแรกต่อความสำเร็จที่คาดหวังไว้

2. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership) ภาวะผู้นำซึ่งมีหลายคุณลักษณะที่สอดคล้องสนับสนุนให้การระดมทรัพยากรประสบความสำเร็จ เช่น ความมุ่งมั่นอุทิศตนเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา การมีมนุษยสัมพันธ์สูง ทักษะการสื่อสารดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสามารถในการจูงใจหรือดึงดูดความสนใจให้เกิดการมีส่วนร่วม เหล่านี้เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี แม้ผู้บริหารสูงสุดของสถานศึกษาจำเป็นต้องมีคุณสมบัติของภาวะผู้นำเกื้อหนุนเช่นนั้น หากสถานศึกษายังมีฝ่ายบริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรเป็นผู้มีศักยภาพของการเป็นผู้นำแบบเกื้อหนุนอยู่ด้วย ย่อมเกิดการดำเนินงานรณรงค์ระดมทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้ดีขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาภาวะผู้นำต่อบุคคลดังกล่าว ให้ตระหนักและสร้างความสำเร็จร่วมกันในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เสมอ

3. แหล่งทรัพยากรสนับสนุน (Support Sources) สถานศึกษาจำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรหรือแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาไว้ให้เป็นหมวดหมู่ค้นหาได้อย่างสะดวก ทั้งรายชื่อบุคคล แหล่งเรียนรู้ องค์กร สถานประกอบการและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ทั้งการระดมทุน การดำเนินการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ประโยชน์จากทรัพยากร รวมทั้งการจัดระบบทรัพยากรของสถานศึกษา การบำรุงรักษาไว้และการเชิดชูเกียรติแล้วแต่กรณีการมีข้อมูลแหล่งทรัพยากรที่ดี นำไปสู่การวางแผนระดมทุนแบบต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา เพราะจะเกิดความยั่งยืนต่อ

การพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่ง George A Brakeley กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ตามหลักทฤษฎีแล้ว ระดับของพันธะสัญญาและระดับของการบริจาคของบุคคลที่คาดว่าจะเป็นผู้บริจาครายใหญ่ จะเป็นตัวกำหนดจังหวะของการบริจาคในระดับอื่น ๆ ความสำเร็จของการระดมทุนแบบนี้ ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับของผู้คาดว่าจะบริจาคได้อย่างถูกต้องตามศักยภาพของการบริจาค ความเป็นไปได้ในการบริจาคและยังขึ้นอยู่กับความต้องการของหน่วยงานที่จะเกาะติดกับกระบวนการรับบริจาคที่ต่อเนื่องนี้ (Brakeley A George, 1980 อ้างถึงใน นารินทร์ รัทวิจิตรกุล, 2549) ดังนั้น การมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรสนับสนุนเพื่อการจัดการศึกษา จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำไว้อย่างมีระบบ

4. เป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ (Goal) เป้าหมายเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญต่อการกำหนดทิศทางและวิธีการรณรงค์ขอรับการสนับสนุน รวมทั้งเป็นการกำหนดแรงจูงใจให้เกิดการรับรู้ เพื่อการตัดสินใจของผู้ให้การสนับสนุน สถานศึกษาจึงต้องกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพที่คาดหวังนั้น ๆ ให้มีความชัดเจน

5. ระบบการทำงาน (Organization) การจัดระบบงานระดมทรัพยากร เป็นองค์ประกอบที่สร้างความสำเร็จในการทำงานระดมทรัพยากร โดยเฉพาะในการจัดทีมทำงาน และมีกระบวนการบริหารที่ดี ตั้งแต่การวางแผนตลอดแนว การจัด โครงสร้างการปฏิบัติงานที่มีฝ่ายสนับสนุนต่าง ๆ จะเกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดการติดตามความก้าวหน้าของงานได้สะดวก การวางแผนจึงต้องมีความรอบคอบ มีรายละเอียดขั้นตอนและปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน

6. การประชาสัมพันธ์ (Public Relationship) การประชาสัมพันธ์ที่ดี มีวิธีการที่เหมาะสม จะช่วยให้การระดมทรัพยากรประเภทนั้น ๆ ได้รับการสนับสนุน เพราะการประชาสัมพันธ์ คือการสร้างความเข้าใจเชิงบวกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสถานศึกษา ทำให้ผู้สนับสนุนเข้าถึงข้อมูลและเจตนารมณ์ได้ การประชาสัมพันธ์มิได้ช่วยให้ผู้ที่คาดว่าจะสนับสนุนการระดมทรัพยากรได้สนใจรับรู้และช่วยเหลือเท่านั้น ยังเกิดกระแสการตื่นตัวต่อคณะทำงานระดมทรัพยากรได้ด้วย ที่จะได้ใช้ความพยายามร่วมกัน ในการดำเนินงานทุกด้านอย่างเต็มความสามารถ

7. งบประมาณ (Budgets) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานเพื่อการนำความช่วยเหลือเข้ามาสู่สถานศึกษา ที่มีคณะทำงานช่วยกันหลายฝ่าย ดังนั้นการปฏิบัติงานที่คล่องตัวจึงไม่ควรตั้งงบประมาณออกหมดแล้วให้คณะทำงานเป็นผู้เสียสละทุกอย่างเอง ตามคำพูดที่ว่า “จับเสือมือเปล่า” เพราะการจัดงบประมาณให้กับการ

ดำเนินงานอย่างเหมาะสมจะนำไปสู่การบรรลุความสำเร็จของการระดมทรัพยากรได้ ส่วนจะใช้เงินงบประมาณดำเนินงานเท่าใด จากส่วนไหน ย่อมเป็นไปตามการตัดสินใจของผู้บริหาร สถานศึกษางบประมาณดำเนินงานอาจใช้ไปในเรื่องของการประชุม การประชาสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารการจัดพิธีการ ฯลฯ แต่พึงระลึกเสมอว่า งานระดมทรัพยากรเป็นงานอาสาสมัคร และจิตใจเสียสละเป็นหลักสำคัญ ดังนั้น ควรหลีกเลี่ยงค่าตอบแทนใด ๆ ที่ต้องตั้งงบประมาณเป็นรายจ่าย นอกจากนี้ จากประสบการณ์ของผู้เขียน การตั้งงบประมาณดำเนินงานระดมทรัพยากร โดยเฉพาะการระดมเงินทุนจะต้องไม่นำเงินที่ได้มาจากการระดมทุนนั้น มาเป็นค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะต้องใช้เงินนอกโครงการนี้ เพื่อจะได้สร้างเจตคติที่ดีตั้งแต่เริ่มต้นต่อ คณะทำงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้สนับสนุน

8. ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และ โปร่งใส (Accountability) หัวใจของการระดมทรัพยากร คือ ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และมีความโปร่งใส (Accountability) เพราะถือเป็นการสร้างความศรัทธาเชื่อมั่นต่อผู้สนับสนุน และจะมีผลต่อเนื่องให้เกิดการสนับสนุนที่ยั่งยืนต่อไป รวมทั้งเกิดการเพิ่มยอดปริมาณการสนับสนุน ทั้งที่เป็น ยอดเงินหรือการสนับสนุนในรูปแบบอื่น ประสิทธิภาพและความโปร่งใสที่ตรวจสอบได้ ตลอดเวลา สร้างด้วยหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) นั่นเอง

6. ปัจจัยจูงใจก่อให้เกิดการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การระดมทรัพยากรมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาย่อมมีกรณีศึกษาและเข้าถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสนับสนุนได้มากมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ย่อมเกิดคุณค่าอันดีต่อการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ดี หลักการจูงใจให้เกิดการสนับสนุนทุนหรือทรัพยากรใด ๆ ให้กับสถานศึกษาจะขึ้นอยู่กับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจของมนุษย์ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องพยายามแสวงหาความเข้าใจพื้นฐานบุคคล และคณะบุคคลในองค์กรต่าง ๆ อย่างแท้จริง ซึ่งมักเป็นเรื่องของความสนใจ การสร้างความยอมรับนับถือ และจิตวิถียามมนุษย์ เช่น ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) ของ Maslow เป็นต้น ข้อคิดแนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความตระหนักอยู่เสมอเพื่อนำไปสู่การระดมทรัพยากรที่ได้ผล คือ

1. บุคคลต้องการ การยอมรับ (Acceptance) ผู้สนับสนุนหรือผู้ที่คาดว่าจะสนับสนุน คือ บุคคลที่ผู้บริหารต้องสร้างการยอมรับให้เกิดต่อเขาอย่างจริงใจ และขยายวงกว้างออกไปสู่สังคม หรือเกิดการรับรู้ทั่วไป หากสามารถมีวิธีที่เหมาะสม และไม่เกิดผลกระทบข้างเคียงที่จะเกิดผลเสียใด ๆ ย่อมสร้างแรงจูงใจให้มีเจตคติที่ดีต่อการช่วยเหลือสนับสนุนได้

มาก และต่อเนื่องยิ่งขึ้น

2. บุคคลมีวาระของการให้ (Opportunity) ผู้สนับสนุนทุนการศึกษา หรือ ทรัพยากรใดๆ มักมีวาระของตนที่จะมอบให้ โดยเฉพาะผู้ที่มีความถึงพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่ไม่แร้นแค้น เช่น วาระวันครบรอบวันเกิด วันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ บุพการี วันฉลองความสำเร็จวันเปิดกิจการ หรือแม้วาระของการผจญความเลวร้ายที่ต้องเข้ารับการรักษาสภาพ การมีความใกล้ชิดของผู้นำ หรือบุคลากรของสถานศึกษาต่อบุคคลเหล่านี้ ย่อมนำมาสู่การได้รับการสนับสนุนเสมอ

3. การร้องขอให้สนับสนุน (Being Asked) เป็นปัจจัยจูงใจที่สำคัญ และได้ผลมากที่สุดของการระดม ทรัพยากร เพียงแต่ต้องคำนึงถึงจังหวะเวลา วิธีการที่เหมาะสม และ ปริมาณของการร้องขอที่พอเหมาะพอดี ไม่สูงหรือต่ำไปกว่าความสามารถของการสนับสนุน ของผู้ที่คาดว่าจะให้ การร้องขอที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องตระหนักถึงการสื่อสารที่มีความหมาย ทั้งการพูดสนทนา และการจัดทำเป็นเอกสารที่เข้าใจง่าย

4. การสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสั่งสมผลงานที่ ทำเรื่องเหล่านี้ไว้อย่างมั่นใจได้ว่าจะมีความทุ่มเท เอาใจใส่ต่อผลการนำความช่วยเหลือมาใช้อย่าง มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ที่จะเป็นผู้สนับสนุนได้ไว้วางใจในความซื่อสัตย์ สุจริตจากการทำงานที่โปร่งใสไม่มีเหตุปัจจัยใดให้มีความเคลือบแคลงสงสัย

5. ความกตัญญู ปัจจัยความกตัญญูนำมาสู่การสนับสนุนด้วยความเต็มใจได้ เสมอ หากสถานศึกษาซึ่งประเด็นนี้ให้ปรากฏต่อสาธารณะ ศิษย์เก่าที่จบการศึกษาและมีอาชีพ มั่นคงหรือศิษย์เก่าที่ได้รับการช่วยเหลือในอดีตที่เคยศึกษาในสถานศึกษา แม้แต่ความรู้สึกที่ดีที่มีต่อครู และบุคลากรที่สั่งสอนมา และความรู้สึกผูกพันสถาบัน ก็เป็นมูลเหตุจูงใจที่มีพลังของ การบริจาคสนับสนุน ดังนั้น การจัดทำทำเนียบศิษย์เก่าอย่างมีระบบ จะช่วยกระตุ้นให้เกิด โครงการดี ๆ นำสู่การรับความช่วยเหลือได้เสมอ เพราะศิษย์เก่าบางคนย่อมมีสิทธิที่จะคิด ทดแทนสถาบันบ้างก็ได้ ดังนั้น หากสถานศึกษาไม่มองข้ามกลยุทธ์ที่จะเข้าถึงบุคคลเหล่านี้ย่อม ทำให้การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเกิดการกระจายไปสู่ความหลากหลายของวิธีการ และ กลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

6. วัตถุประสงค์ บทบาท ภารกิจ ต่อสังคม องค์กรต่าง ๆ ย่อมมีวัตถุประสงค์ หรือมีบทบาท ภารกิจส่งเสริมสนับสนุนสังคม จึงมักมีกองทุนความช่วยเหลือมอบให้ใน รูปแบบต่าง ๆ กันไป สถานศึกษาจึงต้องให้ความสนใจต่อบทบาทขององค์กรต่าง ๆ และสาน ความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ

7. อนุสรณ์แห่งชีวิต บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ และฐานะ อาจให้ความสนใจต่อการสร้างอนุสรณ์แห่งชีวิตให้บันทึกเกียรติประวัติที่ควรค่าต่อความทรงจำ โดยเฉพาะการสร้างถาวรวัตถุ หรือกองทุนมูลนิธิถาวร หรือ โครงการบริจาคทรัพย์จำนวนมาก เช่น ตั้งชื่อสถานศึกษา อาคาร ชื่อกองทุน มูลนิธิ เป็นต้น

8. ความเป็นกัลยาณมิตร การสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อบุคคลที่คาดว่าจะเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา เป็นทักษะและศิลปะอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี โดยเฉพาะการเปลี่ยนเจตคติที่เป็นลบให้กลับมาเป็นบวกให้ได้ ถือว่าผู้บริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จสูง เมื่อสัมพันธ์ภาพดีต่อกัน การเจรจาเพื่อการสนับสนุนหรือการได้ประโยชน์ร่วมกันย่อมเกิดขึ้น แทนที่จะมีอคติต่อกันเพราะความบาดหมางเป็นเหตุ

9. การนำบารมีผู้อื่นมาเสริมพลัง ในบริบทของสถานศึกษาทุกแห่งจะมีบุคคลองค์กร ที่มีอิทธิพล (Influence) ต่อสถานศึกษา และบุคคลเป้าหมายของการให้การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน หากผู้นำบูรณาการใช้บารมีของบุคคลอื่นเหล่านั้นมาเป็นพลังเชื่อมโยงให้เกิดการสนับสนุนทรัพยากรประเภทที่สอดคล้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุนบริจาค บริจาคที่ดินสิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ย่อมมีพลังสู่ความสำเร็จ ได้มากกว่า การดำเนินการเพียงลำพัง

10. การมีผลตอบแทนคืน ในการตัดสินใจให้การบริจาคทุน หากมีแหล่งที่เลือกสถานที่ให้ได้ ผู้บริจาคอาจเลือกที่จะให้กับหน่วยงานองค์กร สถานศึกษาที่แสดงให้เห็นคุณค่าและผลตอบแทนคืนให้เช่นการแสดงความชื่นชมยินดี หรือประกาศเกียรติคุณอย่างเหมาะสม การได้รับการลดหย่อนภาษี การใช้ประโยชน์ที่มีคุณค่าสูงต่อสังคมยาวนาน ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนัก และดำเนินการนำเสนอข้อมูลให้กับผู้บริจาคเสมออย่างมีระบบ มีการชี้แจงวิธีการ และสิทธิประโยชน์ที่ผู้บริจาคจะได้รับจึงจะทำให้การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาขยายปริมาณ และคุณภาพมากขึ้นอย่างยั่งยืน

11. ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy) ความรู้สึกของมนุษย์ที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับความเท่าเทียม หรือให้พ้นจากทุกข์โศกที่เกิดจากพิบัติภัยต่างๆ ย่อมมีในจิตใจ หากมีการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดกระแสธารมณเฑียรร่วมได้

หลักการ และแนวคิดของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เน้นไปที่การระดมเงินทุนมากกว่า ทรัพยากรประเภทอื่น เนื่องจากเป็นการเจาะจงไปยังกลุ่มเป้าหมายที่จะเป็นผู้บริจาคจากหลากหลายบุคคลพร้อม ๆ กัน จึงจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การระดมทุนเพื่อ

การจัดซื้ออุปกรณ์ ฯลฯ จึงพอสรุปแนวคิดของการระดมทุนเพื่อการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงตระหนัก และนำมาวิเคราะห์ให้ได้ประโยชน์ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาดังนี้

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้บริจาค สถานศึกษามีกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะเป็นผู้บริจาคอยู่หลายกลุ่ม เช่น ศิษย์เก่า ครูเก่า ผู้ปกครอง ผู้มีอุปการคุณต่อโรงเรียน สมาคมองค์กร มูลนิธิการกุศลต่าง ๆ เครือข่ายโรงเรียนที่เคยเกื้อกูลกัน ข้อคิดสำคัญต่อความคาดหวังในกลุ่มเป้าหมายที่ก่อให้เกิดความสำเร็จสูงในการบริจาคทุนมีดังนี้

1.1 จุดประกายสู่ความสำเร็จ คือ คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง หรือ คณะทำงานเรื่องนี้ เช่น คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการสมาคมของโรงเรียน ตลอดจนครูของโรงเรียน ฯลฯ ได้แสดงออกชัดเจนให้เห็นผลเชิงประจักษ์ว่า ทุกคนกระตือรือร้นที่จะทำงานระดมทุนอย่างมุ่งมั่นในประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น บางคนอาจรวบรวมการบริจาคเริ่มต้นจากกลุ่มให้ก่อน เป็นการนำทาง ผู้บริหารสถานศึกษาอาจต้องเป็นผู้นำการบริจาคด้วย

1.2 ผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้บริจาครายใหญ่ คือนุคคลเป้าหมายสำคัญที่สุดที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ดังนั้น ถ้าการติดต่อประสานงานติดต่อกับผู้อุปการคุณรายใหญ่ได้ผล จะทำให้เกิดกำลังใจในการทำงานมาก และเชื่อมั่นได้เลยว่า การระดมทุนจะบรรลุเป้าหมายตามต้องการ ผู้บริจาครายย่อย คือ บุคคลสร้างกระแสศรัทธา ผู้บริจาครายย่อย แม้มียอดเงินบริจาครวมแล้วน้อยกว่า แต่เป็นกลุ่มผู้บริจาคจำนวนมากที่สร้างกระแสศรัทธาได้มาก จึงต้องให้ความสำคัญต่อผู้บริจาคกลุ่มนี้เป็นพิเศษด้วยเหมือนกัน

7. รูปแบบการสื่อสาร

นอกจากการกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้บริจาคแล้วจะต้องคำนึงถึงการผลิตเครื่องมือสื่อสารและวิธีการสื่อสารในลำดับถัดมา ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจนำไปพิจารณา คือ ผู้เขียนควรมีคำแนะนำสั้น ๆ ว่าหากคิดจะเขียนข้อความที่จะนำไปใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย จะต้องเป็นข้อความที่สั้นกะทัดรัด แสดงคุณค่าของการบริจาค และเป้าหมาย และวัตถุประสงค์หรือเรื่องในการนำไปใช้ประโยชน์

7.1 ควรมีสุนัขประสานงานที่ชัดเจน

การทำงานรณรงค์ขอรับบริจาคจะต้องมีสุนัขประสานงานที่มีประสิทธิภาพตลอดช่วงของการระดมทุน นับตั้งแต่ขั้นตัดสินใจริเริ่มโครงการ ไปจนถึงขั้นสรุปประเมินผล ซึ่งการปฏิบัติงานที่คล่องตัวควรแยกสุนัขนี้ออกจากงานปกติ แต่ให้มีปฏิทินที่กำหนดการพบกัน

ของคณะทำงานอย่างชัดเจน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่คืบหน้า ศูนย์ประสานงานพึงมีเจ้าหน้าที่รับ การติดต่อที่เข้าใจเรื่องงานทั้งหมด และมีอุปกรณ์สื่อสารพร้อมทั้งข้อความสื่อสารทุกชนิดไว้ บริการผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดทำแผ่นป้ายรายงานผลที่ผ่านมาให้เกิดการรับรู้โดยง่าย เพื่อกระตุ้น การทำงานให้ตื่นตัวตลอดเวลา

7.2 การเลือกวิธีการบอกบุญที่เหมาะสม

วิธีการให้ข่าวสารเพื่อการตัดสินใจได้เข้าถึงผู้ที่คาดว่าจะบริจาคเป็นกลยุทธ์ สำคัญที่คณะทำงานหรืออาสาสมัครจะเลือกให้ตรงกับบุคคล องค์กร หรือสถานที่ที่เหมาะสม เช่น การใช้จดหมายเปิดหรือฎีกา จดหมายส่วนตัว การใช้โทรศัพท์ การเข้าพบเพื่อบอกบุญ

7.3 ความรับผิดชอบของสถานศึกษากับการประกาศเกียรติคุณ

กระบวนการรับเงินบริจาคมิได้สิ้นสุดลงหลังจากได้รับเงินบริจาคแล้วเท่านั้น หน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษายังคงมีอยู่ตลอดไปที่จะตอบสนองคุณงามความดีของผู้ บริจาค และอาจมีบางครั้งที่ผู้บริจาครู้สึกเสียดายเงินที่แจ้งความจำนงไปแล้ว หรือแม้แต่บริจาค ไปแล้ว แต่รู้สึกผิดหวังที่สถานศึกษามองไม่เห็นคุณค่า ละเลย ดังนั้น สถานศึกษาต้องตระหนัก เสมอว่าผู้บริจาคทุกท่านมีความสำคัญและสิ่งที่ท่านทั้งหลายบริจาค ไปนั้นจะถูกนำไปสร้าง ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างน่าพึงพอใจด้วยวิธีการที่เหมาะสม วิธีการแสดงความ รับผิดชอบและการแสดงความสำนึกในบุญคุณของท่านผู้มีอุปการคุณ

7.4 การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ระดมทุน

เมื่อการระดมทุนได้ผลประการใดก็ตาม ผู้บริจาคย่อมต้องการทราบผลการนำ เงินไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ แม้บางครั้งได้รับบริจาคไม่เพียงพอต่อการจัดการตาม วัตถุประสงค์ก็ตาม ต้องมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไม่เปลี่ยนวัตถุประสงค์ไปโดย สั้นเชิงหรือเจียบเฉย ในบางกรณีอาจต้องดำเนินวิธีการระดมทุนซ้ำอีกรอบหนึ่งก็ได้ ในระหว่าง การดำเนินการใช้เงินทุน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาพึงให้ ข่าวสารความคืบหน้าอยู่เสมอ และแสดงความโปร่งใสของการทำงาน และการใช้เงินทุนอย่างมี ประสิทธิภาพทุกครั้ง หากมีโอกาสก็เชิญให้ผู้บริจาคต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนตรวจสอบหรือรู้เห็น การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวด้วย จึงจะช่วยให้ผู้บริจาคเกิดศรัทธาและมีความพึง พอใจตลอดเวลาได้

สรุป การจัดการศึกษาตามภารกิจการปฏิรูปเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และกองทัพ สังกมไทย เพื่อลูกหลานและชาติบ้านเมืองนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ครู อาจารย์ นักการศึกษา และบุคลากรทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมมือ ร่วมใจกันเพื่อสร้าง

การศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และทัดเทียมนานาชาติต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนการกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายมาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้การดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จนั้น รูปแบบและวิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ระบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีบทบาทหน้าที่ 12 ด้าน คือ

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. กำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน
6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหารบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สรุปร่างอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. กำกับการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

3. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>1. ด้านวิชาการ</p> <p>1.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>1.2 จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>1.3 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ ฯลฯ</p>	<p>1. ด้านวิชาการ</p> <p>1.1 ให้ข้อเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>1.2 ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริม สนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>1.3 รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p>
<p>2. ด้านงบประมาณ</p> <p>2.1 จัดตั้งและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศกำหนดไว้</p> <p>2.2 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศกำหนด</p>	<p>2. ด้านงบประมาณ</p> <p>2.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้งบประมาณของสถานศึกษา</p> <p>2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือแนวปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p>

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>3. ด้านการบริหารบุคคล</p> <p>ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่กำหนด</p>	<p>3. ด้านการบริหารบุคคล</p> <p>ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>
<p>4. ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>4.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>4.2 ดำเนินการและกำกับติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการของสถานศึกษา</p>	<p>4. ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>4.1 ให้ความเห็น เสนอแนะและให้คำแนะนำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>4.2 รับทราบ ให้ความเห็นข้อเสนอนแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวง</p>

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
	ศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
4.3 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามกฎหมาย ระเบียบ ฯลฯ กำหนด	4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแลบำรุงรักษาใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด
4.4 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด	4.4 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่างๆของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด
4.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆในชุมชนและท้องถิ่น	4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆในชุมชนและท้องถิ่น
4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด	4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ที่ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น การออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการการบริหารการเงินและการจัดการ

รายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย
ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด และให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบายแผนพัฒนาการของ
สถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งความต้องการของ
ชุมชนและท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA)

คำว่าคุณภาพ (Quality) มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน Crosby (1997 : 174) กล่าวว่า
คุณภาพหมายถึง สอดคล้องกับข้อกำหนด ส่วนจัวร์นและกรินา (Juran and Gryna. 1977 : 179))
กล่าวว่า เหมาะสมกับการใช้งาน วิลคินสันและวิทเชอร์ (Wilkinson and Witcher. (1983 : 209)
กล่าวว่า คุณภาพต้องตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง ปัจจุบันคุณภาพก็คือความพึง
พอใจ ความมั่นใจของผู้ใช้ ไคเซ็น (Kienzen. 1970 : 247) คุณภาพหมายถึง อะไรก็ได้ที่สามารถ
ปรับปรุงได้ คุณภาพไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการเท่านั้นแต่จะรวมไปถึงการ
ทำงานของคน การทำงานของเครื่องจักร ระบบวิธีการปฏิบัติ ตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์
(สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. 2549 : 12 – 16)

คุณภาพในทางการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตาม
ความคาดหวังของหลักสูตรการบริหารคุณภาพ เป็นการจักระบบการทำงาน เพื่อให้ผลงานได้
สร้างความพึงพอใจความประทับใจ และความมั่นใจแก่ลูกค้า ทั้งภายในและภายนอก สามารถ
แบ่งระดับการดำเนินงานตามระดับของบุคลากรได้ 3 ระดับ ดังนี้

1. การบริหารคุณภาพ หมายถึง การกำหนดทิศทางหรือแนวทางอย่างกว้าง ๆ ใน
การดำเนินการ ซึ่งเป็นภารกิจของผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียน
2. การจัดการคุณภาพ หมายถึง การนำนโยบายคุณภาพมากำหนดให้เป็นเป้าหมาย
คุณภาพ จากนั้นจะต้องกำหนดเป็นแผนคุณภาพ สำหรับการดำเนินงานต่อไป ซึ่งจะเป็นภารกิจ
ของผู้บริหารระดับรองลงมา
3. การดำเนินการให้เกิดคุณภาพ หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติให้เป็นผลงาน
เป็นไปตามแผนคุณภาพ ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบ ติดตาม ปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการป้องกัน
ปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งเป็นภารกิจของผู้ปฏิบัติในแต่ละสายงาน

การบริหารคุณภาพต้องอาศัยการทำงานที่ต้องประสานกันด้วยดี เปรียบเสมือนการ
ประสานเสียงดนตรี (ไคเซ็น) ซึ่งจำเป็นต้องมีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ จังหวะ

ในการเล่นดนตรี โทณเสียง และการประสานเสียง ผู้บริหารต้องมีความจริงใจและมุ่งมั่นมีการ ทบทวนของฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอ และแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารคุณภาพนี้ จะมีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan – P)

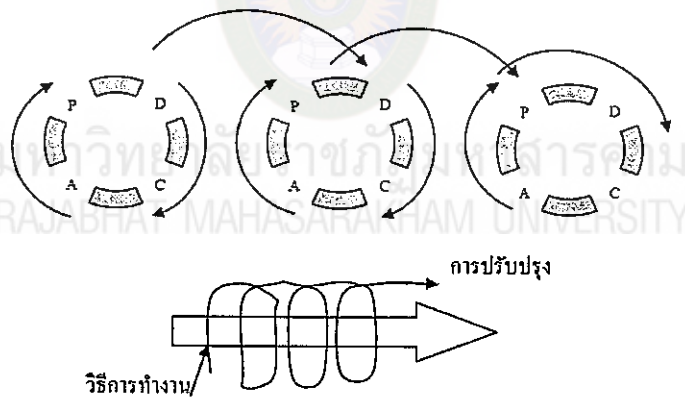
ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do – D)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Check – C)

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Act – A)

ขั้นตอนทั้ง 4 นี้ จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกัน ไปไม่สิ้นสุด ซึ่งเขียนได้ว่า Plan – Do – Check – Act หรือ PDCA ซึ่งเสมือนกับเป็นวงจรอันหนึ่ง เรียก วงจรเดมมิ่ง (The Deming Cycle) วงจรหรือวงล้อ PDCA ก็คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการที่ทำงานให้เสร็จอย่างถูกต้องมี ประสิทธิภาพ และเชื่อถือวางใจได้โดยใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือการบริหารอย่างต่อเนื่อง ในการติดตาม ปรับปรุงพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย ดังแผนภาพประกอบ 2

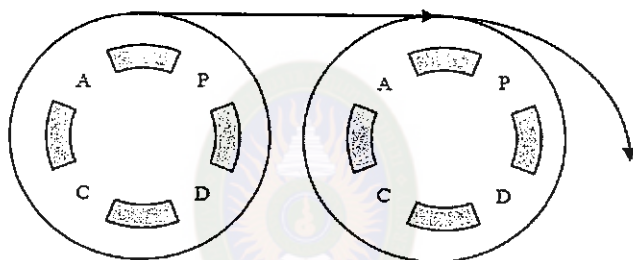
การกำหนดระดับคุณภาพสูงขึ้น

แผนภาพที่ 2 วงจร PDCA ของเดมมิ่ง

จากแผนภาพประกอบข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการดำเนินงานตามวงจร PDCA จะ หมุนวนต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าแต่ละวงรอบของการดำเนินงานตามวงจรตั้งแต่ การกำหนดแผน (Plan) การดำเนินตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง กิจกรรมจากการตรวจสอบผลการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Act) ซึ่งวงจรต่อเนื่องนี้ จะ มีการปรับกิจกรรมหรือวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ (สำนักทดสอบทาง การศึกษา. 2549 : 12 – 16)

ดังนั้นวงจรเดมมิ่ง หรือ PDCA จึงเป็นกระบวนการหนึ่ง ซึ่งสามารถที่จะนำมาใช้ได้ เป็นแบบอย่างที่ดีในการควบคุมคุณภาพ หรือการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา เพราะการ ควบคุมคุณภาพการเรียนการสอนต้องอาศัยกระบวนการวางแผนการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ การดำเนินงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องกระทบกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายทั้งบุคคลที่ได้รับประโยชน์และบุคคลที่สูญเสียประโยชน์ จำเป็นต้องดำเนินการอย่าง รอบคอบ และกระบวนการ PDCA ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับว่ามีการดำเนินงานที่ รอบคอบ เชื่อถือได้ว่าปฏิรูปการศึกษาตามกระบวนการดังกล่าวจะเป็นจุดกลางของการ เปลี่ยนแปลงซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้การควบคุมคุณภาพการบริหาร ด้วยวงจร PDCA สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังแผนภาพประกอบ 3

P = กำหนดแผน	A = หากบรรลุแผนให้รักษามาตรฐานไว้
D = ทำตามแผนที่กำหนด	P = วางแผนใหม่ ตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น
C = ตรวจสอบผลกับแผน	D = ทำตามแผนที่กำหนด
A = หากไม่บรรลุแผนให้หาสาเหตุ และวางแผนใหม่	C = ตรวจสอบผลกับแผน
	A = หากไม่บรรลุแผนให้วางแผนแก้ไขใหม่

แผนภาพที่ 3 การควบคุมคุณภาพการบริหารด้วยวงจร PDCA

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan)

การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาใน รายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ (Do)

แผนที่ดีมีลักษณะ 5 ประการ

1. มีความเป็นไปได้ตามสภาพความเป็นจริง (Realistic)
2. สามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย (Understandable)
3. สามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานได้ (Measurable)

4. สามารถปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Behavioral)
5. มีประสิทธิภาพจากการปฏิบัติตามแผนในระดับสูง (Achievable)

ขั้นตอนการวางแผน

1. กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
3. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้อง
แม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติตามแผน (Do) ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ ดังนี้

1. การวางกำหนดการ มีดังนี้
 - 1.1 การแยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกระทำ
 - 1.2 กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
 - 1.3 การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ
2. การจัดแบบแมทริกซ์ (Matrix Management) การจัดแบบนี้สามารถดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ
3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงานมี ดังนี้
 - 3.1 ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำนั้น ๆ
 - 3.2 ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลยพินิจอันเหมาะสม ในการปฏิบัติงานด้วยความยืดหยุ่นภายใต้ขีดจำกัดและแนวทางที่กำหนดไว้
 - 3.3 สอนให้ผู้ร่วมงานฝึกกระบวนการทางความคิด โดยการฝึกฝนด้วยการทำงาน มีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.3.1 อธิบาย / แสดงให้เห็นว่าทำอะไร
 - 3.3.2 ให้ผู้เข้าอบรมได้ลองปฏิบัติจริง
 - 3.3.3 ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนขณะกำลังฝึกสอน
 - 3.3.4 ยอมรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น เพื่อนำมาให้ผู้ร่วมงานได้ปรับปรุงงาน
 - 3.3.5 ใช้เอกสารการวางแผนเป็นอุปกรณ์ในการสอน ให้มีรางวัลแก่ทุกคนที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุง ดังนี้
 - 1) พัฒนาให้เป็นคนมีความสามารถหลาย ๆ ด้าน
 - 2) พัฒนาจิตใจรักการร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
2. รวบรวมข้อมูล
3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับ ในแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้
4. การรายงานและเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว ดังนี้
 - 4.1 รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์
 - 4.2 รายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Act)

ผลของการตรวจสอบ หากพบที่เกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ตามลักษณะปัญหาที่ค้นพบ ดังนี้

1. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปตามเป้าหมาย ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ
2. ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้เกิดความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก ในการแก้ไขปัญหาก็ให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

- 2.1 การย้ายนโยบาย
- 2.2 ปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน
- 2.3 ประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. 2549 : 12 – 16)

สรุปได้ว่า การบริหารงานในระดับต่าง ๆ ทุกระดับตั้งแต่เล็กที่สุดคือการปฏิบัติงานประจำวันของบุคคลคนหนึ่งจนถึงโครงการในระดับใหญ่ที่ต้องใช้ กำลังคนและเงินงบประมาณจำนวนมากย่อมมีกิจกรรม PDCA เกิดขึ้นเสมอ โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่ครบวงจรบ้าง ไม่ครบวงจรบ้างแตกต่างกัน ตามลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแต่ละองค์กร จะมีวงจร PDCA อยู่หลาย ๆ วง วงใหญ่สุด คือ วงที่มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร เป็นแผนงาน (P) แผนงานวงใหญ่อาจครอบคลุมระยะเวลาต่อเนื่องกันหลายปีจึงจะ

บรรลุผล การจะผลักดันให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ ขององค์กรปรากฏเป็นจริงได้จะต้อง ปฏิบัติ (P) โดยนำแผนยุทธศาสตร์มากำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงาน ประจำปีของหน่วยงาน ต่าง ๆ ขององค์กรแผนการปฏิบัติงานประจำปีจะก่อให้เกิดวงจร PDCA ของหน่วยงานขึ้นใหม่ หากหน่วยงานมีขนาดใหญ่ มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ก็จะต้องแบ่งกระจาย ความรับผิดชอบ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดวงจร PDCA เพิ่มขึ้นอีกหลาย ๆ วงโดยมีความ เชื่อมโยงและซ้อนกันอยู่ การปฏิบัติงานของหน่วยงาน ทั้งหมดจะรวมกันเป็น (D) ขององค์กร นั้น ซึ่งองค์กรจะต้องทำการติดตามตรวจสอบ (C) และแก้ไขปรับปรุงจุดที่เป็นปัญหาหรืออาจ ต้องปรับแผนใหม่ ในแต่ละปี (A) เพื่อให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวนั้นปรากฏ เป็นจริงและทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมขององค์กร ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการวิจัยในรูปแบบใหม่ที่ ประยุกต์และเป็นการรวมเอาแนวความคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) มาผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยเป็นการวิจัยที่ เกิดขึ้นจากความคิดที่ว่า การวิจัยเป็นกิจกรรมทางสังคมที่จะต้องใช้ทรัพยากรของสังคมใน การศึกษาจึงเป็นสมบัติของสังคมและเป็นการกระทำที่มุ่งหมายจะให้ประโยชน์หรือเป็นการรับ ใช้สังคม ด้วยเหตุนี้การวิจัยจึงควรคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดนั้นย่อมเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for development) หรือการวิจัยพัฒนา (Research and development) โดยที่การพัฒนา และการเป็นหุ้นส่วนจะต้องเดินทางร่วมกัน ดังนั้น ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนอย่างมีเสรีและเป็นประชาธิปไตย โดยจุดที่แตกต่างกันของ งานวิจัยของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นการประยุกต์ หาวิธีการแก้ไขปัญหาไปพร้อมๆกันหรือกล่าวได้ว่ามีการแสวงหาแนวความคิดและแนวทางใน การแก้ไขปัญหาและทรัพยากรที่ผู้ถูกวิจัยมีอยู่เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาความหมายและ คุณลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สุภางค์ จันทวานิช (2547 : 71) กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็น การวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกัน คือการปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึง กิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) อันเป็นการมี ส่วนเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์

อันใดอันหนึ่งแล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย โดยมีความหมายถึงวิธีการที่ให้ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วย วิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นร่วมกำหนดปัญหาของ ชุมชนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา กระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการ แลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ ส่วนกระบวนการ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิพากษ์ (Dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง และด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ข้อมูลที่ได้จึงมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านตลอดจนนิสัยใจคอ ของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการของแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา การวิจัยแบบนี้จึง เป็นวิธีการที่สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับ ตนเองและชุมชน โดยการศึกษาหาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาก็ กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผนและกำหนดการดำเนินการตามแผนหรือ โครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาก็ถูกต้องตรงตามความ ต้องการประกอบกับการใช้ภูมิปัญญาและทุนที่มีอยู่ในชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ นอกจากจะส่งผลดังที่ได้กล่าว มาแล้วยังช่วยให้เกิดการพัฒนาของผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัยในตัวของมันเองอีกด้วย และอีกทางหนึ่งของการวิจัยยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วม กิจกรรมการวิจัย ซึ่งสามารถเป็นตัวนำของการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่นอย่างได้ผลและมี ประสิทธิภาพอีกด้วย

ขนิษฐา กาญจนสินนท์ (2549 : 13) ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหาศึกษาหา แนวทางในการแก้ไขปัญหาวางแผนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญหารวมทั้งการ ดำเนินการประเมินผล โดยที่ทุกขั้นตอนดังกล่าวสมาชิกชุมชนเข้าร่วมด้วย อันเป็นการส่งเสริม ให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเองในการพัฒนาทำงาน

อุทัย ดุลยเกษม (2549 : 6) กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็น รูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนซึ่งเคยเป็นประชากรของการวิจัยกลับบทบาทมาเป็นผู้ร่วมใน การทำวิจัย โดยเข้ามามีบทบาทส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัย โดยทั่วไปแล้วข้อกำหนดของ

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นแตกต่างไปจากแนวคิดของการวิจัยแบบเดิมอยู่มาก แนวคิดในการวิจัยแบบเดิมนั้นยังอยู่บนบานของปรัชญาปณิธานนิยมเชิงตรรก (Philosophy of Logical Positivism) และพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioralism) โดยแยกตัวเองโดยสิ้นเชิงออกจากสิ่งที่ศึกษาเพื่อมิให้เกิดอคติต่อการศึกษา อันจะทำให้ผลของการศึกษาเบี่ยงเบนและไม่น่าเชื่อถือ แต่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและนักพัฒนาหรือนักปฏิบัติการตลอดกระบวนการศึกษาค้นคว้า

กมล สุประเสริฐ (2549 : 23) จึงให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการวิจัยที่จัดกระทำโดยผู้ปฏิบัติการเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยทันทีและต้องกระทำเป็นหมู่คณะร่วมกัน ขยายความได้ว่าเป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยกระบวนการทำงานร่วมกันที่จะต้องสืบสวนสอบสวนปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกันเป็นกลุ่มวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างจำล้าเอียงไปในทางกระบวนการประชาธิปไตย

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2549 : 32) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา (Journey of Development) โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งสามรถเป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับสังคม โดยหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัยซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือระหว่างกลุ่มนักวิจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่าง ๆ สะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ อุปสรรคและปัญหาที่ปรากฏอยู่ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหมายความว่า การร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งที่เป็นชาวบ้านและนักพัฒนาและผู้วิจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นจริงของสังคมนั้นและเพื่อให้เห็นภาพแห่งคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เด่นชัด

1. หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

โดยหลักการนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประกอบไปด้วยกระบวนการค้นคว้าทางสังคม (Social Investigation) การให้การศึกษา (Education) และการกระทำหรือการปฏิบัติการ (Action) เพื่อที่จะให้กลุ่มผู้ถูกกดขี่หรือด้วยโอกาสในสังคมได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย อันเป็นการสร้างความรู้

ให้กับสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

พันธู์ทิพย์ รามสูต (2548 : 23) ได้อธิบายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ซึ่งแตกต่างไปจากของนักวิชาการ โดยประกอบด้วย

1. ปรับปรุงความสามารถและพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริมยกระดับนักศึกษาและพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดการวิเคราะห์สังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง ซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์
2. ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้านตลอดจนมีการนำไปใช้อย่างเหมาะสม
3. สนใจปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับประเด็นปัญหา
4. การปลดปล่อยแนวความคิดเพื่อให้ชาวบ้านและคนยากจนคือโอกาสสามารถมองความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเสรี มองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง วิเคราะห์วิจารณ์ตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรีและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2548 : 14) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเข้ามามีส่วนร่วมศึกษาค้นคว้า หาข้อมูล รวมทั้งการหาประเด็นปัญหาเชิงพัฒนาและวรรณกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนตน มิใช่รอคอยแต่นักวิจัยและนักพัฒนามาดำเนินการให้
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลความเป็นจริงแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมหรือมีความพอดีกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้น
3. เพื่อให้มีการขับเคลื่อนมวลสมาชิกเข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการของผู้ที่มีความรับผิดชอบร่วมกันเรียนรู้ด้วยกันและแก้ไขปัญหาไปพร้อมกัน

3. เป้าหมายและประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พันธู์ทิพย์ รามสูต (2549 : 33) กล่าวไว้ว่า เป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นมีหลายประการประกอบด้วย

1. ค้นหาความรู้พื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย

2. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม
3. สร้างคุณภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการและความรู้พื้นฐาน
4. ยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันของภาวะสังคมเศรษฐกิจ

ส่วนเป้าหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น อรุณรุ่ง บูณรัตน์ตพงษ์ (2547 : 12) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ชาวบ้าน ชุมชน ผู้ด้อยโอกาสจะตื่นตัวได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น สามารถวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง มีความเชื่อมั่นในทางที่จะให้ความร่วมมือกันหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อก่อประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและชุมชน
2. ประชาชนได้รับการแก้ไขปัญหา ผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสมากขึ้น การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ มีการกระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งมีข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อคนในชุมชน
3. มีวิจัยและพัฒนาได้เรียนรู้จากชุมชน ได้ประสบการณ์การทำงานร่วมกันกับชุมชน อันก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและเกิดแนวคิดในการพัฒนาอย่างแท้จริง
4. ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที เนื่องจากได้ลงมือทำกิจกรรมโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดการผนึกกำลังร่วมกันโดยที่ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ตลอดจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานที่โครงการที่ดำเนินการอยู่

4. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

4.1 ระยะเวลาเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) ในระยะนี้เป็นการเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยแบบนี้ โดยการดำเนินการขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งเน้นสำคัญที่จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องในขั้นเตรียมการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย กล่าวคือ

4.1.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้ดีมากยิ่งขึ้น โดยทั่วไปแล้วผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อไปพบกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยหรือเป็นประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

ของการวิจัย พุศุขุยแนะนำตัวเอง เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันจะช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสามารถทำการวิเคราะห์คาดการณ์สถานการณ์และปัญหาของการดำเนินงานวิจัยที่อาจเกิดขึ้นและสามารถเตรียมรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.2 การสำรวจ ศึกษาชุมชน(Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งโดยมากแล้วผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต สุ่มบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีบางโครงการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วย

4.1.3 คัดเลือกชุมชน (Selecting Community) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วการคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชนที่ค้อยโอกาสในการพัฒนาเพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้าง โอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนากับชุมชนอื่น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากคัดเลือกเอาชุมชนโดยยึดเอาประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแข็งขัน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบของการทำวิจัยและการพัฒนาให้กับชุมชนอื่นด้วยเช่นกัน

4.1.4 การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบพิจารณาตัดสินใจกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีรอบด้าน สำหรับแหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจมาจากส่วนราชการเช่นข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครุภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

4.1.5 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในขั้นตอนนี้มักถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัย โดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัยในส่วนของเตรียมคนนั้นเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติงานวิจัยร่วมกับนักพัฒนาและคณะผู้วิจัย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วมักจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน คณะผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อจัดประชุมในชุมชน โดยมี

จุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวบ้านรู้จักและคุ้นเคยกับกระบวนการและการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและรวดเร็ว เตรียมนักพัฒนา ด้วยการประชุมแบบมีส่วนร่วมกับนักพัฒนาซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนกลุ่มนี้ หมายถึง ผู้นำชุมชน พัฒนาการอำเภอ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น เช่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์กรภายนอกที่มีความสนใจศึกษาร่วมกันในการดำเนินงานขั้นตอนนี้คือการประสานความร่วมมือ การสร้างความเข้าใจในกรอบของการดำเนินการการทำงานวิจัย และการหาหรือแนวทางพัฒนาชุมชนซึ่งมักจะรวมถึงการประสานงานเรื่องการใช้สถานที่ดำเนินการประชุมด้วย และเตรียมนักวิจัย ด้วยการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย

ส่วนการเตรียมเครือข่ายความร่วมมือนี้ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ใช้วิธีการให้ครู ผู้วิจัย นักวิจัยทำการประสานกับทั้งภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือเพื่อดำเนินการวิจัย การเตรียมเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการวิจัยดำเนินไปได้ด้วยดี ในขั้นนี้ปัญหาของการวิจัยมักเป็นประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายรวมถึงการสื่อสารการทำวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ขั้นตอนและผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับของคณะนักวิจัย ต้องทำความเข้าใจว่าโดยทั่วไปนี้ งานวิจัยแบบมีส่วนร่วมมักจะเป็นของใหม่ที่ในสายตาของชาวบ้านแล้วชวนให้เข้าร่วมไม่น้อย และชาวบ้านส่วนมากก็มักจะตื่นเต้นกับการเข้ามาทำงานเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหากงกตหรือหน่วยงานภายนอกแต่กระนั้นชาวบ้านก็ไม่ค่อยมีเวลามากนัก การดำเนินการวิจัยจึงต้องเป็นไปอย่างกระชับ

4.2 ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือ

4.2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ในขั้นนี้เน้นการศึกษาการวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education Participation-CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการจะใช้การอภิปรายถกปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดโครงการต่อไป

4.2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการ โดยการประเมินความต้องการของ

ชุมชนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในความเป็นจริงมักจะมีหลายแนวทาง ชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือมีความเป็นไปได้

4.2.3 การกำหนดแผนงาน โครงการและการจัดการ (Planning Phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ดังนั้น เพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการคัดเลือกเป็น โครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลังจากที่ผ่านขั้นตอน 2.1 แล้วผู้วิจัยจะต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่จะดำเนินการ

4.2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้คำถามในกลุ่มหรือคณะทำงานเพื่อการดำเนินงานขั้นนี้ คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไรและอย่างไร

4.3 ระยะติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการวัดผลสำเร็จของโครงการ ซึ่งหากโครงการมีความสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความไม่ประสบความสำเร็จของโครงการได้ ในขั้นตอนนี้โดยมากแล้วคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ นอกจากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และจัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป

สรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) นับเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้ หาข้อมูล โดยการร่วมกันวางแผน หาข้อมูลและปฏิบัติตามแผนที่ตั้งไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

กลยุทธ์ในการพัฒนา

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

1.1 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

อ้อมเดือน สดมณี (2550 : 48) ให้ความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงประเด็น หรือ แนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6 – 10 คน ซึ่งมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้

นิตา ชูโต (2551 : 183) ใช้คำว่า การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group interview) แทนคำว่า การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยให้ความหมายว่า การสัมภาษณ์กลุ่ม หมายถึง การสัมภาษณ์ที่กระทำกับคนกลุ่มเล็กประมาณ 6 – 8 คน เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยเฉพาะโดยใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ ½ - 2 ชั่วโมง

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (2553 : 52) ได้ให้ความหมายไว้ในแนวทางเดียวกันว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง ละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6 – 10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้

โดยสรุป การสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง เพื่อสร้างแนวคิดและแสดงประเด็น หรือ แนวทางการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ มีความกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจนและเป็นกระบวนการ

1.2 ประโยชน์ของการสนทนากลุ่ม

ประเด็นสำคัญของการสนทนากลุ่มอยู่ที่ การอภิปรายถกเถียง (Discussion) เพื่อหาข้อยุติหรือมติร่วมกัน การสนทนากลุ่มจึงให้ประโยชน์ในเรื่องของ

1. การศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อและพฤติกรรม
2. การกำหนดสมมติฐานใหม่ ๆ

3. การกำหนดคำถามต่าง ๆ ที่ใช้ในแบบสอบถาม
 4. การค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ หรือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำคำตอบจากการสนทนากลุ่มไปอธิบายเสริมเพื่อช่วยให้งานวิจัย สมบูรณ์ขึ้น

5. การประเมินผลโครงการต่าง ๆ

6. การศึกษานำร่อง (Pilot study) เพื่อเป็นแนวทางในการทำกรณีศึกษา (Case study) ต่อไป

7. การประเมินผลทางธุรกิจ

1.3 ข้อดีของการสนทนากลุ่ม

1.3.1 คำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มที่ผู้ให้ข้อมูลมีหลายคนนั้น เป็นคำตอบที่ได้จากการถกประเด็น ซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นการกลั่นกรองแนวคิดและเหตุผล โดยไม่มีการตี ประเด็นผิดไปเป็นอย่างอื่น

1.3.2 การสนทนากลุ่ม เป็นการเผชิญหน้ากันในลักษณะกลุ่มมากกว่าการ สัมภาษณ์ตัวต่อตัว จึงเป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินการ และสมาชิกในกลุ่มหลาย ๆ คนพร้อม ๆ กัน ซึ่งช่วยลดสภาวะการแข็งอายออกไป ทำให้ สมาชิกกลุ่มกล้าพูดกล้าคุย และกล้าแสดงความคิดเห็นส่วนตัว

1.3.3 การสนทนากลุ่มสามารถมีปฏิริยาโต้ตอบกันได้ ทำให้ได้ข้อมูลละเอียด และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.4 ได้รายละเอียดที่สามารถตอบคำถามประเภท ทำไม และอย่างไรได้อย่าง ลึกซึ้ง

1.3.5 ประหยัดเวลาและงบประมาณ

1.4 ข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

1.4.1 ถ้าในการสนทนากลุ่ม มีผู้ร่วมสนทนาเพียงไม่กี่คนที่แสดงความคิดเห็น อยู่ตลอดเวลา จะทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นเพียงความคิดเห็นของคนส่วนน้อยเท่านั้น ดังนั้น จึงต้อง ระวังไม่ให้มีการผูกขาด การสนทนาขึ้น

1.4.2 พฤติกรรมบางอย่างเป็นสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับในชุมชน อาจไม่ได้รับการ เปิดเผยในกลุ่มสนทนา ในกรณีนี้ควรใช้การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวจะดีกว่า

1.4.3 ถ้าผู้ดำเนินการสนทนาไม่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี คุมเกมไม่ได้ การ สนทนาจะไม่ราบรื่น ไม่สามารถจับประเด็น และสรุปได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม

1.4.4 ถ้ากำหนดประเด็นไม่ชัดเจน จะทำให้ยากต่อการสร้างแนวคำถาม

1.4.5 คำถามต้องมีการเรียบเรียงอย่างดีตามลำดับ ไม่ซับซ้อน

1.4.6 หากเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันมาก จะทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และเกิดการผูกขาดข้อมูลได้

1.5 ขั้นตอนในการสนทนากลุ่มในการทำวิจัย

1.5.1 กำหนดปัญหาหรือหัวข้อรวมทั้งคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้เหมาะสม และควรจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม หรือสาธารณชน มิใช่เรื่องส่วนตัวหรือส่วนบุคคล

1.5.2 กำหนดประชากรเป้าหมายในการวิจัย และออกแบบกลุ่มตัวอย่าง เพื่อร่วมสนทนากลุ่มให้เหมาะสมกับเรื่องและหัวข้อวิจัย จึงควรจะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneous)

1.5.3 ตัดสินใจว่าจะทำกี่กลุ่ม

1.5.4 วางแผนเรื่องระยะเวลา และตารางเวลา

1.5.5 สร้างแนวคำถาม (Guideline) สำหรับการสนทนา และกำหนดผู้ที่จะทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา (Moderator) ทั้งสองประการนี้จะต้องสอดคล้องกับหัวเรื่องและคำถามในการวิจัยและสอดคล้องเกี่ยวข้องกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างหรือสาธารณชนด้วย สำหรับแนวคำถาม ควรเรียงคำถามจากคำถามที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปเบา ๆ ง่ายต่อการเข้าใจ และสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกัน ระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมสนทนา แล้วจึงวกเข้าสู่คำถามหลักของประเด็นที่ทำการศึกษา แล้วสุดท้าย จบลงด้วยคำถามเบา ๆ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อผ่อนคลายบรรยากาศในวงสนทนา และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในช่วงท้ายอาจเติมคำถามเสริมเข้าไปได้ แต่ต้องเป็นคำถามสั้น ๆ อาจเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมาก่อน แต่เป็นคำถามที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนา

1.5.6 ทดสอบแนวคำถามที่ตั้งขึ้น

1.5.7 ทำความเข้าใจกับผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึกการสนทนา (Note taker) และผู้ช่วยทั่วไป (Assistant)

1) ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ต้องสร้างบรรยากาศในการสนทนา และควบคุมเกมได้เป็นอย่างดี ให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง ควรจะปล่อยให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นได้อย่าง

เต็มที อิศรเสรีและเป็นธรรมชาติมากที่สุด ผู้ดำเนินการสนทนาที่ดีจะต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

2) ผู้จับบันทึกการสนทนา (Note taker) จะต้องอยู่ร่วมตลอดเวลา และควรทำหน้าที่ในการจดบันทึกเพียงอย่างเดียว ไม่ควรร่วมสนทนาด้วย เพราะจะทำให้การจดบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน และจะต้องเป็นผู้ถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่ได้บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน

3) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) มีหน้าที่คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียง และเปลี่ยนเทปขณะที่กำลังดำเนินการสนทนา และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ดำเนินการสนทนา และผู้จับบันทึก เพื่อให้แต่ละคนทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

1.5.8 คัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1.5.9 การจัดการเพื่อเตรียมการทำสนทนากลุ่ม ได้แก่ การเตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น เครื่องบันทึกเสียง สมุด ดินสอ เครื่องดื่ม อาหารว่าง เป็นต้น

1.5.10 จัดการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้ว เพื่อเชิญชวนมาร่วมการสนทนาให้ได้และการดำเนินการสนทนาในสถานที่และเวลาที่เหมาะสม งานในขั้นนี้เทียบได้กับการเก็บข้อมูลภาคสนามในการวิจัยแบบอื่น

1.5.11 จัดการข้อมูล เป็นการประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัย ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของการสรุปเอาเฉพาะสาระสำคัญเพื่อประโยชน์เฉพาะบางอย่างก็ได้ และควรทำการวิเคราะห์ร่วมกันหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการอภิปรายร่วมกัน ถ้ามีความเห็นไม่ตรงกัน ควรกลับไปฟังรายละเอียดจากเทปใหม่ แล้วกลับมาอภิปรายด้วยกันอีก

1.5.12 การเขียนรายงานการวิจัยโดยรวมของของทั้ง โครงการ ควรเริ่มต้นโดยการเขียนเค้าโครงเรื่องก่อนแล้วเขียนผลการศึกษาแยกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหัวข้อของแนวคำถาม โดยพรรณนาในเชิงอธิบาย หรืออาจเขียนเป็นบทความทางวิชาการอย่างเต็มรูปแบบ ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตจำนงของนักวิจัย

1.6 องค์ประกอบในการสนทนากลุ่ม

ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) ผู้ดำเนินการสนทนามีหน้าที่ในการนำสนทนากลุ่ม กระตุ้นให้ทุกคนภายในกลุ่มพูดคุย แลกเปลี่ยน และออกความคิดเห็นในแต่ละประเด็นคำถาม รวมทั้งการสร้างบรรยากาศในการสนทนาผู้ดำเนินการสนทนาควรเป็นผู้มี

บุคลิกที่ดี มีอารมณ์ดี เป็นผู้ฟังที่ดี มีความจำแม่นยำและไหวพริบดี เป็นผู้ที่ชักชวนผู้เข้าร่วม สนทนาให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นธรรมชาติ มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะ หน้า ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง อีกทั้งรู้ถึงเรื่องราวที่มาของเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี รู้ถึง วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ และถ้าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับ หัวข้อของการวิจัยก็จะมีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ดำเนินการสนทนาเป็นต้นนักวิจัย เจ้าของโครงการเองจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นในการเจาะประเด็นคำถาม และการยืดหยุ่นแนว คำถาม ซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

1.6.1 คุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

- 1) ความสุขุมเยือกเย็น
- 2) มีหน้าตา บุคลิกที่ “รับแขก”
- 3) นับถือและยอมรับผู้อื่นด้วยความจริงใจ
- 4) แสดงลักษณะของความเป็นคนอบอุ่น และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) มีทักษะในการพูดและเข้ากับคนอื่นได้ดี
- 6) เป็นผู้ฟังที่ดี
- 7) มีความกระตือรือร้นเป็นนิจ
- 8) ตระหนักในกิริยาท่าทางของตนเสมอ
- 9) วางตัวให้เหมาะสม ไม่วางตัวให้เป็นที่น่าเกรงขาม และไม่ทำให้ผู้อื่น
- 10) เข้ากับผู้อื่นได้ดี
- 11) ความสามารถในการจับประเด็น จับใจความได้ดี ตีความได้ถูกต้อง

รู้สึกดี

1.6.2 นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมและกลวิธีที่เหมาะสมสำหรับผู้ดำเนินการ

สนทนา ดังนี้

- 1) กระตุ้นให้ผู้ร่วมในวงสนทนาพูดได้ตอบกันเอง มากกว่าพูดกับ ผู้ดำเนินการ สนทนา
- 2) รู้ว่าเมื่อไรควรซักต่อ และเมื่อไรควรใช้ความเงียบให้เป็นประโยชน์
- 3) ซักถามต่อโดยไม่ชี้นำคำตอบ หรือแนวทางที่จะตอบคำถาม
- 4) สามารถแสดงความไม่เข้าใจของตนให้ผู้ร่วมสนทนารู้ได้ โดยไม่ จำเป็นต้องพูด (ใช้ภาษาท่าทางที่เหมาะสมบอกความไม่เข้าใจของตน)

5) ให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้ร่วมสนทนาพูด เพื่อชักจูงให้คนอื่นในกลุ่มสนใจด้วย (แสดงความสนใจเพื่อดึงดูดให้ผู้อื่นในกลุ่มสนใจด้วย)

6) มีความไวต่อภาษาท่าทางที่ผู้ร่วมสนทนาในกลุ่มแสดงออก

7) ไม่ด่วนสรุปว่าสิ่งที่ผู้ร่วมสนทนาบอก คือสิ่งที่เขาหมายความว่าตามนั้นจริง ๆ

8) กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายด้วยความจริงใจ

9) กระตุ้นอย่างสุภาพให้คนไม่ค่อยพูด ได้พูด และให้คนที่พูดมาก ๆ เงียบลงบ้าง

10) แสดงความนุ่มนวล แต่มั่นคงในจุดยืน แสดง “อาการวางเฉยอย่างเป็นวิชาการ” (ไม่มีอคติ ไม่มีพิรุณ) รวมทั้ง “ความเห็นอกเห็นใจ อย่างเข้าใจ” แต่ไม่เข้าข้าง

11) ให้โอกาสผู้ร่วมสนทนาพูดเสมอ แต่ให้อยู่ในประเด็น

12) ทำใจไว้ก่อนว่า สิ่งที่คาดไม่ถึงอาจเกิดขึ้นได้เสมอ เตรียมตัวให้พร้อมสำหรับสิ่งเหล่านั้น ให้คาดล่วงหน้าว่าสิ่งที่คาดไม่ถึงจะมีอะไรบ้าง

13) พร้อมที่จะปรับกลวิธีทันทีที่เห็นว่า วิธีดำเนินการสนทนาที่เป็นอยู่นั้น ไม่ได้ผลหรือไม่สามารถเจาะถึงข้อมูลในส่วนลึกได้

14) นำเทคนิคอื่นมาใช้เสริม เมื่อเห็นว่าผู้ร่วมสนทนาไม่สามารถตอบคำถาม ตรง ๆ ได้

ผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องเป็นผู้ที่รักและชอบการพูด และคุยกับผู้คน สนใจในเรื่องราวต่าง ๆ ให้ความสำคัญและใช้เวลาในการเก็บข้อมูล รวมทั้งรู้สึกว่ามีเกียรติที่จะได้พูดคุยกับผู้คนเหล่านั้น และเชื่อว่าการรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ เป็นประสบการณ์ที่คุ้มค่าในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และใช้เวลาในการพูดคุยสนทนาด้วยกัน เพราะถ้าถามคำถามไม่เข้าเรื่อง คำตอบที่ได้ก็คงไม่เข้าเรื่องเช่นเดียวกัน

1.6.3 ผู้จัดบันทึกการสนทนา (Note taker) ผู้จัดบันทึกการสนทนามีหน้าที่ในการทำหน้าที่หนึ่งของคนในกลุ่ม และจัดบันทึกการสนทนา เพื่อนำบันทึกการสนทนาดังกล่าวมาใช้เป็นต้นฉบับถอดเป็นบทสนทนาต่อไปจากเทปบันทึกเสียงที่ใช้บันทึกรายละเอียดการสนทนา ตลอดจนบันทึกบรรยากาศและการเคลื่อนไหวภายในกลุ่มอย่างละเอียดที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ระหว่างที่การสนทนากำลังดำเนินอยู่จำนวนผู้จัดบันทึกการสนทนาในกลุ่ม 1 กลุ่ม จะมีมากกว่า 1 คนก็ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการ แต่โดยปกติมักจะใช้ผู้จัดบันทึกเพียงหนึ่งคนซึ่งจะ

เป็นผู้ถอดเทปการสนทนาด้วย การจดบันทึกการสนทนาไม่จำเป็นที่จะต้องจดทุกคำพูด แต่จดลำดับว่าใครพูดก่อนใครพูดหลัง และคำพูดแรกของคนที่พูด ซึ่งการจดบันทึกลักษณะนี้จะช่วยให้การถอดเทปสะดวกขึ้นอย่างมาก เพราะในการถอดเทปบันทึกเสียงผู้จดบันทึกไม่สามารถที่จะช่วยให้การถอดเทปสะดวกขึ้นอย่างมาก เพราะในการถอดเทปบันทึกเสียงผู้จดบันทึกไม่สามารถที่จะแยกเสียงของผู้สนทนาได้ทุกคน และควรถอดเทปออกมาอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน คำต่อคำ ห้ามตกแต่ง ปรับแก้ และต้องไม่ใส่ความคิดเห็นของตนเองที่ถือเป็นข้อสรุปลงไปด้วย เพราะข้อมูลเหล่านี้จะต้องนำไปใช้เพื่อการวิเคราะห์และอ้างอิงคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์คำต่อคำ

1.6.4 ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) ผู้ช่วยมีหน้าที่ดูแลเรื่องทั่วไปที่เกี่ยวกับการจัดเตรียม อุปกรณ์การสนทนาดูแล คอยให้บริการความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมสนทนา เช่น การจัดหาของ ขบเคี้ยวและเครื่องดื่ม และเป็นผู้ป้องกันกลุ่มจากการถูกรบกวนโดยบุคคลภายนอกซึ่งมักจะเกิดขึ้นบ่อยในการจัดสนทนาดูแล เพราะจะมีผู้คนที่รู้จักกับผู้เข้าร่วมสนทนาอาจแวะมาเยี่ยมเยียนและเข้ามาฟังการสนทนาหรือจากเหตุการณ์อื่น ๆ

1.6.5 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมการสนทนาดูแลเป้าหมาย / ผู้เข้าร่วมการสนทนาจะเป็นใครนั้น ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ศึกษาหรือคำถามในการวิจัยเป็นหลัก ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมสนทนานั้นควรมีลักษณะร่วมกันบางประการต่อประเด็นที่ต้องการศึกษา หรือควรมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมากที่สุด (Homogeneous) มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นที่ต้องการศึกษามากที่สุด โดยทั่วไปจะเลือกจากกลุ่มที่มีลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม และมีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และกลุ่มควรมีขนาดเหมาะสม โดยทั่วไปขนาดที่พอเหมาะของกลุ่มประมาณ 6 – 8 คน

1.7 เครื่องมือในการสนทนาดูแล

เครื่องมือที่สำคัญในการสนทนาดูแล คือ คำถาม หรือ ประเด็นคำถาม ซึ่งคำถามหรือประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนานั้นขึ้นอยู่กับคำถามในการวิจัยว่า ต้องการทราบข้อมูลอะไร โดยในการสนทนาดูแลนั้นสามารถกำหนดประเด็นคำถามหรือแนวคำถามได้ 2 ลักษณะ คือ 1) แนวคำถามแบบมีโครงสร้าง คือ รายการประเด็นคำถามที่จะสนทนา เป็นปลายเปิดทั้งหมด พร้อมทั้งทำรายการสำหรับซักถามสำหรับคำถามในแต่ละข้อ 2) แนวคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง คือ ทำเฉพาะรายการประเด็นเป็นข้อ ๆ และสั้น ๆ ของสิ่งที่จะถามเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของคำถามและไม่มีรายละเอียดสำหรับซักต่อซึ่งในกรณีนี้ เหมาะสม

สำหรับผู้ดำเนินการสนทนาที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ของเรื่องที่เป็นหัวข้อในการสนทนาเป็นอย่างดี

โดยทั่วไป การสนทนาในกลุ่มมักใช้แนวคำถามอย่างมีเค้าโครงเป็นเครื่องมือในการสนทนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือวิธีการของแต่ละโครงการ และแนวคำถามในการสนทนานั้นจะต้องเป็นแนวคำถามที่ผ่านการทดลองใช้มาก่อนที่จะนำมาใช้จริง เพื่อทดสอบว่าแนวคำถามที่สร้างขึ้นนั้นมีความชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอแล้ว ในการสร้างแนวคำถามควรมีการจัดลำดับหัวข้อต่าง ๆ ของการสนทนา เพื่อใช้ตรวจสอบว่าคำถามต่าง ๆ ที่ใช้นั้นครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยอย่างเพียงพอ หรือไม่ หัวข้อคำถามนั้นควรเป็นหัวข้อหลัก ๆ และมีไม่มากเกินไป จนทำให้การสนทนาเยิ่นเย้อ และขาดข้อมูลหลักของการสนทนาไป และก่อนจะเริ่มเข้าสู่ประเด็นคำถาม ถ้าได้มีการใช้คำถามอุ่นเครื่องซึ่งเป็นคำถามทั่วไปที่อาจไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ก็จะช่วยให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเองมากขึ้น คำถามนี้ควรต้องมีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า ก็จะช่วยให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเองมากขึ้น คำถามนี้ควรต้องมีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า คำถามอุ่นเครื่องนี้อาจเกี่ยวกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือหมู่บ้านก็ได้ เช่น ผลผลิตของไร่นาในฤดูนี้ ประเพณีที่ชุมชนกำลังเตรียมจัดอยู่ ฯลฯ ซึ่งสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และความลึกซึ้งของข้อมูลที่กำลังดำเนินการสนทนาอยู่หรือกรณีที่ได้ประเด็นคำถามเพิ่มเติมจากสมาชิกกลุ่ม ซึ่งผู้ดำเนินการสนทนาไม่ได้คาดคิดไว้ก่อน และอยู่นอกเหนือแนวคำถามที่เตรียมไว้ แต่ผู้ร่วมสนทนาได้พูดคุยไปถึงซึ่งเป็นประเด็นคำถามและข้อมูลที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่องานวิจัยนั้น กรณีเช่นนี้ผู้ดำเนินการสนทนาที่สามารถนำประเด็นดังกล่าวมาสนทนาต่อไปได้ รวมทั้งสามารถเพิ่มเป็นแนวคำถามที่จะใช้พูดคุยกับกลุ่มอื่น ๆ ต่อไปได้อีกด้วย

1.8 อุปกรณ์สนาม

อุปกรณ์สนามที่ใช้ในการสนทนาในกลุ่ม ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงคุณภาพดี ใช้งานได้ดี จำนวน 2 เครื่อง ซึ่งในปัจจุบันนิยมใช้เครื่อง MP3 หรือ MP4 ซึ่งสะดวกกว่าเครื่องบันทึกเสียงแบบวิทยุ นอกจากนี้จะต้องเตรียมอุปกรณ์การเขียนต่าง ๆ เช่น สมุด ดินสอ และอุปกรณ์อื่น ๆ ตามความจำเป็น

1.9 สถานที่และระยะเวลา

สถานที่ที่จะใช้สำหรับการจัดสนทนาในกลุ่มนั้นนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสถานที่ที่มีผลอย่างยิ่งต่อบรรยากาศของการพูดคุย ซึ่งมีผลกระทบไปถึงคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยด้วยกล่าวคือ ถ้าสมาชิกในกลุ่มพูดคุยอยู่ในบรรยากาศที่ไม่มีการ

รบกวนเป็นสัปดาห์เฉพาะ ก็จะทำให้เกิดสมาธิที่ดีในการพูดคุย รวมทั้งสามารถติดตามเรื่องราวที่กำลังพูดคุยได้โดยตลอดต่อเนื่อง ดังนั้น สถานที่ในการสนทนากลุ่มควรเป็นสถานที่ที่สงบเงียบ ไม่พลุกพล่าน มีความสะดวกสบายพอสมควร ที่เอื้ออำนวยให้บรรยากาศการพูดคุยเป็นไปด้วยดี ไม่มีอึดอัด และไม่ทำลายสมาธิของกลุ่ม สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการพูดคุยนั้น โดยทั่วไปจะประมาณ 2 ชั่วโมง

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่มไม่ใช่เป็นการประชุมกลุ่ม หรือการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) หรือ การแก้ปัญหาด้วยกลุ่ม เพราะไม่ได้ต้องการการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม คุณภาพของข้อมูลขึ้นอยู่กับกลุ่มว่า มีความเป็นกันเอง อยากร่วมแสดงความคิดเห็น และไม่มีผู้ใดผูกขาดการพูดหรือมีท่าทางใช้อำนาจเหนือความคิดผู้ใด ฯลฯ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ว่าสามารถจัดการให้ทุกคนในกลุ่มเกิดความกระตือรือร้นอยากพูดคุย และดำเนินไปอย่างราบรื่น สนุกสนาน เวลาผ่านไปอย่างไม่เบื่อหน่าย รวมทั้งได้เนื้อหาข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ วิธีการสนทนาเก็บข้อมูลสนามไม่มีรูปแบบติดถูกที่ตายตัว และไม่มีคำถาม วิชาตามใด ๆ ที่เป็นมาตรฐาน ผู้ดำเนินการสนทนาต้องค้นหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับตนเองและปรับให้เข้ากับสถานการณ์สนามต่าง ๆ

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ความหมายและความสำคัญของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วิจิตร อาวะกุล (2540 : 94) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่าเป็นเทคนิคการประชุมที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดประสบการณ์ และเน้นหนักไปในการนำไปใช้ไปปฏิบัติมากกว่าการพูดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือบรรยาย

ธีรยุทธ หล่อเลิศรัตน์ (2543 : 657-658) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “เป็นวิธีการฝึกอบรมที่เริ่มมีผู้นิยมใช้มากขึ้น โดยผู้เข้าประชุมมาปฏิบัติการจะมีประมาณ 10-25 คน มีความสนใจหรือมีปัญหาในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกันมาร่วมกันศึกษาวิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหา หรือร่วมกันทดลองหาวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงาน โดยการดำเนินการจะต้องจัดเตรียม โครงการ วิทยากร ข้อมูล รวมทั้งสถานที่วัสดุที่จำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม และผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง”

นนทวัฒน์ สุขผล (2543 : 31) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “เป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ สามารถนำสิ่งที่ได้รับไปปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงที่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติอยู่ โดยทั่วไปจะมีการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ มากกว่าปฏิบัติเป็นกลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล เน้นการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการคิด และการปฏิบัติร่วมกันของผู้เข้าร่วมอบรม ควรจัดสถานที่การอบรมเป็นวงกลมหรือสี่เหลี่ยม ใช้เวลาประมาณ 1-1.30 ชั่วโมง”

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 3-147) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “หมายถึง กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้ว จึงให้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้บุคคลนั้นเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน ร่วมกันแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานตลอดจนกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”

สมคิด บางโม (2548 : 93) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า หมายถึง การฝึกอบรมที่ผู้รับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติจริง โดยทั่วไปจะมีการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติ อาจเป็นการฝึกใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ประชุมเพื่อช่วยสร้างคู่มือหรือประชุมเพื่อสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น การปฏิบัตินิยมให้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ มากกว่าการปฏิบัติเป็นกลุ่มใหญ่”

จันทร์ธานี สงวนนาม (2548 : 55) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “มักใช้กับการฝึกอบรมกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีความสนใจในปัญหาเดียวกัน มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและแสดงวิธีปฏิบัติงานอย่างละเอียดคล้ายการทำแบบฝึกหัดหรือเป็นการอบรมในภาพปฏิบัติภายหลังจากผู้เข้ารับการอบรมได้ฟังบรรยายในภาคทฤษฎีแล้ว เพื่อช่วยให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากขึ้น เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการเหมาะสมสำหรับทุกสถานการณ์ที่เห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมจะมีความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ ได้มากขึ้น หากได้มีการปฏิบัติทดลองด้วยตนเองโดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือชำนาญการในเรื่องนั้น ๆ เป็นผู้อาศัยคอยให้ความช่วยเหลือ หรือประสานงานเหมาะสมสำหรับการใช้การฝึกอบรมระยะสั้น ๆ และเมื่อการประชุมเชิงปฏิบัติการสิ้นสุดลง ฝ่ายดำเนินการอบรมย่อมได้ผลงานจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนั้นตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนด”

ประชุม โปธิกุล (2549 : 5-6) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 10 – 25 คน ซึ่งมีความสนใจหรือมีปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข ได้มา

ปรึกษาหารือ ศึกษาค้นคว้าหรือวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน หรือเพื่อให้มีความรู้กว้างขวางขึ้น

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) คือ เทคนิคการประชุมที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมที่มีความสนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้มาร่วมกันพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์โดยการศึกษาปฏิบัติจริง

วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. เพื่อทำความเข้าใจปัญหา
2. เพื่อสำรวจปัญหา
3. เพื่อพยายามหาข้อแก้ไขปัญหา
4. เพื่อศึกษาปัญหาด้วยการสอบถาม
5. เพื่อพิจารณาสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้น
6. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคล
7. เพื่อส่งเสริมการศึกษารวมถึงการแก้ปัญหาและคิดค้นวิธีการต่างๆ

จากความสำคัญดังกล่าว การประชุมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจัดขึ้นองค์กรอย่างต่อเนื่อง

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2548 : 133) กล่าวว่าไว้ว่า การฝึกอบรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการจัดสภาพการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสามารถของพนักงานในองค์กรโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ การสร้างประโยชน์แก่องค์กร ดังนั้น การฝึกอบรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการจึงมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลเป็นสำคัญ เปลี่ยนให้เรียนรู้สิ่งใหม่ให้สามารถมีทักษะในการทำงานใหม่ ๆ นั้นได้ การประชุมเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเป็นระบบ (สมคิด บางโม. 2548 : 19)

ประโยชน์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วิษชุดา หุ่นวิไล (2548 : 239) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประชุมปฏิบัติการไว้ดังนี้

1. การประชุมปฏิบัติการช่วยให้ระบบวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น การติดต่อประสานงาน ความสนใจในการปฏิบัติงานและจิตใจใฝ่งานดีขึ้น สามารถนำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ มาช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานจนเกิดประสิทธิภาพ

2. การประชุมปฏิบัติการ เป็นวิธีการทำให้เกิดการประหยัดทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณเพราะการประชุมปฏิบัติการทำให้การปฏิบัติงานได้พัฒนาทักษะ ชำนาญงานมากขึ้นการทำงานมีความผิดพลาดน้อยลง

3. การประชุมปฏิบัติการ ทำให้ลดเวลาในการเรียนงานน้อยลง เมื่อบุคลากร จะเริ่มปฏิบัติงานจะมีการแนะนำก่อน บุคลากรที่ได้รับการแนะนำมีความชำนาญแล้วจะ สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีและได้ผลดี ประหยัดเวลากว่าใช้บุคลากรที่ปฏิบัติงานและเรียนงาน ไปด้วยในเวลาเดียวกัน

4. ช่วยลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ซึ่งไม่ต้องเสียเวลามาชี้แจงสั่งสอน ในงานที่สั่งและการประชุมปฏิบัติการยังช่วยลดภาระงานล่วงเวลาน้อยลง เพราะการที่จะ ทำงานล่วงเวลานั้นเกิดจากความล่าช้า ไม่คล่องและไม่เข้าใจในการทำงานเป็นส่วนมาก

5. เป็นการแนะแนวทางในการก้าวหน้าของบุคคล กระตุ้นเตือนผู้ปฏิบัติงาน นึกถึงความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานด้วยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะรู้งาน โดยการประชุมปฏิบัติการ

ประชุม โปธิกุล (2549 : 5-6) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประชุมปฏิบัติการ ดังนี้

1. ผู้เข้าประชุมได้รับประสบการณ์ตรง
2. ผู้เข้าประชุมมีส่วนร่วมในกิจกรรมมาก
3. ผู้เข้าประชุมได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และความท้าทายกับกลุ่ม

อื่น ๆ

ผู้เข้าประชุมได้แนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานในหน่วยงานของตนในการเลือกใช้การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนานั้นให้พิจารณาจากกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีต้องวินิจฉัยสำรวจและหาแนวทางในการแก้ปัญหาในการทำงาน
2. เมื่อต้องการศึกษากรณีนั้น ๆ ให้ลึกซึ้ง
3. เมื่อต้องการวางแผนไว้เพื่อกิจกรรมในอนาคต
4. เมื่อต้องการสร้างรูปแบบหรือแบบเรียน เช่น คู่มือการอบรม คู่มือใน

กิจกรรม ต่าง ๆ

5. เมื่อต้องการสร้างปรัชญาในการทำงานขององค์กร

6. เมื่อต้องการประชุมระดับหัวหน้างานเพื่อปรึกษาหารือในการศึกษาประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง

ข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) คือ เปิดโอกาสให้แต่ละคนมีส่วนร่วมได้มากให้กลุ่มได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวิธีการได้เอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 29) ได้เสนอข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ไว้ดังนี้

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และได้ฝึกทักษะตามขั้นตอนกระบวนการทำงานที่ต้องกลับไปปฏิบัติจริง
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันและจากวิทยากรทำให้สามารถปรับปรุงการทำงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความมั่นใจที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติจริง
4. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกันและวิทยากร
5. สร้างบรรยากาศในความร่วมมือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นกิจกรรมหรือกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบุคลากรในหน่วยงานเพื่อปรับปรุงพัฒนา ให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน สร้างบรรยากาศในการพัฒนางาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมาย ความสนใจร่วมกันมาแลกเปลี่ยนความรู้หรือรับฟังความคิดเห็นของผู้มีความรู้ ทดลองฝึกปฏิบัติจริงจนได้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันให้บังเกิดผลต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของหน่วยงานเป็นสำคัญ

บริบทของโรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง

1. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อโรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง ที่ตั้งหมู่ 8 ตำบลวังใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ e-mail wunghiwungdong@hotmail.co.th เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื้อที่ 28 ไร่ 1 งาน เขตพื้นที่บริการบ้านวังไฮ หมู่ 8 และบ้านวังทอง หมู่ 10

ประวัติโรงเรียน โดยย่อ

โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2482 โดยขุนวิสุทธอักษร นายอำเภอบรบือและนายสมบูรณ์ แสนศรี ศึกษาธิการอำเภอบรบือ ได้ร่วมกันก่อตั้งให้ชื่อว่า โรงเรียนประชาบาลบรบือ 15 (บ้านวังไฮ) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านมี ผู้บริหารคนแรกชื่อ นายหล้า ไชยวิเชียร เป็นครูใหญ่

ต่อมาเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2507 นายสมัย นนทนา ครูใหญ่และนายชวลิตร คุณเศรษฐ์ได้ย้ายโรงเรียนมาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านที่ตั้งปัจจุบัน โดยอาศัยแรงงาน ของชาวบ้านและทางราชการได้สมทบงบประมาณ 5,000 บาท และเมื่อวันที่ 4 เดือน พฤษภาคม 2552 ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ให้ เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง” ห่างจากอำเภอบรบือ 18 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัด มหาสารคาม 43 กิโลเมตร ผู้บริหารคนปัจจุบันคือ นายอุทิศ มาตเลิง วุฒิกการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท สาขา การบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ 21 พฤศจิกายน 2551 จนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน ปีการศึกษา 2555)

1. จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งสิ้น 121 คน
2. จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 122 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียน โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ย ต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	1	5	5	10	10
อ.2	1	7	10	17	17
รวม	2	12	15	27	
ป.1	1	10	9	19	19
ป.2	1	7	10	17	17
ป.3	1	11	9	20	20
ป.4	1	7	7	14	14
ป.5	1	7	5	12	12

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
ป.6	1	7	6	13	13
รวม	6	49	46	95	
รวมทั้งหมด	8	61	61	122	

ระดับการศึกษาปฐมวัย อัตราส่วนครู : นักเรียน = 1 : 14

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อัตราส่วนครู : นักเรียน = 1 : 14

3. จำนวนนักเรียนที่มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 110 คน คิดเป็นร้อยละ 90.16
4. จำนวนนักเรียนที่มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย 107 คน คิดเป็นร้อยละ 87.70
5. จำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วม 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.84
6. จำนวนนักเรียนมีภาวะทูปโภชนาการ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 10.65
7. จำนวนนักเรียนปัญญาเลิศ 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0
8. จำนวนนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.82
9. จำนวนนักเรียนที่ออกกลางคัน (ปัจจุบัน) 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0
10. จำนวนนักเรียนที่มีสถิติการขาดเรียนประจำ 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0
11. จำนวนนักเรียนที่เรียนซ้ำชั้น 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0
12. จำนวนนักเรียนที่จบหลักสูตร
 - 12.1 ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 100
 - 12.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 100
13. จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ วรรณคดีและนันทนาการ
14. จำนวนนักเรียนที่มีคุณลักษณะเป็นลูกที่ดีของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง (สมศ.ตัวบ่งชี้ที่ 2.1) 122 คน คิดเป็นร้อยละ 100
15. จำนวนนักเรียนที่มีคุณลักษณะเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ

16. จำนวนนักเรียนที่ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมทั้งในและนอกสถานศึกษา (สมศ.ตัวบ่งชี้ที่ 2.3) 122 คน คิดเป็นร้อยละ 100

17. จำนวนนักเรียนที่มีบันทึกการเรียนรู้จากการอ่านและการสืบค้นจากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ (สมศ.ตัวบ่งชี้ที่ 3.1) 40 คน คิดเป็นร้อยละ 32.79

18. จำนวนนักเรียนที่ผ่านการประเมินความสามารถด้านการคิดตามที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษา (สมศ.ตัวบ่งชี้ที่ 4.1) 110 คน คิดเป็นร้อยละ 90.16

19. จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมตามที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษา (สมศ.ตัวบ่งชี้ที่ 4.2) 121 คน คิดเป็นร้อยละ 99.18

2. ข้อมูลครูและบุคลากร

2.1 ครูประจำการ

ตารางที่ 3 จำนวนบุคลากรโรงเรียนบ้านวังไชวังทอง

	ชื่อ - ชื่อสกุล	อายุ	อายุราชการ	ตำแหน่ง/ วิทยฐานะ	วุฒิ	วิชาเอก
1	นายอุทิศ มาตเลิง	49	24	ผู้อำนวยการ โรงเรียน/ชำนาญ การพิเศษ	ศษ.บ.	ภาษาไทย
2	นายสุรพล จันคำ	57	32	ครู/ครูชำนาญการ พิเศษ	พ.ม.	
3	นายชัยยงค์ โคตรศรี	55	31	ครู/ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	สังคม
4	นายวรรณชัย ทองคำ	51	19	ครู/ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
5	นายณรงค์ ครองสี	49	16	ครู/ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	ประถมศึกษา
6	นางไพฑูรรัตน์ ทองคำ	51	19	ครู/ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	ประถมศึกษา

	ชื่อ - ชื่อสกุล	อายุ	อายุราชการ	ตำแหน่ง/ วิทยฐานะ	วุฒิ	วิชาเอก
7	น.ส.วงเดือน วงชารี	50	14	ครู/ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	ปฐมวัย
8	นางปาริชาติ พรเพ็ญ	42	19	ครู/ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	ประถมศึกษา
9	นางเยาวรัตน์ สมงาม	39	14	ครู/ครูชำนาญการ	ค.บ.	ปฐมวัย
10	นางอนุสรรา คำดี	27	4	ครู	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
11	นางสาวพิชญาพร มุลณี	33	4	พี่เลี้ยงอนุบาล		บัญชีและ การตลาด
12	นายศิริศักดิ์ ปัดทุม	44	19	ลูกจ้างประจำ/ช่าง ครุภัณฑ์3	ม.6	
13	นางสาวมณฑิณี ศรี สังข์	25	3	เจ้าหน้าที่ธุรการ		รัฐประศาสน ศาสตร์

2.2 ข้อมูลอาคารสถานที่

อาคารเรียนจำนวน 3 หลัง อาคารประกอบจำนวน 3 หลัง ลี้ม 3 หลัง สนามเด็กเล่น 1 สนาม สนามฟุตบอล 1 สนาม สนามวอลเลย์บอล 2 สนาม สนามเซปักตะกร้อ 1 สนาม

2.3 ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะ ชุมชนชนบท มีประชากรประมาณ 1,091 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนได้แก่ หมู่บ้านประมาณ 5-7 หลังคา พุงนาและไร่ อ้อย อาชีพหลักของชุมชน คือ ทำไร่นานา เนื่องจากเหมาะกับสภาพภูมิอากาศ ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนา พุทธ ประเพณี/ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ทำบุญมหาชาติ บุญกฐิน ลอยกระทง ฯลฯ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับ ป.6 อาชีพหลัก คือ การทำนา ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว ต่อปี 10,000 บาท จำนวน คนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

โอกาสและข้อจำกัดของ โรงเรียน

โอกาส

โรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ คือ วัดมิ่งคลารามบ้านวังไฮ สหกรณ์ร้านค้า หมู่บ้านวังไฮ องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังปลา โด ไร่นาสวนผสม มีภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถหลายคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และศิษย์เก่าให้ความร่วมมือสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าอาวาสวัดมาให้ความรู้ใน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกวันศุกร์ และมีวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอน

ข้อจำกัด

โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ยังขาดครูที่จบตรงสาขาที่สอน เช่น วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีงบประมาณในการดำเนินการน้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ

1. จำนวนชั่วโมงที่จัดให้นักเรียน เรียนทั้งปี เท่ากับ 1,000 ชั่วโมง
2. แผนการเรียนรู้/จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ คือ โครงการ พัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ทุกคน และให้นักเรียนรักการอ่าน / โครงการยกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ข้อเสนอแนะจากผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก

3.1 จุดเด่น/จุดที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะจากการติดตามตรวจสอบคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัด

นักเรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดี มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถตรงกับงานที่ได้รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี

ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

สถานศึกษาสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

3.2 จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม จุดเด่น

ด้านผลการจัดการศึกษา

ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ ปลอดภัยจากยาเสพติดและปัญหาทางเพศ มีสุนทรียภาพ ด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ กีฬานันทนาการ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน มีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม รู้จักค้นคว้าหาความรู้จากการอ่านใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถคิดอย่างเป็นระบบ ลงมือทำและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจที่กำหนด พัฒนาให้เป็นจุดเน้นจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของสถานศึกษา การดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา

ด้านการบริหารจัดการศึกษา

สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารจัดการ มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปฏิบัติงานตามแผน พัฒนาการจัดการศึกษาทั้งด้านฝ่ายวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป ประสิทธิภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นมีระบบการประกันคุณภาพภายใน ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา

ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สถานศึกษามีระบบการนิเทศภายในส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดกิจกรรมและจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง นำผลการประเมินการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงตนเองและพัฒนาผู้เรียน

ด้านการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษามีการวางแผนระบบการประกันคุณภาพภายใน ได้รับการตรวจสอบและรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัด ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา 3 ปี ที่ผ่านมา มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จุดควรพัฒนา

ด้านผลการจัดการศึกษา

สถานศึกษาไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่ไม่ได้คะแนนการทดสอบระดับชาติ O-NET ในระดับดีขึ้นไปของผู้เรียนจึงมีผลการดำเนินการไม่บรรลุเป้าหมาย

ด้านการบริหารจัดการศึกษา

สถานศึกษาพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ถนนหน้าอาคารเรียน อาคารประกอบและสนามโรงเรียนยังไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเท่าที่ควร

ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครูร้อยละ 14 ยังมีการนำแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทำการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้และปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนไม่มากเพียงพอตามเกณฑ์

ด้านการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษายังจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ยังไม่ครอบคลุมครบถ้วนสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้งานระบบการนิเทศติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนยังไม่ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553

1. ด้านผลการจัดการศึกษา

สถานศึกษาควรทำการวิจัยหาสาเหตุของการลดลงของคะแนนผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียน และนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองและพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการบริหารจัดการศึกษา

สถานศึกษาควรปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ถนนหน้าอาคารเรียน อาคารประกอบและสนามโรงเรียนที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเท่าที่ควร

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สถานศึกษาควรพัฒนาครูร้อยละ 14 ให้นำแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้ให้มากเพียงพอตามเกณฑ์

4. ด้านการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษาควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ให้ครอบคลุมพร้อมที่จะใช้งานตามต้องการ

สรุปสภาพปัญหา จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1. สภาพปัญหา

สถานศึกษาขาดงบประมาณในการปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดลอมภายในโรงเรียน เช่น ถนนหน้าอาคารเรียน อาคารประกอบและสนาม โรงเรียนที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเท่าที่ควร และการพัฒนาครู ให้นำแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้ยังน้อยไม่เพียงพอตามเกณฑ์ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ยังไม่ครอบคลุมพร้อมที่จะใช้งานตามต้องการ

2. จุดเด่น

ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจที่กำหนด พัฒนาให้เป็นจุดเน้นจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนต่อเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารจัดการ มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปฏิบัติงานตามแผน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น มีระบบการประกันคุณภาพภายใน ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา

สถานศึกษามีระบบการนิเทศภายในส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมและจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง นำผลการประเมินการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงตนเองและพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษามีการวางแผนระบบการประกันคุณภาพภายใน ได้รับการตรวจสอบและรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัด ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา 3 ปี ที่ผ่านมา มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. จุดที่ควรพัฒนา

สถานศึกษาควรพัฒนาสิ่งแวดลอม เช่น ถนนหน้าอาคารเรียน อาคารประกอบและสนาม โรงเรียนที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเท่าที่ควร ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรสนับสนุนให้ครูนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทำการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้และปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้มากขึ้น

ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมครบถ้วนสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้งานระบบการนิเทศติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนยังไม่ต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษายังไม่ต่อเนื่องควรให้ชุมชน ควรเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สิริพิมาน เปล่งรัศมี (2548 : 79) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทศบาล 3 วัดเหนือ สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ายังไม่มี ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและให้ความร่วมมือใน การปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ น้อย การใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและ การประชุมแบบ AIC ในวงรอบที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียนและ มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนได้ ในวงรอบที่ 2 พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถระดมสมองในการกำหนดแนวทางในการ ปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา และได้จัดทำโครงการเชื่อมผู้ปกครองเพื่อ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โรงเรียนเทศบาล 3 วัดเหนือ มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉันทวีร์ บุตรทองทิพย์ (2547 : 77) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านนาคำ อำเภอคง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่าก่อน ดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมศึกษาของชุมชนในการจัดการเรียนรู้นั้น โรงเรียนยังดำเนินการ พัฒนาความมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ไม่บรรลุผล โรงเรียนและชุมชนขาด ความร่วมมือกันในการจัดการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไม่สามารถ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ หลังจากได้มีการพัฒนาโดยการใช้ กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตามผลพบว่า บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาความมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ได้ตามขั้นตอน มีการ

นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

บุญยะวีร์ มณี (2547 : 73-76) ได้วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาคือการศึกษาดูงาน การสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน จำนวน 9 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ข้าราชการครู โรงเรียนบ้านชีวาน ผู้นำหมู่บ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า หลังการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่จะช่วยโรงเรียนต้องพัฒนาการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานมากขึ้นมีการเสียสละทรัพย์แรงงานสิ่งของและเทคโนโลยี มาสนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียน ตลอดจนประสานความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและระดมทรัพยากรจากภายนอกท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี มีความเข้าใจกันและความร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

มนูญธรรม กะตะโท (2549 : 110 - 111) ได้ศึกษาการพัฒนาบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนวัดโนนสำราญ (ประชาสามัคคี) อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการดำเนินการตามกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (เทคนิค AIC) ทำให้ผู้ร่วมศึกษาทุกคนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเพิ่มมากขึ้นสามารถร่วมกันแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาโรงเรียน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการ
 ผ้าป่าศิษย์เก่าเพื่อจัดซื้อคอมพิวเตอร์ โครงการจัดทำทะเบียนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้วิทยากรภายนอก และภูมิ
 ปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่นักเรียน โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายใน
 สถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และวางแผนดำเนิน โครงการแต่ละโครงการ 2. การ
 นิเทศติดตาม โครงการผ้าป่าศิษย์เก่าเพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์พบว่าคณะกรรมการ
 สถานศึกษาและโรงเรียนวัดโนนสำราญ (ประชาสามัคคี) สามารถระดมความร่วมมือจากชุมชน
 ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะการร่วมบริจาคงบประมาณจัดซื้อเครื่อง
 คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน จำนวน 12 เครื่อง โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากทางราชการ
 โครงการจัดทำทะเบียน วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน
 ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้
 ความรู้แก่นักเรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และ
 ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง และเรียนรู้ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง เมื่อ
 เรียนรู้แล้วนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โครงการ
 ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนวัดโนนสำราญ (ประชาสามัคคี) มีภูมิทัศน์ที่
 สวยงาม ร่มรื่น และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ชานันท์ สุคันธา (2550 : 163) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การระดมทรัพยากรเพื่อการจัด
 การศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผลการวิจัย
 พบว่า ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ได้แก่ สถานศึกษา ควร
 จัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง
 และชุมชนได้มีส่วนร่วม ควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อ
 นำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การ
 ช่วยเหลือการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง เดิมศักยภาพ และควรสร้าง
 จิตสำนึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาทั้งบุคลากร
 ภายใน และภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งชุมชน ผู้ปกครอง ท้องถิ่น ตลอดจนร่วมกันพัฒนา
 แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเป็นแหล่ง
 เรียนรู้ที่มีคุณค่า

พระวีระ คุณาบัณฑิต (2550 : 87- 88) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ใน ระดับปานกลางทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้าน การบริหารบุคคล ด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ พิจารณาตามขนาด โรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารบุคคล ด้าน วิชาการ และด้านงบประมาณ โรงเรียนขนาดใหญ่ การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านวิชาการ ด้าน บริหารทั่วไปด้านงบประมาณและด้านบริหารงานบุคคล

นิวัชชัย แก้วน้อย (2551 : 94 – 95) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพลจังหวัดขอนแก่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจน ส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและยังขาด ความตระหนักในการมีส่วนร่วมตลอดจนมีความรู้สึว่าการจัดการศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของ โรงเรียน และคณะครู เมื่อพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ โคลบ (Kolb) พบว่า คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษา มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา โดยการเข้ามามี ส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาและทุนดำเนิน กิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนปรับปรุงห้องเรียนและปรับปรุงห้อง คอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และงบประมาณอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียน ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานเทศบาลเมืองพลเป็นจำนวนมาก และการนำวิทยากรภายนอก

เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับคณะครู และ โรงเรียน โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อให้โรงเรียนได้รับการพัฒนา ในทุก ๆ ด้าน

สวัสดิ์ ปันผสม (2551 : 109) ได้ศึกษาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียนสาขา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านบุคลากร โดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมาก ได้แก่ ด้านงบประมาณ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับปาน กลาง ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ได้แก่ การขอรับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้านวัสดุครุภัณฑ์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมาก ที่สุด ได้แก่ จัดซื้อจัดจ้างจากเงินงบประมาณ ด้านการบริหารและการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมมี การปฏิบัติในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ได้แก่ ขอความร่วมมือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือสนับสนุนด้านการเงิน ทุนการศึกษา วัสดุอุปกรณ์ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรด้านบุคลากรควรมีการสำรวจอัตรากำลังเพื่อเสนอขออนุมัติ อัตรากำลังจากหน่วยงานต้นสังกัดและสำรวจรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และเชิญมาเป็น วิทยากรหรือเผยแพร่ความรู้ให้แก่แก่นักเรียน หรือนำนักเรียน ไปศึกษาหาความรู้จากภูมิปัญญาใน ท้องถิ่น ด้านงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนไปยัง บริษัท ห้างร้าน พ่อค้า คหบดีหรือพระสงฆ์ ด้านวัสดุครุภัณฑ์ ให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ช่วยในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการมีส่วนร่วม ควรมีการจัดกิจกรรม ที่สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้ปกครองและผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหาร โรงเรียนสาขาที่ดัดเทียมกับ โรงเรียนแม่ มีการดูแลเอาใจใส่คุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนสาขาให้มากยิ่งขึ้น

พระครูสุทธิภักดิ์คุณ ลาจำนง (2551 : 98) การพัฒนาการดำเนินงานด้านการระดม ทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมุกดาลัย อำเภอเมือง จังหวัด มุกดาหาร ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน ปัญหา ก่อนดำเนินการพัฒนา คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การระดมทรัพยากร ตามกรอบ คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2546 ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การศึกษา วิเคราะห์กิจกรรมและภารกิจ งาน/โครงการ ตามกรอบงบประมาณระยะปานกลาง และแผนปฏิบัติการประจำปี การสำรวจข้อมูลนักเรียนที่มีความต้องการ ได้รับการสนับสนุน ทุนการศึกษา การศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่น การ จัดทำแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษา การเสนอแผนการระดม

ทรัพยากรทางการศึกษา และการเก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ตามแผนปฏิบัติการประจำปี ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพได้ หลังจากพัฒนากรอบที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการกรอบการศึกษาทั้ง 6 ชั้นตอน สามารถแก้ปัญหาโดยนำความรู้ไปใช้ในการระดมทรัพยากร ได้บรรลุเป้าหมายโครงการ แต่การพัฒนากรอบที่ 1 พบปัญหาการเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินกองทุนไปใช้ เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความสับสนไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน และพบปัญหาเรื่องความต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านการระดมทรัพยากรเกรงว่าจะไม่ต่อเนื่องและยั่งยืน จึงเห็นควรพัฒนาในกรอบที่ 2 โดยเพิ่มการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC) ทำให้คณะกรรมการมีความรู้ ความเข้าใจ การเก็บรักษาและการเบิกจ่ายไปใช้ อย่างชัดเจนไม่สับสน สามารถชี้แจงแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้าใจจนเกิดความเชื่อมั่น ยอมรับ และศรัทธาในการดำเนินงาน โดยก่อตั้งเป็นกองทุนการศึกษาเพื่อนำดอกผลมาจัดสรรให้แก่ นักเรียนในวันแม่แห่งชาติของทุกปี และกำหนดให้มีการระดมเงินสมทบกองทุนทุกปี

พระสัมมฤทธิ บุญเลิศ (2550 : 74 - 75) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม โพธิ์วิทยา กิ่งอำเภอศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ด้าน คือ 1. การระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการส่งเสริมวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. การระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการหาเงิน สร้างอาคารเรียน สร้างห้องน้ำและบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) และการระดมพลังสร้างสรรค์จัดกิจกรรม 3 กิจกรรมภายใต้หลักการวิจัยปฏิบัติการ ผลการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏผลดังนี้ 2.1 การพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน ปรากฏว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความภาคภูมิใจที่เห็นความสำเร็จในกิจกรรม การส่งเสริมวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิญเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน 2.2 การพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการจัดหาเงินสร้างอาคารเรียน สร้างห้องน้ำ จัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ และบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนปี 2550 ปรากฏว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ มีความตระหนัก มีความมั่นใจ เข้าร่วมกิจกรรมการระดมทรัพยากร ร่วมกันวางแผนเพื่อหาวิธีการจัดหาเงินในรูปแบบของผ้าป่าการศึกษา

พนาพร ภูจอมจิต (2551 : 156- 157) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณและด้านการบริหารทั่วไป ส่วนอีก 1 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านบริหารงานบุคคล การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 ตามประเภทของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและโรงเรียนมัธยม โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอยู่ในระดับมาก

พระรุ่งอรุณ เงินกลาง (2552 : 80 - 81) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านถนนถั่ว อำเภอนโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านถนนถั่ว ในวงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้กิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC) ใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงานทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนา สามารถร่วมกำหนดนโยบายบรรจุเข้าเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนได้ และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สามารถใช้เครือข่ายผู้ปกครองเข้าหาชุมชนตามแผนที่วางไว้เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน แต่ยังมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนน้อยที่ยังไม่พัฒนาจึงต้องมีการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การประชุมการระดมความคิดร่วมวางแผน และการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการจัดทำแผนการดำเนินการ และสามารถปฏิบัติตามแผนกระบวนการ ขั้นตอน สามารถวิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินงานพัฒนาวิธีการ ปรับรูปแบบการทำงานตามสถานการณ์ การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในการพัฒนาการครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจ สามารถกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา และสามารถนำแผนที่วางไว้ไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสร้าง

ความสัมพันธ์กับชุมชน และระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่ใช่ตัวเงินได้ เป็นจำนวนมากนำมาใช้ประโยชน์เสริมการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้

รพล เพ็งหาพันธ์ (2553 : 102) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนการศึกษา โรงเรียนภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนการศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) จนทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนปรับปรุงห้องปฏิบัติการและปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและงบประมาณอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนได้รับการจัดสรรจากผู้ปกครองนักเรียนและพ่อค้าแม่ค้า แต่มีคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนน้อยที่ยังไม่เข้าใจอยู่ จึงมีการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสนใจ ตั้งใจรับฟังการบรรยาย ศึกษาดูงานอย่างตั้งใจ และเอาใจใส่รับทราบ บทบาทหน้าที่ มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพิ่มขึ้นอย่างมาก และสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้มาประยุกต์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม

สุจิตรา จรทะผา (2553 : 95 – 97) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเนินลาดวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการและด้านการบริหารงบประมาณ

สมัคร ยศกระโทก (2553 : 94) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านโคกเสี้ยว อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ก่อนการพัฒนาโรงเรียนบ้านโคกเสี้ยว เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ขาดแคลนทรัพยากรที่จะนำมาจัดการศึกษาขาดสื่อเทคโนโลยี ที่จะนำมาสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมภายในบริเวณ โรงเรียนมีสภาพทรุดโทรมไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน งบประมาณที่ได้จากทางราชการไม่เพียงพอต่อการนำมาจัดการศึกษาหรือช่วยสนับสนุนการ

เรียนรู้ของนักเรียน งบประมาณเงินอุดหนุนที่ได้รับต้องนำมาใช้ในกรอบที่กำหนดไว้เท่านั้น ทำให้มีความยากลำบากในการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านโคกเดี่ยว คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนผู้ปกครอง องค์กรบริหารส่วนตำบลชุมชน องค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานมากขึ้น มีการเสียดสทรัพยากรสิ้น เวลาแรงงาน สิ่งของและเทคโนโลยี มาสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียน ตลอดจนประสานความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาความรู้ต่าง ๆ เพื่อเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้และระดมทรัพยากรจากภายนอกท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้เป็นจำนวนมาก นำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

สุเมฆ ถ่อเงิน (2553 : 101-103) ได้วิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์ดงหัวน อำเภอนองหาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากร โรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์ดงหัวนก่อนการพัฒนามีปัญหา คือ คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์งานในกรอบระยะปานกลางและแผนปฏิบัติการที่ต้องใช้เงินเพิ่มเติม การจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านทุนการศึกษาไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการประสานความร่วมมือกับแหล่งต่าง ๆ เพื่อจัดทำแผนระดมทรัพยากร รวมทั้งการเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินขาดประสิทธิภาพ หลังจากพัฒนากรอบที่ 1 คณะกรรมการเกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรมมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร 2) ด้านความรู้ มีความรู้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษา 3) ด้านทักษะ สามารถระดมทรัพยากรเพื่อนำไปพัฒนาได้ตรงตามเป้าหมายของแผน แต่การพัฒนากรอบที่ 1 มีปัญหาหาเรื่องการเก็บรักษาการเบิกจ่ายเงิน การมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาและการระดมทรัพยากรที่ขาดความต่อเนื่อง ยั่งยืนจึงได้พัฒนาในกรอบที่ 2 โดยเพิ่มการอบรม AIC ทำให้คณะกรรมการมีความรู้มีความเข้าใจการเก็บรักษาการเบิกจ่ายเงินเป็นอย่างดีและเพิ่มกิจกรรมที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) โดยจัดเลี้ยงและให้นักเรียนเขียนเรียงความขอขอบคุณคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อเน้นให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกันก่อให้เกิดการต่อยอดทางปัญญา นอกจากปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ที่สำคัญคือสามารถใช้แก้ปัญหาของโรงเรียนด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมี

ประสิทธิผล ซึ่งเป็นเทคนิคการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าและพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืน

อนงก บุญที (2554 : 117) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนบ้านหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า สภาพการของการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษายังไม่เหมาะสมกล่าวคือคณะกรรมการสถานศึกษายังมีสภาพของการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับน้อย ส่งผลให้โรงเรียนไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ด้านการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารให้ดีขึ้นผู้วิจัยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาโดยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาฐานและการนิเทศซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นทั้ง 3 กลยุทธ์ แล้วพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการบริหาร มากขึ้น และเกิดความพึงพอใจในผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมที่ทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนา

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แคนัน (Cannan. 2000 : A) ได้ศึกษาระเบียบวินัยใน โรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ในอดีตที่ผ่านมาระเบียบวินัยของโรงเรียนประถมศึกษาแม่ทัพ โอลิมปัส ได้หย่อนยานลงเรื่อยๆ การวิจัยครั้งนี้มีจุดหมายว่าอะไรเป็นสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไข การวิจัยได้วิเคราะห์แนวทางหลัก คือ ระเบียบวินัยของนักเรียน ผลกระทบต่อโรงเรียนและความต้องการด้านนโยบายในการสร้างระเบียบวินัยของนักเรียน การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านวินัยนักเรียนของโรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนไปในทางบวกได้

โกลด์ (Gold. 2000 : 233-A) ได้ศึกษากระบวนการทางสังคมที่ชุมชนแห่งหนึ่งริเริ่มขึ้นในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของเมืองฟิลาเดเฟีย เพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและชุมชนและนักการศึกษาให้เข้ามามีหุ้นส่วนมากแนวการศึกษาของโรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน ผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองส่วนมากมีรายได้ต่ำ แนวความคิดของตนเองเคยถูกนักการศึกษาละเลยไม่เห็นความสำคัญ แต่เมื่อได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครองทั้งหลายตระหนักถึงการเข้ามามีหุ้นส่วนและมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การศึกษาของบุตรหลาน การจัดองค์กรในชุมชนจึงเป็นคนดีเนื่องจากเป็นตัวกลางระหว่างครอบครัวกับ โรงเรียนและทำ

ให้สามารถนำผู้ปกครอง ที่มีความรู้ความสามารถร่วมงานกับโรงเรียนจึงถือว่าผู้ปกครองเป็น
สมบัติมีค่าอย่างหนึ่ง

ออสโตรว์ (Ostrow, 2002 : 6212-A) ได้ศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
ต่อการประสบความสำเร็จของการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของผู้อพยพชาว
ฮาลวาดอร์ และชาวคิวเตมาลา โดยศึกษาประเด็นปัญหาที่กำลังเผชิญหน้ากับผู้อพยพ ซึ่งเป็น
ช่องทางที่จะเข้าใจว่าทำไมผู้ปกครองนักเรียนชาวเอลวาดอร์ และชาวคิวเตมาลาจึงเข้ามา
เกี่ยวข้องมากกว่าผู้อพยพชาติอื่น ๆ ในการศึกษาของบุตรหลานของตน ผู้ปกครองของเขาต้อง
อดทนต่อความทุกข์ยากอย่างสาหัสก่อนเข้ามาอยู่ในสหรัฐอเมริกา การมาตั้งถิ่นฐานใหม่และ
การปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกัน ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ที่ยากลำบากในสงคราม
กลางเมืองและการเดินทางอพยพที่ตรากตรำอย่างหนักมาสู่สหรัฐ

บิเรคเบิร์ก (Birecbaum, 2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่โรงเรียนขนาดเล็ก
ได้ใช้ในการลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาทั่วไปในแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
ผลของการศึกษา พบว่า มียุทธศาสตร์การดำเนินงาน 3 ยุทธศาสตร์ คือ 1. การลดหรือจำกัด
จำนวนของเด็กพิเศษ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ต้องการรูปแบบการศึกษาที่จำเพาะเจาะจงกับความ
ต้องการพิเศษ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าเด็กกลุ่มทั่วไปในโรงเรียน ซึ่งเด็กกลุ่มที่มีความต้องการ
พิเศษควรจะได้เรียนในโรงเรียนที่รัฐบาลกลางจัดให้โดยเฉพาะ 2. พิจารณาดำเนินการในเรื่อง
การจัดสถานที่เรียนให้เด็กอย่างรอบคอบเพื่อให้เรียนในภูมิภาคที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
วัฒนธรรม อาชีพ และความต้องการของชุมชน 3. พัฒนาโปรแกรมหรือรูปแบบวิธีการจัดการ
เรียนการสอนเพื่อให้เด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเรียนร่วมกับเด็กกลุ่มปกติใน
โรงเรียนได้ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น หมายความว่ารวมถึงยุทธศาสตร์การสอน
และความร่วมมือกันจัดการเรียนการสอนระหว่างครูปกติและครูที่สอนเด็กกลุ่มที่มีความ
ต้องการพิเศษด้วย นอกจากนี้ในงานวิจัย ยังได้เสนอแนะให้จำแนกประเภทของเด็กที่มีความ
ต้องการพิเศษ เพื่อที่จะได้จัดรูปแบบการศึกษา สถานที่และ โปรแกรมการเรียนการสอนที่
เหมาะสมกับกลุ่มของเด็ก

เบอร์เด (Burde, 2001 : 522-A) ได้ศึกษาผลกระทบของการเข้าแทรกแซงด้วย
อิทธิพลซึ่งได้รับการถ่ายโอนที่มีต่อประชาสังคม โดยการวิเคราะห์การพัฒนาทุนทางสังคม
ระหว่างประชาคมขนาดเล็ก ความมุ่งหมาย 2 ประการของการศึกษาคั้งนี้ คือ เพื่อวิเคราะห์
ว่าผู้ปกครองและครูมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ปกครอง-ครูท้องถิ่นอย่างไร และเพราะเหตุใด โดย
เปรียบเทียบคำตอบที่ตอบต่อเจตนาดั้งเดิมขององค์กรเอกชนนานาชาติ และเพื่อวิเคราะห์

ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อทุนทางสังคมและต่อตัวบ่งชี้ประชาสังคม โดยการประเมินการช่วยเหลือในการสร้างประชาสังคม ผลการศึกษาพบว่า การสร้างทุนทางสังคมถูกขัดขวางเมื่อโปรแกรมที่ช่วยถ่ายโอน เช่น โปรแกรมนี้ต้องอาศัยแนวคิดจำเพาะซึ่งผู้ร่วมวิจัยในท้องถิ่นตีความไปในที่แตกต่างไปจากเจตนาขององค์กรนานาชาติ

วิลสัน, โรเบิร์ต เจมส์ (Wilson, Robert Lame, 2001) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน Alberta : การรับรู้ของผู้นำในโรงเรียนของรัฐ ค.ศ. 1994-1997 (School-Base Management in Alberta : Perceptions of Public School Leaders 1994-1997) พบว่า ความสำเร็จของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเกิดจากผู้นำในโรงเรียนมีบทบาทในการตัดสินใจ เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาการสื่อสาร ผู้นำใช้ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน หรืออำนวยความสะดวก ผู้มีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนรู้สึกพอใจกับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ลูพาดัส (Lupardus. 2006 : 2793 - A) ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการฝึกอบรม คณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีต่อทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทด้านการบริหารงานของ คณะกรรมการสถานศึกษา ในรัฐมิสซูรี ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทางด้านสถิติระหว่างทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้เข้ารับการอบรม กับ คณะกรรมการสถานศึกษาที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบทบาทด้านการบริหารงานของ พวกเขา เมื่อมองให้ลึกยิ่งขึ้นยังพบว่าในส่วนของ การวิเคราะห์ผลข้อมูลของกลุ่มที่ได้รับการ อบรมนั้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติซึ่งเป็นผลมาจากตัวแปรด้าน ประชากรศาสตร์ที่หลากหลาย

เชน (Chen. 2008 : 179) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา, การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานและความเข้าใจในเรื่องประสิทธิภาพด้านการจัดการศึกษาในเขต ชานเมือง, เขตชุมชนเมืองและเขตชนบทของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิเคราะห์ค่าความ ถดถอยพบว่า อิทธิพลที่มีต่อปัจจัยด้านการบริหารงานในขอบเขตด้านการวางแผนงานด้าน การเงิน, การวิเคราะห์ด้านการเงิน, การบริหารจัดการด้านการเงิน, การทำงานเป็นกลุ่มคณะ, การประเมินผลทางด้านวิชาการ, การเน้นนโยบายเรื่องประสิทธิภาพของคณะกรรมการ สถานศึกษา และพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของ คณะกรรมการสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 52 นอกจากนี้ ยังพบว่ายังมีเครื่องมือ 2 - 3 ชิ้น ที่ คณะกรรมการสถานศึกษาสามารถใช้ในการประเมินตนเองและสามารถนำมาใช้เป็นตัวทำนาย ประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาได้ การวิจัยครั้งนี้ยังให้แบบจำลอง

ด้านการประเมินตนเองสำหรับการวัดความสำเร็จด้านการบริหารงานของคณะกรรมการ
สถานศึกษาทั่วประเทศด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว พอสรุปได้ว่า
รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา จะต้อง
ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจะต้องได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชน ดังนั้นการพัฒนาระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียน
บ้านวังไฮวังทอง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ
เอกชน ชุมชนในพื้นที่ให้บริการ เพื่อร่วมมือกันในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาต่อไป
ทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตาม กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ระยะที่ 2 ศึกษาพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ผู้วิจัยใช้กลยุทธ์การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย

1.1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน

2. เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือ

2.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

2.1.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

2.1.2 กำหนดขอบข่ายของข้อความที่จะใช้ในแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนา

2.1.3 ประมวลความรู้ที่ได้มาสร้างเป็นแบบบันทึกให้ครอบคลุมขอบข่ายเนื้อหาสาระการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

2.1.4 นำแบบบันทึกที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1) นายอุทิศ มาตเลิง วุฒិการศึกษาศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังไชว้งทอง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้องของเนื้อหา

2) นางพัชรินทร์ ทวยนันท์ วุฒิการศึกษาศ.ม. (ภาษาไทย) ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษารูปแบบเนื้อหาต่าง ๆ

3) นายสวัสดิ์ วงศ์ขารี วุฒิการศึกษาศ.ม. (การวิจัยการศึกษา) ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา ตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

2.1.5 นำแบบบันทึกที่ได้รับการตรวจแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบพิจารณาอีกครั้ง

2.1.6 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยได้กำหนดเรื่องที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแน่นอนแล้ว มีลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม และการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

2.2.2 ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของบุญชม ศรีสะอาด (2548 : 77-79) แล้วสร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

2.2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

2.2.6 นำแบบสังเกตที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสนทนากลุ่มเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังไชวังทอง และครูผู้ร่วมกลุ่มวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 นำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

3.3 นัดหมายเพื่อดำเนินการสนทนากลุ่ม บันทึกการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

3.4 ผู้วิจัยรวบรวมเครื่องมือที่ได้รับคืนจากกลุ่มเป้าหมายตรวจนับและตรวจสอบความสมบูรณ์ต่อไป

4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามกรอบการศึกษา โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเครื่องมือทั้ง 2 ชนิด คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ และกำหนดทิศทางของข้อมูลสร้างข้อสรุปพร้อมอ้างอิงข้อมูลบางส่วนที่เป็นที่มาของข้อสรุป

ระยะที่ 2 พัฒนาระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ผู้วิจัยได้ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการนิเทศ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย 1 คน

1.1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 คน ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 วิทยากร 2 คน

2. การดำเนินการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการ ดังนี้

2.1 การวางแผน (Plan – P) ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

2.1.1 การศึกษาพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 คือ ผู้วิจัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมกันศึกษาหากระบวนการมีส่วนร่วม ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และการสอบถามกลุ่มผู้ร่วมวิจัย

2.1.2 ร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติการ

ผู้วิจัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาตามรายละเอียดกิจกรรมดำเนินงานรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยกำหนดกลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2 การปฏิบัติตามแผน (Do – D) โดยดำเนินการ ดังนี้

การพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมวิจัยดำเนินการ โดยใช้กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ผู้วิจัย และคณะกรรมการสถานศึกษาได้นำความรู้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาจัดกิจกรรมการระดมทรัพยากรทางการศึกษาโดยดำเนินการเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้เกี่ยวกับการทอ絲อกก และวิทยากรที่ทำหน้าที่การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับหมอแค้น

2.3 การตรวจสอบ (Check – C) ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม พัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ด้วยแบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วม

2.4. การปรับปรุงแก้ไข (Act – A) ผู้วิจัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมกันประชุมสะท้อนผลการพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ด้วยการวิเคราะห์จุดพัฒนา วิเคราะห์จุดด้อยเพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุงในส่วนที่เป็นปัญหาและพัฒนาในส่วนที่ดี เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ผู้วิจัย ได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดประเภทและลักษณะของเครื่องมือ วิธีสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ประเภทและลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในกลยุทธ์การประหุมนเชิงปฏิบัติการ มีดังนี้

3.1.1 แบบสัมภาษณ์การประหุมนปฏิบัติการ (สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา)

แบบสัมภาษณ์การประหุมนปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) โดยได้กำหนดเรื่องที่จะสังเกตไว้ล่วงหน้าแน่นอน มีลำดับขั้นตอนในการสร้าง และใช้วิธีการสังเกตโดยตรง (Direct Observation) จากพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- 1) ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ จากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
- 2) ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ บุญชม ศรีสะอาด (2548 : 77-79) แล้วสร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง
- 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการใช้การสัมภาษณ์ และแบบประเมินจากกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ยึดหลักสามเส้า (Triangulation Technique) (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2547 ; อ้างอิงจาก Densin, 1970) ตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการทั้งหลักสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 10 คน และหลักสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เพื่อจะสรุปว่า ข้อมูลที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยนำมาศึกษา ทำความเข้าใจ และพรรณนาวิเคราะห์หว่ามีความสัมพันธ์จนสร้างข้อสรุปได้นั้น เชื่อถือได้ในเชิงวิชาการ ดังนี้

5.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบว่า ความแตกต่างด้านเวลา ด้านสถานที่ และด้านบุคคลทำให้ข้อมูลเปลี่ยนไปหรือไม่

5.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ในกรณีที่ไม่มั่นใจในตัวผู้วิจัยเองจะทำการตรวจสอบ โดยเปลี่ยนผู้สังเกต โดยใช้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้สังเกต เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่

5.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีที่แตกต่างกัน คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ และ การวิเคราะห์เอกสาร การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบอุปนัย (Analytic Induction) กล่าวคือเป็นการสร้างข้อสรุปของข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามตลอดการทำวงรอบของ ระบบ PDCA ข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์ได้แก่

5.3.1 ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

5.3.2 ข้อมูลจากการบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย

5.3.4 ข้อมูลจากแบบบันทึกเหตุการณ์ของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

ในส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามและแบบประเมินในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสำรวจข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

6. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามกรอบการศึกษา โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเครื่องมือทั้ง 2 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ และแบบสัมภาษณ์กรณีพิเศษ แล้ววิเคราะห์หาความสัมพันธ์ และกำหนดทิศทางของข้อมูลสร้างข้อสรุปและนำเสนอ โดยตารางข้อมูล และการพรรณนาวิเคราะห์ (Narrative Form) พร้อมอ้างอิงข้อมูลบางส่วนที่เป็นที่มาของข้อสรุป

ในส่วนที่เป็นข้อมูลจากแบบประเมินพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยนำแบบประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วม แยกวิเคราะห์ตามตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาแปลผล โดยเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 104-106) ดังนี้

คะแนน	ระดับการปฏิบัติ
4.51 - 5.00	หมายถึง มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง มาก
2.51 - 3.50	หมายถึง ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง น้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง น้อยที่สุด

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- 7.1 ค่าร้อยละ (Percentage)
- 7.2 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)
- 7.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไชวียงทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวียงทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 ระยะเวลาที่ 2 ศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวียงทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

สัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้

1. \bar{X} หมายถึง ค่าเฉลี่ย
2. S.D. หมายถึง ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไธวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

การศึกษาศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไธวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัย และกลุ่มเป้าหมายในการได้ร่วมกันสนทนากลุ่ม ในวันที่ 10 มิถุนายน 2557 เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไธวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สรุปได้ว่า

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Plan)

1.1 สภาพปัญหา

1.1.1 โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการระดมทรัพยากร จึงไม่ได้กำหนดนโยบายหรือแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ไม่ทราบแนวนโยบาย ทิศทางของแผนการระดมทรัพยากรของสถานศึกษา

1.1.2 ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน

1.1.3 โรงเรียนไม่มีการประชาสัมพันธ์ หรือระบบสารสนเทศในการระดมทรัพยากรที่ดี ทำให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องไม่ทราบความขาดแคลนและความต้องการของโรงเรียน

1.2 ความต้องการ

1.2.1 โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการระดมทรัพยากร โดยกำหนดเป็นนโยบายหรือแผนปฏิบัติการประจำปี ของโรงเรียนในการระดมทรัพยากรอย่างเป็นรูปธรรม

1.2.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงความสำคัญกับการวางแผนการระดมทรัพยากร เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติตามแผน (Do)

2.1 สภาพปัญหา

2.1.1 จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติตามแผนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา อีกทั้งยังขาดความรู้ทักษะ กระบวนการในการระดมทรัพยากร ทำให้ชุมชนยังขาดความเชื่อมั่นต่อบุคลากรของสถานศึกษา

2.1.2 งบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา อีกทั้งในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีความยากลำบากในการระดมทุน อีกทั้งชุมชนเห็นว่าทางโรงเรียน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากส่วนราชการเพียงพอแล้ว

2.1.3 สถานศึกษาขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ทำให้ไม่สามารถระดมแรงงาน เพื่อพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.4 ไม่มีการจัดตั้งหรือแสวงหาเครือข่ายจากองค์กรนอกชุมชนในการระดมทรัพยากร

2.2 ความต้องการ

2.2.1 ควรเพิ่มทักษะ เพิ่มศักยภาพของบุคลากรเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน และสรรหาบุคลากรให้เพียงพอในการปฏิบัติตามแผนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

2.2.2 ควรมีการจัดสรรงบประมาณ ระดมงบประมาณทั้งภายในชุมชนและขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เพียงพอต่อความต้องการในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

2.2.3 โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน จะทำให้สามารถระดมแรงงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผล (Check)

3.1 สภาพปัญหา

3.1.1 ขาดการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ จากผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ใช้งบประมาณไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

3.1.2 ขาดความเชื่อมั่นในการบริหารงบประมาณที่ได้รับ เนื่องจากคณะกรรมการบริหารงบประมาณ ไม่ได้เข้าร่วมในการบริหาร

3.2 ความต้องการ

3.2.1 ควรมีหน่วยงานเข้าไปตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อให้การใช้งบประมาณเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

3.2.2 ควรมีการสรรหาบุคลากรในการบริหารงบประมาณในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากคนในชุมชนในหลากหลายอาชีพ เพื่อให้การบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การมีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไข (Action)

4.1 สภาพปัญหา

ชุมชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีกิจกรรมระดมทรัพยากรทางการศึกษา ส่งผลทำให้การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขระดมทรัพยากรทางการศึกษาน้อยมาก

4.2 ความต้องการของชุมชน

ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงกิจกรรมระดมทรัพยากรทางการศึกษา ความขาดแคลนและความต้องการของโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากนั้นได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกันประเมินผลสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาซึ่งผลการประเมินปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินผลสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางภูมิปัญญาท้องถิ่น มาถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้	4.25	0.94	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตรท้องถิ่น	4.23	0.84	มาก

สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
3. การมีส่วนร่วมในการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ข้อมูลการ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.06	0.75	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคใน การฝึกอบรมหรือถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางภูมิปัญญา ท้องถิ่น	4.16	0.70	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ ผู้เรียน	2.23	0.71	น้อย
6. การมีส่วนร่วมในการระดม เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่ จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	2.21	0.79	น้อย
รวม	3.52	0.79	ปานกลาง

โดยสรุป สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการ
ระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงาน เขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีปัญหาการดำเนินงาน อยู่ 2 ประเด็น คือ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา เช่น
เงิน วัสดุอุปกรณ์และ การระดมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมสอนในสถานศึกษา

ระยะที่ 2 ศึกษาพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน
การระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้านวังไชว้งทอง เพื่อให้ความรู้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมปรึกษาหารือและเชิญวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา จำนวน 2 ท่าน ซึ่งโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีรายละเอียดดังนี้

โครงการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชว้งทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะกระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชว้งทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

เป้าหมาย

1. ด้านปริมาณ

1.1 คณะผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการ 10 คน

2. ด้านคุณภาพ

2.1 คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา สามารถนำความรู้ไปส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้

กิจกรรม

1. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ
2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
3. ประสานงานกับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. ประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ

งบประมาณ 4,000 บาท

การประเมินผล

1. เพื่อพัฒนาครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนให้มีความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
2. เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษานำความรู้ที่ได้รับไปส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

คณะกรรมการ ครูมีความรู้เรื่องการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และการจัดกิจกรรมการส่งเสริมด้านการระดมทรัพยากรและนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริมให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานดียิ่งขึ้น

จากการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลขณะมีการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการปรากฏ ดังนี้

1. การสังเกต

การสังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมการประชุมปฏิบัติการ โดยภาพรวม พบว่าทุกคนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม มาร่วมกิจกรรมตรงเวลา และทุกคนได้แสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมในกิจกรรม

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์การร่วมกิจกรรมการประชุมปฏิบัติการ พอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีความพึงพอใจที่โรงเรียนได้จัดกิจกรรมประชุมปฏิบัติการ ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่นนี้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในการพัฒนาการดำเนินงาน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“... ชุมชนควรให้การสนับสนุนแก่โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากงบประมาณของทางราชการ มีจำกัด ไม่เพียงพอในการพัฒนา หรือส่งเสริมความร่วมมือในการสนับสนุนความรู้จากท้องถิ่นด้านอื่น ๆ ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 1. 15 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านวังไชววังทอง ควรเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน มีการสนับสนุนการระดมทรัพยากรภูมิปัญญาจากทุกแหล่ง ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 2. 15 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“...การปฏิบัติงานหากมีการวางแผนร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกันแล้วจะเป็นผลดีและประสบผลสำเร็จต่อการพัฒนาโรงเรียน...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 3. 15 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“...การให้บริการของโรงเรียนต่อชุมชนควรมากกว่านี้ เช่น การให้บริการข่าวสารวิชาการแหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์กีฬา...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 4. 15 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“...ได้รับความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของชุมชนยิ่งขึ้น...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 5. 15 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

ขั้นที่ 2 การระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความรู้ในสถานศึกษา ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อจัดทำทำเนียบข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้มีภูมิปัญญาเหล่านั้นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชางานอาชีพ หรือส่งเสริมความเข้าใจในภูมิปัญญาเหล่านั้นปรากฏว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยสนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งมีความรู้ด้านการเป่าแคนมาให้ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนและนักเรียนมีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในศิลปะด้านนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันเขียน โครงการ เพื่อส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

โครงการ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
จุดประสงค์

1. เพื่อสำรวจจำนวนภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นเพื่อสะดวกในการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรม และลงมือปฏิบัติจริงกับวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญ

วิธีดำเนินการ

ขั้นตอน

ขั้นเตรียมการ

1. ประชุมวางแผน
2. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบและมอบหมายงาน

3. ชี้แจงผู้รับผิดชอบ

ขั้นดำเนินการ

1. ร่วมประชุมวางแผน
2. ออกสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อคัดเลือกสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้
3. ดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการจนเสร็จสิ้น

ขั้นประเมินผล

1. ชมการเป่าแคน
2. ร่วมวิพากษ์วิจารณ์ให้ข้อเสนอแนะ
3. ตอบคำถามจากการสัมภาษณ์

เป้าหมาย

1. นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการได้อย่างมีความสุข
2. นักเรียน ชุมชน เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมที่จะอนุรักษ์ไว้

เพื่อสอนลูกหลานให้สืบทอดวัฒนธรรมอันดี

กำหนดระยะเวลา 20 มิถุนายน 2557

งบประมาณ งบดำเนินการ 500 บาท

ผู้รับผิดชอบ นางนุสรา คำดี

ผลที่คาดว่าจะได้รับ โรงเรียนมีทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมจะนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลการดำเนินการสามารถสรุปได้ดังคำสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา ดังนี้

“...วิทยาการภายนอกก็คือคนที่ไม่ใช่ครู แต่ที่มีความรู้ที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านและนักเรียนต่อไป...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 1. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“...ผมคิดว่าการที่ได้นำเอาความรู้ที่ปู่ย่าตายายและพ่อแม่นำมาเป็นอาชีพมาสอนนักเรียนจะเป็นการดีมากเพราะจะได้เข้าใจในอาชีพของปู่ย่าตายายและพ่อแม่ เป็นศิลปะที่ดั่งงามควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 2. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นเรื่องที่น่าสนใจดีมาก นับเป็นกิจกรรมที่ดี ที่โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูจัดให้นักเรียนเป็นอย่างมาก...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 3. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“...การเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นครูร่วมสอนเป็นการสืบสานมรดกที่ล้ำค่าให้ยั่งยืน และเชื่อมโยงการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นรูปธรรม...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 4. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นเป็นเรื่องที่ดีมาก โดยเฉพาะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักเรียน เพราะความรู้ไม่ได้มีอยู่จำกัดแค่ในห้องเรียน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมแบบนี้บ่อย ๆ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 5. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... เด็กนักเรียนทุกคนมีความตื่นตัว สนใจ ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมเป็นอย่างดี บรรยากาศการเรียนการสอนดีมาก เด็กได้ปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 6. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

ผลการพัฒนาการกระบวนกรมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไช้วังทอง อำเภอบรบือ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต1 ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมตาม กลยุทธ์ ทั้ง 2 กิจกรรมในการพัฒนาดังกล่าวนี้ ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เกิดความคิดตระหนัก ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาได้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยสนับสนุนการให้บริการแก่ชุมชน ได้ตามความสามารถของโรงเรียน และชุมชนได้มีความตระหนักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับ โรงเรียนจนทำให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยชุมชนได้พร้อมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างมากแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนต่อไป

โดยสรุป ผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง
 อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้การ
 อบรมให้ความรู้ทำให้ซึ่งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจและมี
 พฤติกรรมมีส่วนร่วมมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง
 อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อขอข้อเสนอแนะกระบวนการมีส่วนร่วมของ
 คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
 โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 มหาสารคาม เขต 1 ซึ่งผลการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

“... ควรจัดทำแผน กำหนดผู้รับผิดชอบ กำกับติดตาม การระดมทรัพยากร
 เพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน
 ได้มีส่วนร่วม...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 1. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... ควรจัดประชุมชี้แจงแนวทางนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรตาม
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ
 นำไปสู่การปฏิบัติให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 2. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... ควรมีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การช่วยเหลือ การระดม
 ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจังเต็มศักยภาพ ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 3. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... ควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนการศึกษา จัดหาทุนการศึกษาให้
 นักเรียน โดยให้ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ร่วม
 บริจาคเงิน ทุนการศึกษา และวัสดุอุปกรณ์การเรียน ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 4. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... ควรสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนรวมทั้งชุมชน ผู้ปกครอง ท้องถิ่น ผู้นำชุมชนให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 5. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... การบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้มาต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส และนำเสนอผลการดำเนินงานต่อชุมชนด้วย ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 6. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... สถานศึกษาต้องสร้างผลผลิต คือ ผู้เรียน ให้มีคุณภาพเพราะจะทำให้ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรจากพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนด้วยความเต็มใจ ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 7. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

“... สถานศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน มีความจริงใจซื่อสัตย์ จะทำให้เกิดการมีน้ำใจต่อกัน ทำให้เกิดศรัทธาร่วมกิจกรรม ร่วมบริจาค และให้การสนับสนุนสถานศึกษา ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาคนที่ 8. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

โดยสรุป ข้อเสนอแนะกระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอศรีบุญเรือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วม ควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพมีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การช่วยเหลือระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาอย่างจริงจังเต็มศักยภาพ และ ควรสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งชุมชนผู้ปกครอง ท้องถิ่น ตลอดจนร่วมกันพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อให้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า

1. การวางแผน (Plan)

“... บนพื้นฐานของการบริหารจัดการองค์กร การวางแผนถือว่ามีความสำคัญในการที่จะบริหารจัดการไปให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่นเดียวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา นั้น ชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผน เพื่อที่จะกำหนดเป้าประสงค์ในการระดมทรัพยากรที่ชัดเจน ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษา. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

2. การดำเนินงาน (Do)

“... การทำงานกับชุมชน ไม่ใช่ทำแค้นแค้นเสร็จ ไม่ใช่ทำเพราะชุมชนขอมมา แต่งตั้งทำกับชุมชนเสมือนว่าชุมชน คือ เพื่อนแท้ทางการศึกษา การจัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติอย่างทำบ่อยควรทำปีละ 1 ครั้ง ให้ดูชุมชนเป็นหลัก ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษา. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

3. การตรวจสอบ (Check)

“... การรายงานผลการปฏิบัติงานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา นั้น จำเป็นอย่างยิ่งทำให้เป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุดและให้สามารถตรวจสอบได้จริง และที่สำคัญควรได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เราใช้ช่วงเวลานางานปัจฉิมนิเทศเป็นการรายงานและนำเสนอผลงาน โรงเรียนประจำปี ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษา. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

4. การปรับปรุงแก้ไข (Action)

“... นำทำ ทำด้วย ช่วยทำ เป็นรูปแบบที่นักบริหารควรจะเป็นและเป็นสิ่งสำคัญในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เพราะการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษา. 16 มิถุนายน 2556 : การสัมภาษณ์)

สรุปขั้นตอนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง ได้

ดังนี้

ขั้นการวางแผน (P)

1. มีการจัดทำแผนประจำปีของสถานศึกษา
2. มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดแผนและอนุมัติแผนงานประจำปี

ขั้นการปฏิบัติ (D)

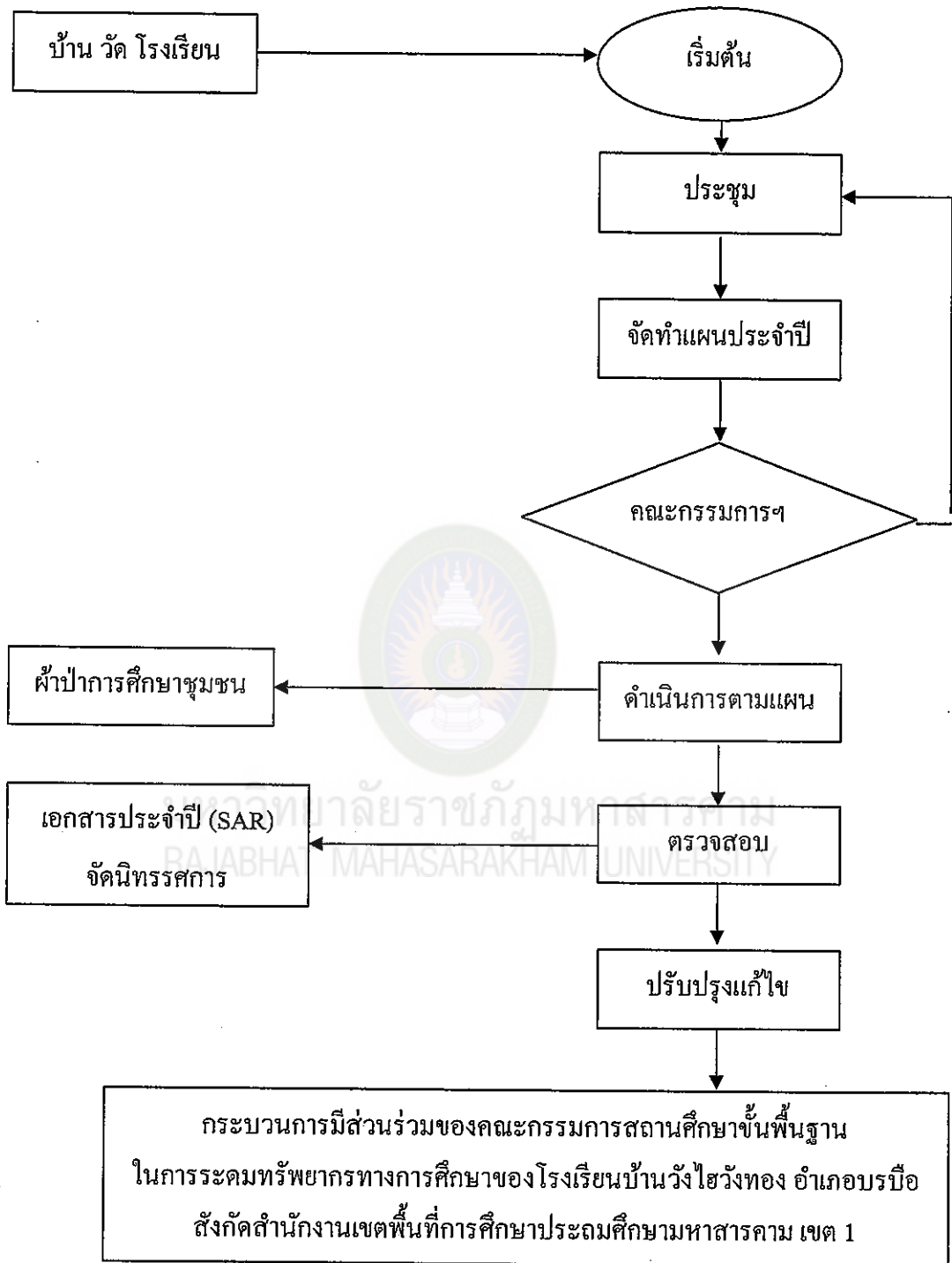
1. จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน
2. ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน
 - 2.1 จัดกิจกรรมผ้าป่าการศึกษาจากชุมชน
 - 2.2 ใช้วิทยากรท้องถิ่นภายในชุมชนบ้านวังไฮวังทอง ใช้แหล่งเรียนรู้จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ขั้นตรวจสอบ (C)

1. มีการตรวจสอบในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มีรายงานในรูปของเอกสาร รายงานประจำปี

ขั้นการปรับปรุงแก้ไข (A)

1. จัดนิทรรศการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อชุมชน
2. ดำเนินการสรุปผลการดำเนินกิจกรรม และรายงานแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปรับปรุงแก้ไข นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อไป

แผนภาพที่ 4 การพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุป ผลการวิจัย ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงาน อยู่ 2 ประเด็น คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา เช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์และ การระดมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมสอนในสถานศึกษา

2. ผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้การประจุมอบรมให้ความรู้ทำให้ซึ่งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะกระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง
 อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า
 สถานศึกษาควรจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเปิด
 โอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วม ควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการ
 ระดมทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพมีการประสานงานทั้ง
 ภาครัฐและเอกชนให้การช่วยเหลือระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจังเต็ม
 ศักยภาพ และควรสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัด
 การศึกษาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งชุมชนผู้ปกครอง ท้องถิ่น
 ตลอดจนร่วมกันพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อให้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการ
 สอน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า

อภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลจากการวิจัยมีประเด็นที่
 สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า มีปัญหาการดำเนินงาน
 อยู่ 2 ประเด็น คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร
 ทางการศึกษา เช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์และการระดมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วม
 สอนในสถานศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาเรื่องดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการ
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่ค่อยเห็น
 ความสำคัญของบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ โรงเรียน ผู้บริหาร
 โรงเรียน ครู และชุมชน ควรเข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ
 คณะกรรมการสถานศึกษาและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง ให้อยู่ในระดับมากเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นที่ยอมรับจากผู้ปกครองนักเรียนและ
 ชุมชนต่อไป นอกจากนี้บทบาทหน้าที่ในการแสวงหาทรัพยากรจากชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการ

พัฒนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากโดยปกติแล้วการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลมักจะไม่เพียงพอสำหรับสถานศึกษา สถานศึกษาต่าง ๆ ก็มีเป็นจำนวนมากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรสำหรับการพัฒนาสำหรับแต่ละสถานศึกษาจึงไม่เพียงพอในการปรับปรุงสถานศึกษาให้ก้าวหน้า ดังนั้น ชุมชนหรือท้องถิ่นต้องมีส่วนช่วยในการแสวงหาและจัดสรรทรัพยากรในส่วนนี้ได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินจากรัฐบาล บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 27) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับนิวัชชัย แก้วน้อย (2551 : 94 – 95) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและยังขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมตลอดจนมีความรู้สึกรู้ว่าการจัดการศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน และคณะครู

2. จากผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การอบรมให้ความรู้ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการ PDCA เป็นกระบวนการ ที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดแก้ไขปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องตามแนวทางการปฏิบัติ สามารถนำไปใช้พัฒนากระบวนการทำงาน โดยการวางแผนของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี และมีประโยชน์สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาควรสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีบทบาท ในการจัดการศึกษาและมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาทั้งจากภายในและภายนอก เนื่องจาก การสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะช่วยทำให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพทั้งการบริหารและการดำเนินงานตามนโยบายของสถานศึกษาซึ่งจะเป็น

ประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต นอกจากนี้ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบ และเสนอแนะให้คำปรึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นให้ความเห็นข้อเสนอแนะ ประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองและบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 9) ประกอบกับสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามแนวทางการระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภายในสถานศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ทราบรายการทรัพย์สินของสถานศึกษา เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน วางระบบการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมกับบุคคล และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนให้บุคลากร และสถานศึกษา ร่วมมือกันใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียน การสอนของสถานศึกษา สอดคล้องกับสุเมธ ถ่อเงิน (2553 : 101-103) พบว่า คณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษามากขึ้นหลังจากได้รับการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะกระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วม ควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพมีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การช่วยเหลือระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาอย่างจริงจังเต็มศักยภาพ และควรสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งชุมชนผู้ปกครอง ท้องถิ่น ตลอดจนร่วมกันพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อให้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า สอดคล้องกับการวิจัยของนิวัชชัย แก้วน้อย (2551 : 94 – 95) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาลอำเภอลพบุรีจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาและทุนดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนปรับปรุงห้องเรียนและปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และงบประมาณอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนได้รับการจัดสรรจากสำนักงานเทศบาลเมืองพลเป็นจำนวนมาก และการนำวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับคณะครู และโรงเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โรงเรียนได้รับการพัฒนา ในทุก ๆ ด้านและชานันท์ สุคันธา (2550 : 163) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ได้แก่ สถานศึกษา ควรจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วม ควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การช่วยเหลือการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาอย่างจริงจัง เต็มศักยภาพ และควรสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาทั้งบุคลากรภายใน และภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งชุมชน ผู้ปกครอง ท้องถิ่น ตลอดจนร่วมกันพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้แก้ปัญหาการบริหารจัดการในโรงเรียนให้ครอบคลุมทั้งระบบ เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นการทำความเข้าใจกับปัญหาที่เผชิญอยู่และหาแนวทางแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุดทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

1.2 ผลการพัฒนาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน สามารถร่วมกับสถานศึกษาทรัพยากรทางการ

การศึกษาเช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์ ได้ประสบผลสำเร็จ จึงอาจนำวิธีการเหล่านี้ไปใช้เป็นแบบอย่าง การพัฒนาด้านอื่น ๆ ได้ แต่ควรระมัดระวังไม่ให้ผู้สนับสนุนคิดว่าเป็นการบังคับหรือหา ผลประโยชน์ หรือระวังไม่ให้ชุมชนเดือดร้อน เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยในกิจกรรมพัฒนาเป็นผู้ที่มาจากชุมชนอาจมีความเข้าใจที่ผิดจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีเวลาจำกัดในการเข้าร่วม กิจกรรมเพราะมีภารกิจหลายหน้าที่ จึงต้องใช้ศิลปะในการประสานงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเต็มใจเข้าร่วมศึกษาค้นคว้าและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

1.3 ผลการศึกษาพบว่า สามารถจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกันจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาได้แต่ต้องพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ควรเป็นภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นหรือไม่เพราะถ้า ไม่เหมาะสมเมื่อนักเรียน ได้เรียนรู้ก็จะทำให้เป็นเรื่องไกลตัวและไม่น่าสนใจ เมื่อเรียนแล้วก็ไม่มีโอกาสนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนและชีวิตประจำวัน ได้ จึงควรต้องพิจารณาให้เหมาะสม กับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในเขต อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการ สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของ สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). การพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- กรรณิกา ชมดี. (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเฉพาะกรณี
โครงการสารพี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ขนิษฐา กาญจนสินนท์. (2536). โครงสร้างและการเข้าถึงเครือข่ายเศรษฐกิจนอกระบบใน
ชนบท. วิทยานิพนธ์พัฒนาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2536). แนวทางการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2540). คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2544). การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- _____. (2546). คู่มือการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2539). ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา
พ.ศ. 2539. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2541). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การ
ศาสนา.
- _____. (2543). แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

- จำเนียร คามัง. (2548). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 2 อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา อุดรดิตต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.
- ชนานันท์ สุคันธา. (2550). การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชูชัย เพชรรอด. (2546). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษาโรงเรียนนาวาราชกิจพิทยานุสรณ์ อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉัฐมณฑน์ พักแยม. (2552). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2546). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2 : 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- นิวัชชัย แก้วน้อย. (2551). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาลอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พันทิพย์ งามสูตร. (2549). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2549). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารราชตะวันตก 1 : 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม).

- พระครูสุทธิภักทรคุณ ลาจำนง. (2551). การพัฒนาการดำเนินงานด้านการระดมทรัพยากรของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมุกดาลัย อำเภอเมือง จังหวัด มุกดาหาร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- พระสัณฤทธิ บุญเลิศ. (2550). การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนพระปริยัติธรรมโพธิ์วิทยาถึงอำเภอ ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระรุ่งอรุณ เขินกลาง. (2552). การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านถนนถั่ว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2540). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ : พีทีอาร์พริ้นติ้ง.
- นิวัชชัย แก้วน้อย. (2551). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาลอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์. (2547). การบริหารทรัพยากรการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 – 2549 ฉบับสรุป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : 프리ทวานกราฟิก.
- _____. (2541). แนวการศึกษาชุดวิชาการบริหารทรัพยากรการศึกษาหน่วยที่ 1-15 = Educational resource administration / นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2541, 464 หน้า.

- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2544). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- มาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (2545). สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส อาร์ พริ้นติ้ง.
- พล เพ็ญหาพันธ์. (2553). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนการศึกษา โรงเรียนภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ศุภร บุญราช. (2544). การปฏิบัติและความคาดหวังเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรราชธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- _____. (2540). แนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2539). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 – 2550. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมชาย หิรัญภิตติ. (2542). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย.
- สังวาลย์ วุฒิสเลลา. (2548). การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมศักดิ์ สันทรเวชญ์. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

- สุภางศ์ จันทวนิช. (2531). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวัสดิ์ ปันผสม. (2551). การระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนสาขา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมักร ยศกระโทก. (2553). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อ การจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านโลกเลี้ยว อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุริยา วีรวงศ์. (2549). การศึกษาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่แนวกันชนของเขต รักษาพื้นที่สัตว์ป่าห้วยหาแข้ง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคมแห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุเมฆ ถ่อเงิน. (2553). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านต้ายสวรรค์ดงห้วย อำเภอหนองหาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2544). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3 อักษรเจริญทัศน์.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). “หน่วยที่ 7 ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการบริหารการศึกษา”. ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการประถมศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ถวิล เกษสุพรรณ. (2552). การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อรุณรุ่ง บุญทนันทพงศ์. (2549). ไม่ใช่เรื่องง่ายกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร 1 : 1 (มกราคม – มิถุนายน) : หน้า 19-26.
- Cannan, Jeff Scott. (2000). The Examination of a school in Peril : A look at Discipline and Community Participation in District-Level Curriculum Decision-Making : A Year in the Life of a School District. DAI-A 60/07, p.2349, Jan.
- Good , Cater V. (1973). dictionary of Education. 3 ed. New York : McGrew.-Hill Book.

Gold,S,Eva. (2000). "Community Organizing at a Neighborhood High School : Promises and Dilemmas in Building Parent-Educator Partnerships and Collaborations".

Dissertation Abstract International. 60(7) : 233-A. January.

Ostrow, Leslie A. (2002). "Parent Participation : Salvadoran and Guatemalan Immigrants'

Involvement in their Children's School, **Dissertation Abstract International.**

20(46) : 6212 A ; May.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร
ทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไผ่วังทอง อำเภอบริบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายชื่อผู้เข้าประชุม

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 9.
- 10.

วาระการประชุม

.....

หัวข้อ

กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทาง
การศึกษา

ความคิดเห็น

.....
.....
.....

สรุปผลการประชุม

.....
.....
.....
.....

หัวข้อ

.....
.....

สรุปผลการประชุม

.....
.....
.....

หัวข้อ

สรุปผลการประชุม

.....
.....
.....

(ลงชื่อ)..... ผู้บันทึก

(.....)

...../...../.....

แบบสัมภาษณ์การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากร
ทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ท่านได้รับความรู้อะไรบ้างจากการเข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในครั้งนี้ ?

.....
.....
.....
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. ท่านคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากการประชุมเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ให้เกิด
ประโยชน์อย่างไร ?

.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

.....
.....
.....

4. ท่านอยากให้ทางโรงเรียนจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมในลักษณะนี้อีกหรือไม่เพราะอะไร ?

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสังเกต

**เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไโฮวังทอง อำเภอศรีบุญเรือง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1**

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

.....
.....
.....

2. ความสนใจเข้าร่วมในกิจกรรมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

.....
.....
.....

3. ความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

.....
.....
.....

4. การแสดงความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา

.....
.....
.....

5. อื่นๆ

.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ท่านได้รับความรู้อะไรบ้างจากการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
ในครั้งนี้ ?

.....
.....
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง
อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

.....
.....
.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงพัฒนา อย่างไร

.....
.....
.....

ชื่อโครงการ	โครงการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
แผนงาน	บริหารงานบุคลากร
ผู้รับผิดชอบโครงการ	นางสาวนุสรุ คำดี
ระยะเวลาดำเนินการ	15 มิถุนายน 2556

1. หลักการและเหตุผล

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองยังขาดความการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหาร โรงเรียน ปัญหาครอบครัวในด้านเศรษฐกิจขาดความชัดเจนในการเข้าร่วมบริหาร โรงเรียนขณะเดียวกันขาดความมั่นใจต่อการเสนอความคิดเห็นในการบริหาร โรงเรียนเพราะอาจจะมีจิตสำนึกในความด้อยการศึกษาที่มีต่อ โรงเรียนหรืออาจจะเป็นศิษย์เก่า

จากสภาพดังกล่าว ความมีคุณภาพในการเข้าร่วมการบริหารจัดการตลอดจนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา การเสนอแนะแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษายังอยู่ในระดับน้อย ผู้วิจัยได้มองเห็นว่าควรจะมีกระบวนการพัฒนาให้มีมาตรฐานและเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อให้มีวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้เป็นปัจจุบัน อันส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไป และเพื่อนำผลไปปรับปรุงต่อไปเพื่อให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาการดำเนินงานระดมทรัพยากร การศึกษาเพื่อบริหารจัดการการศึกษา ในการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะกระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านวังไชวังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. เป้าหมาย

3.1 ด้านปริมาณ

3.1.1 คณะผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการ 10 คน

3.2 ด้านคุณภาพ

3.2.1 คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา สามารถนำความรู้ไปส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้

4. กิจกรรม

4.1 เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ

4.2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

4.3 ประสานงานกับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.4 ประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานตาม โครงการ

5. งบประมาณ 4,000 บาท มีรายละเอียด ดังนี้

ที่	รายการ	งบประมาณ	จำแนกตามหมวดรายจ่าย		
			ค่าตอบแทน	ค่าใช้สอย	ค่าวัสดุ
	ค่าวิทยากร	4,000	2,000	-	-
	ค่าป้าย	-	-	-	300
	ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	-	-	1,500	-
	ค่าเอกสาร	-	-	-	200
	รวมทั้งสิ้น	4,000	2,000	1,500	500

6. การประเมินผล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือที่ชี้วัด
1. เพื่อพัฒนาครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนให้มี ความรู้เรื่องการมีส่วนร่วม ในการระดมทรัพยากรทาง การศึกษา	การสัมภาษณ์	แบบสัมภาษณ์
2. เพื่อให้คณะกรรมการ สถานศึกษานำความรู้ที่ ได้รับ ไปส่งเสริมและพัฒนา ให้สถานศึกษามีคุณภาพ มากยิ่งขึ้น	การสัมภาษณ์	แบบสัมภาษณ์

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

คณะกรรมการ ครูมีความรู้เรื่องการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และการจัด
กิจกรรมการส่งเสริมด้านการระดมทรัพยากรและนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริมให้สถานศึกษาเกิด
ประสิทธิภาพในการบริหารงานดียิ่งขึ้น

ลงชื่อ

ผู้เขียนโครงการ

(นางนุสรา คำดี)

ครู

ลงชื่อ

ผู้อนุมัติโครงการ

(.....)

ผู้อำนวยการ โรงเรียน

กำหนดการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
โครงการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
ระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน 2556

วันที่ 15 มิถุนายน 2556

เวลา 08.00-09.00 น.	ลงทะเบียน
เวลา 09.00 น.	นางนุสรา คำดี กล่าวรายงานการจัดโครงการฯ โดยผู้วิจัย (ผู้รับผิดชอบโครงการ) กล่าวเปิดโครงการฯ โดยนายบัวลา ทัดไพโร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว
เวลา 09.30-10.30 น.	บรรยายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการ ระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยนายชัยสิทธิ์ ไชยโคตร รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
เวลา 10.30-10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
เวลา 10.45-12.00 น.	บรรยายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการ ระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยนายชัยสิทธิ์ ไชยโคตร
เวลา 12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00-14.00 น.	แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร ทางการศึกษา (ลงมือปฏิบัติ) โดย นายบัวทอง ศรีกะกุล ครูชำนาญการ
เวลา 14.00-14.15 น.	พักรับประทานอาหารว่างบ่าย
เวลา 14.15-15.00 น.	แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร ทางการศึกษา (ลงมือปฏิบัติ) โดย นายสนอง เครือวัน ครูชำนาญการ
เวลา 15.30 น.	ประธานกล่าวปิดการอบรมฯ

แบบลงทะเบียนผู้เข้ารับการอบรม

โครงการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

วันที่ 15 มิถุนายน 2556

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ลายมือชื่อ (เช้า)	ลายมือชื่อ (บ่าย)	หน่วยงาน	หมายเหตุ
1	นายอุทิศ มาตเลิง				
2	น.ส.วงเดือน วงชารี				
3	นายศรีจันทร์ สีทา				
4	นายณรงค์ ครองสี				
5	นางปาริชาติ พรเพ็ง				
6	นายวรรณชัย ทองคำ				
7	น.ส.พิชญภรณ์ มูลณี				
8	นางไพฑูรย์ ทองคำ				
9	น.ส.พิชญพร รักษาบุญ				
10	นางนุสรา คำดี				
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๕๗๘

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณพัชรินทร์ ทวยนันท์

ด้วย นางนุสรา คำดี รหัสประจำตัว ๕๕๘๒๑๐๕๐๑๑๗ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการ
บริหารจัดการการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร
ทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไธวังทอง อำเภอบรบือ ตั้งถัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ
มหาสารคาม เขต ๑” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๕๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๕๗๘

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๑

๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณสวัสดิ์ วงศ์ซารี

ด้วย นางนุชรา คำดี รหัสประจำตัว ๕๕๘๒๑๐๑๕๐๑๑๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการ
บริหารจัดการการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร
ทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไช้วังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต ๑” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ
- ตรวจสอบความถูกต้องคำเนื่อหา ภาษา
 - ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 - ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 - อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไทวรรณ)

กณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๗๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศษ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๕๗๘

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณอุทิศ มาดเลิง

ด้วย นางนุสรา คำดี รหัสประจำตัว ๕๕๘๒๑๐๑๕๐๑๑๗ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไธวังทอง อำเภอบรบือ ตั้งกีดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๑” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/๑๕๘๐

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๑

๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังโฮวังทอง

ด้วย นางนุศรา คำสี รหัสประจำตัว ๕๕๘๒๑๑๕๐๑๑๗ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการ
บริหารจัดการการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร
ทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังโฮวังทอง อำเภอบรบือ ดังกัคนำพนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต ๑” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ
การวิจัยกับประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลไปทำการ
วิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๕๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ ๑๕๗๕

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังไช้วังทอง

ด้วย นางนุสรา คำดี รหัสประจำตัว ๕๕๘๒๑๐๑๕๐๑๑๗ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการ
บริหารจัดการการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร
ทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังไช้วังทอง อำเภอบรบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต ๑” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ
การวิจัยกับประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลไปทำการ
วิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบกอบณา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรรธม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

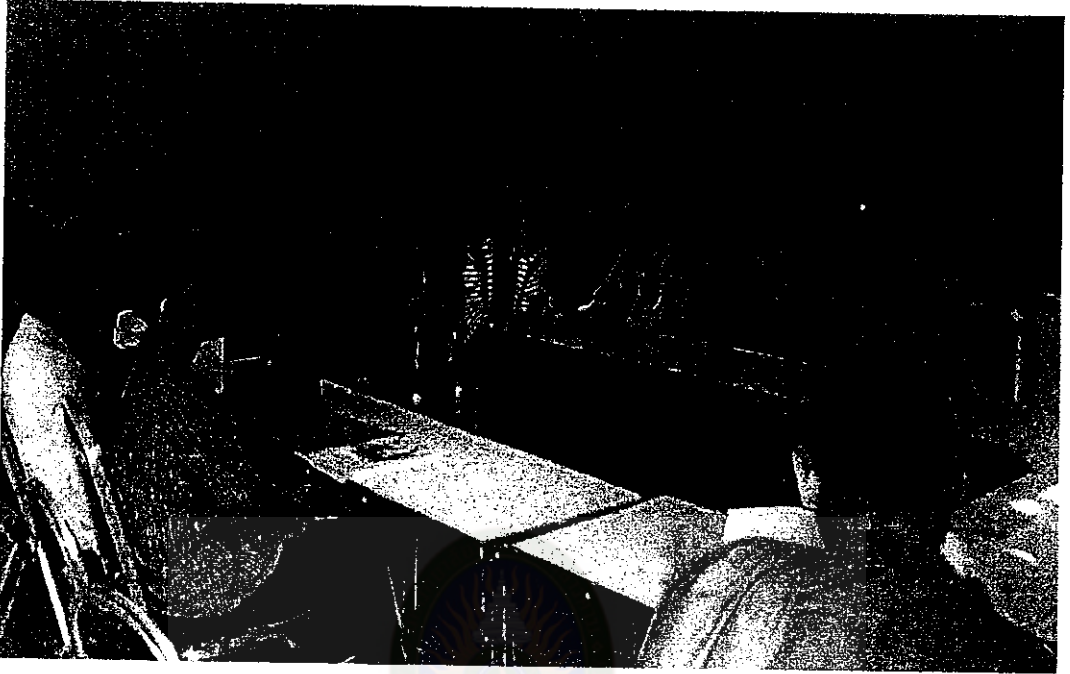

ภาคผนวก ค

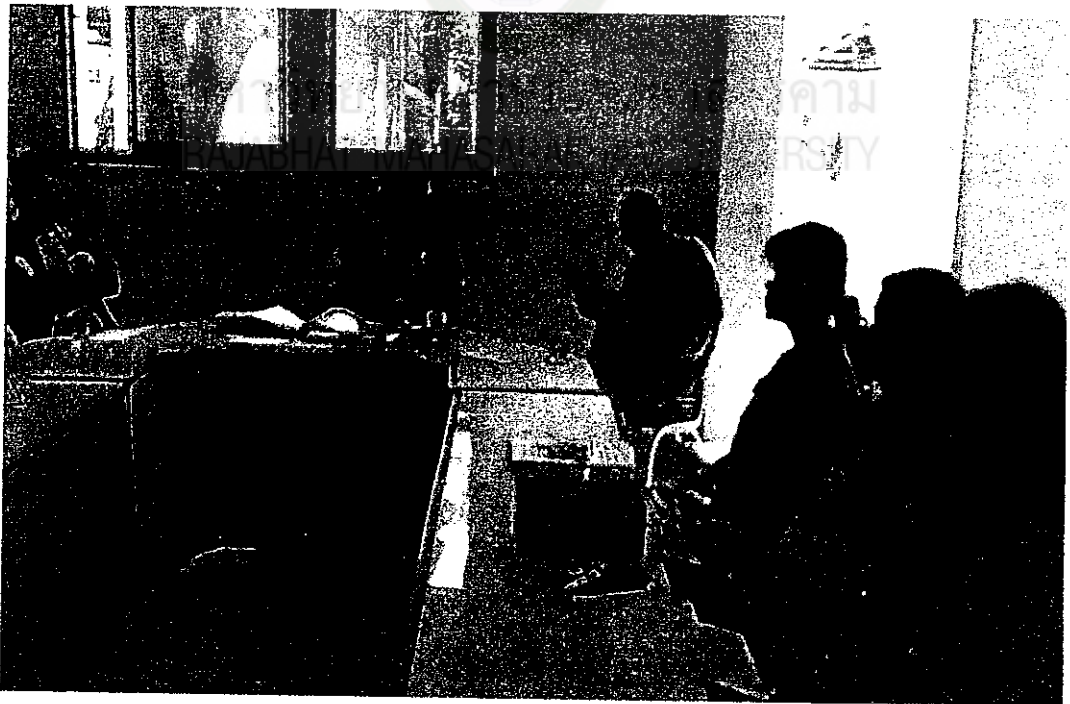
ภาพประกอบการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การสนทนากลุ่ม

ภาพประกอบที่ 1 การร่วมสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังปัญหาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

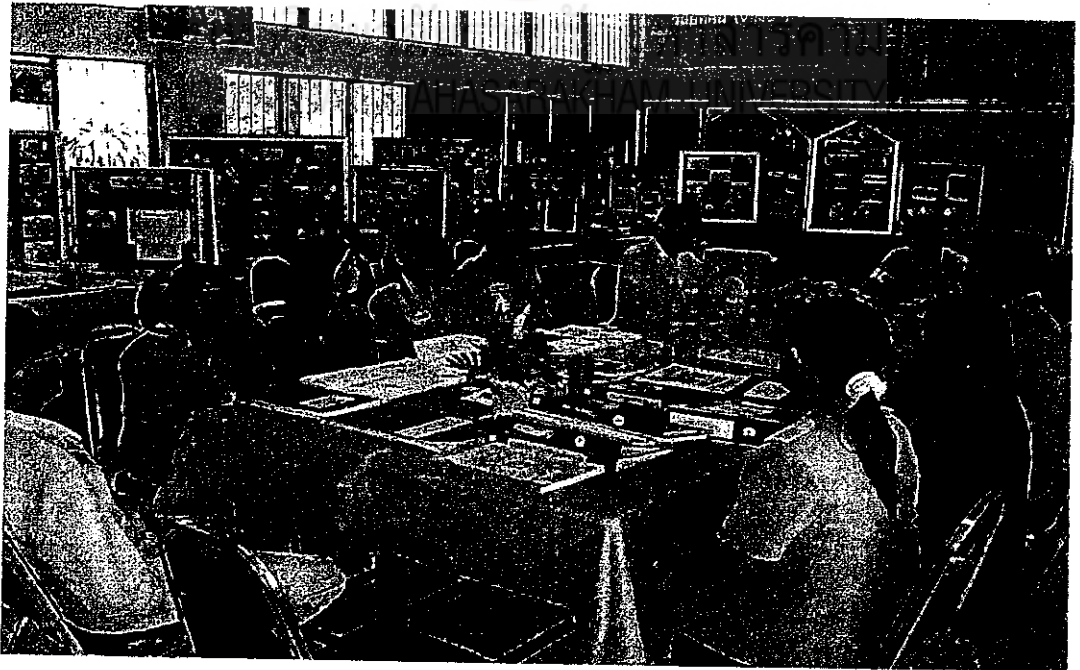

ภาพประกอบที่ 2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ภาพประกอบที่ 3 การประชุมปฏิบัติการเพื่อแสดงผลการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพประกอบที่ 4 ผู้ร่วมประชุมร่วมกันสรุปแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การประชุมเพื่อสะท้อนผล

ภาพประกอบที่ 5 การสรุปผลการพัฒนาในแต่ละขั้นตอน และการสรุปขึ้นกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ภาพประกอบที่ 6 นักเรียนที่เป็นตัวแทนแสดงความสามารถด้านการเป่าแคนเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพประกอบที่ 7 การแสดงความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการให้ความรู้แก่นักเรียน
ที่เป็นตัวแทน

ภาพประกอบที่ 8 ผู้บริหารและครูร่วมประเมินผลการพัฒนาอย่างใกล้ชิด

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางนุสรรา คำดี
วัน เดือน ปีเกิด	10 เมษายน พ.ศ. 2529
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	145/54 ถ. ถีนานนท์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	รับราชการครู ตำแหน่ง ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านวังไฮวังทอง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2552	ปริญญาตรี ปริญญาครุบัณฑิต (ค.บ.) โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2558	ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม